GLAS ISLAMA

ZËRI I ISLAMIT

صوت الإسلام

A KO GOVORI LJEPŠE OD ONOGA KOJI POZIVA ALLAHU, KOJI DOBRA DJELA ČINI I KOJI GOVORI: 'JA SAM DOISTA MUSLIMAN!' (KUR'AN)

وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا مِّمَّن دَعَا إِلَى اللَّهِ وَعَمِلَ صَالِحًا وَقَالَ إِنَّنِي مِنَ الْمُسْلِمِينَ

CIJENA: 120 DINARA | BIH 2 KM | CG 1€ | EU 3€ | US 4$ | CHF 4 | CAD 4 | AUD 2

AVGUST 2025. | BROJ 358

30 GODINA OD GENOCIDA U SREBRENICI

OTVORENA DŽAMIJA „ALIJA IBN EBI TALIB“ I IC „INSAN“ U SJENICI

IMPRESUM

LIST ZA VJERU, DRUŠTVO I KULTURU

IZDAVAČ:
Media centar Islamske zajednice u Srbiji

DIREKTOR:
Salahudin Fetić

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK:
Msc. Edin Redžepović

POMOĆNICA UREDNIKA:
Džemila Dudić-Delić

NOVINAR:
Amela Biberović

FETVA-I-EMIN:
Dr. Rešad-ef. Plojović

SARADNICI:
Dr. Hajrudin Balić
Hfz. dr. Almir Pramenković
Dr. Mersada Agović
Dr. Fatima Fejzović
Dr. Kemal Džemić
Dr. Sumeja Smailagić
Mr. Muharem-ef. Omerdić
Mr. Asmir-ef. Crnovršanin
Dr. Harun-ef. Eminagić
Msc. hfz. Haris Zogić
Msc. Dženis Šaćirović
Dženan Kamešničanin
Senad Redžepović

LEKTURA:
Samir Škrijelj

TEHNIČKI UREDNIK:
Ifet Aličković

MARKETING
Alen Omerović

WEB REDAKCIJA
Denis Kučević

DISTRIBUCIJA:
Izdavačka ustanova El-Kelimeh, Novi Pazar

ŠTAMPA:
Grafičar, Užice

ADRESA:
Ul. Gradska 1, 36300
Novi Pazar, Srbija

TEL/ FAX:
(381)20 337 270

ČASOPIS IZLAZI MJESEČNO

E-MAIL
Salahudin Fetić: salahudin@glas-islama.com
Edin Redžepović: edin_redzepovic@hotmail.com
Amela Salković: amela@glas-islama.com
Ifet Aličković: ifet@glas-islama.com
Redakcija: redakcija@glas-islama.com
Marketing: marketing@glas-islama.com

PORTAL
Glas islama: www.glas-islama.com

Redakcija Glasa islama odgovorna je samo za stavove iznesene u rubrici "Naše viđenje". Za stavove u ostalim prilozima odgovorni su potpisani autori.

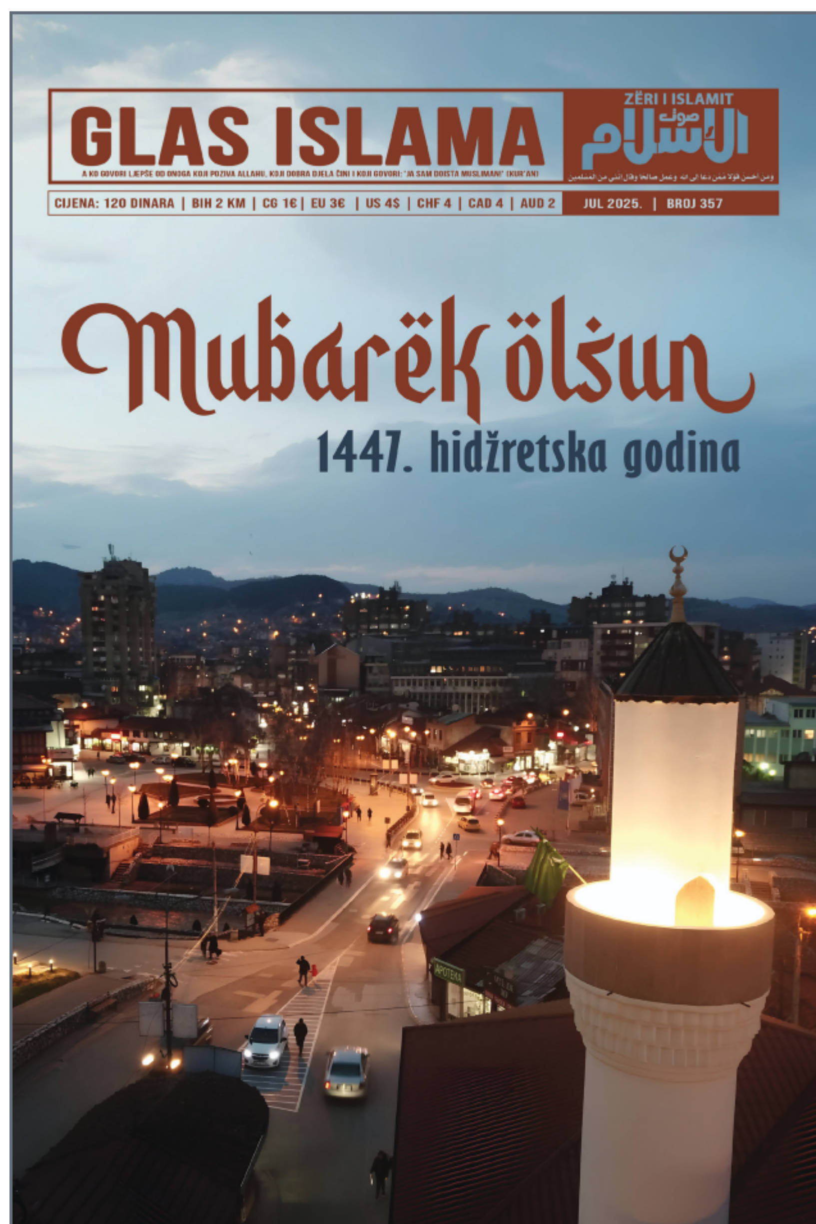
***

Kao mjesečni list bavimo se vjerskim, društvenim i kulturnim temama, te geopolitičkim i strategijskim istraživanjima. Pozivamo autore i istraživače, kao i prevodioce na suradnju; da objavljuju svoje autorske radove, kao i prijevode, u formi analitike, kolumne, reportaže, intervjua i dr.
Čitaoce pozivamo da kandidiraju i podrže naše projekte, akcije i ideje.

Ministarstvo pravde
Uprava za saradnju s crkvama i verskim zajednicama

Rješenjem od 12.12.1996. g. GLAS ISLAMA je registrovan kod Ministarstva za informacije Republike Srbije pod registarskim brojem 2281.

ODGOVORNOST JE TEMELJ SLOBODE

Čovjek je po svojoj prirodi društveno biće. To znači da nije stvoren da živi u izolaciji, već da svoju punu ljudskost ostvaruje kroz odnose s drugima u porodici, zajednici, društvu. Međutim, islam ide još dublje - čovjek nije samo društveno biće, već biće koje nosi ogromnu moralnu i duhovnu odgovornost. Allah, dželle šanuhu, dao mu je razum i slobodnu volju, ali i obavezu, emanet da upravlja sobom, svojim postupcima i odnosima s drugima u skladu s moralnim načelima i Božijim uputama.

Taj emanet nije obična obaveza, to je povjerenje koje su nebesa, Zemlja i planine odbile da ponesu, a čovjek ga je prihvatio i time preuzeo odgovornost da bude slobodan, ali i svjestan posljedica svojih izbora. Zbog tog emaneta, čovjek nije odgovoran samo za ono što učini, nego i za ono što svjesno propusti da učini. Šutnja pred nepravdom, pasivnost pred zlom, ravnodušnost prema patnji drugih - sve to nosi teret odgovornosti. Vjera nas podsjeća da ćemo za svaki svoj postupak, ali i za svaku propuštenu priliku za dobro, biti pitani. Nema neutralnosti pred Allahovom pravdom - postoji ili djelovanje u ime dobra, ili saučesništvo u zlu.

Allah, dželle šanuhu, u Kur'anu kaže: *„Svaki čovjek je odgovoran za ono što je radio.“* (El-Muddessir, 38) Ova jasna poruka ukazuje da nijedno djelo, nijedno propuštanje nije bez značaja. I dobro i loše - sve nam se piše. Mi smo vlasnici svojih izbora, ali i posljedica tih izbora.

Voltaireova misao da smo odgovorni i za ono što ne činimo, iz vjerske perspektive još je dublja. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, poučio nas je: „Svi ste vi pastiri i svaki pastir bit će odgovoran za svoje stado. Vladar je pastir i odgovoran je za svoje stado, čovjek je pastir svojoj porodici i odgovoran je za svoje stado, žena je pastirica u kući svoga muža i odgovorna je za svoje stado i sluga je pastir imetku svoga gospodara i odgovoran je za svoje stado. Svi ste vi, dakle, pastiri i svi ste odgovorni za svoje stado.“ (Buharija i Muslim)

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazuje nam da svaki musliman ima svoj dio odgovornosti u društvu o kojoj mora voditi računa. Vladar i namjesnik vode računa o onome što je njima povjereno. Oni čuvaju Šerijat, njeguju prava svojih stanovnika, štite teritoriju od vanjskih napada i bore se protiv neprijatelja. Muškarac je odgovoran u svojoj porodici. Dužan je da je finansijski izdržava, da se lijepo ophodi prema njenim članovima, te da ih odgaja i podučava. Žena je odgovorna u kući svoga muža tako što će voditi računa o njoj i o djeci. Oni su u obavezi da svoju ulogu ispunjavaju na najbolji mogući način. Svako je, dakle, odgovoran u onome što mu je povjereno i bit će pitan za to.

Problem je što čovjek često lakše prebaci krivicu drugima nego da se suoči sa sobom. Lakše je okriviti političare, sistem, okolnosti, nego priznati da smo ih sami uzdigli, da smo im dali glas, da smo odustali od vlastite odgovornosti i tako, zapravo, predali vlastitu slobodu.

Uzvišeni Allah kaže: *„Allah neće izmijeniti jedan narod dok on sam sebe ne izmijeni.“* (Er-Ra'd, 11)

Ovaj ajet je kao ogledalo - poziva nas da se pogledamo iskreno i bez iluzija. Nema trajne promjene u društvu dok se ne dogodi unutrašnja promjena u svakom pojedincu. Promjena dolazi iznutra, iz savjesti, iz pokajanja, iz preuzimanja odgovornosti. Sloboda nije rezultat sistema, ona počinje u čovjekovoj svijesti.

Zato, svaka stvarna promjena počinje onda kada prestanemo tražiti krivce i počnemo tražiti svoju ulogu u onome što nas okružuje. Dok god tražimo vanjske neprijatelje, ostajemo slijepi za vlastitu zapuštenost. A islam nas uči da su najveće borbe one koje vodimo sa samim sobom.

Mnogi se danas ograđuju od odgovornosti pravdajući to umorom, razočarenjem, pa čak i gađenjem nad nepravdom. Ali šutnja pred zlom nije neutralna - ona je saučesništvo. Vjernik ne smije biti nijem pred nepravdom. Ebu Seid el-Hudri, radijallahu anhu, rekao je: „Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu ‹alejhi ve sellem, da je kazao: - Ko od vas vidi nešto nevaljalo, neka to promijeni i ukloni rukom; a ako ne mogne rukom, onda jezikom; a ako ne mogne ni jezikom, onda srcem; a to je najslabiji vid imana (vjerovanja).“ (Muslim)

Pasivnost i povlačenje iz društvenih procesa ne oslobađa nas. Naprotiv, dodatno nas veže. Onaj ko se odriče svoje odgovornosti, odriče se i prava da odlučuje o vlastitom životu. Tada drugi odlučuju umjesto njega, a on postaje samo brojka u tuđem sistemu moći. S druge strane, vjera nas uči da smo stvoreni kao slobodna bića, ali sloboda nije prazno pravo, ona je i obaveza. Sloboda bez odgovornosti vodi u haos, a odgovornost bez slobode u ropstvo. Islam zahtijeva ravnotežu između to dvoje.

Današnje društvo je, čini se, sve dublje uronjeno u kolektivnu neodgovornost, a ravnodušnost je postala opasna bolest. Ljudi sve više šute pred ksenofobijom, fašizmom, diskriminacijom. Umjesto da podižu glas, oni spuštaju glave. Umjesto da reagiraju, oni se povlače. I to je najveći poraz, jer čovjek koji ne prepoznaje slobodu kao Božiji dar, ni odgovornost kao Božiji amanet, zapravo, gubi svoju ljudskost. Zato, kao vjernici, ne smijemo bježati od odgovornosti, jer bježimo od slobode i od smisla. Moramo znati da ćemo biti pitani za ono što smo činili i za ono što smo šutnjom dopustili.

Uzvišeni Allah kaže: *„Onoga dana kada svaki čovjek pred sobom nađe dobro djelo koje je uradio i hrđavo djelo koje je učinio – poželjet će da se između njih i njega nalazi udaljenost velika. A Allah vas na Sebe podsjeća i Allah je Milostiv prema Svojim robovima.“* (Alu Imran, 30)

Ovaj ajet nas vraća u stvarnost, u onaj dan kada će svako od nas stajati sam, bez izgovora, bez krivice prebačene na druge, bez političara, bez masa, bez većine. Sam pred sobom i svojim djelima. I neće biti važno šta smo govorili, već šta smo uradili. Neće se gledati naše namjere ako ih nisu pratila djela. I nećemo moći reći: „Nisam znao“, jer smo znali. Samo nismo htjeli da priznamo. Vjernik živi sa sviješću o tom Danu. I upravo ta svijest mora biti pokretač - da djeluje, da govori, da brani, da preuzima odgovornost. Jer odgovornost nije teret, već put ka slobodi, a sloboda, ako nije ukorijenjena u odgovornosti, postaje laž.

Tradicionalni mevlud u džematu Čitluk

Dana, 26.07.2025. godine, u džematu Čitluk, Medžlis Islamske zajednice Priboj, održan je tradicionalni džematski mevlud u povodu 62 godine od otvorenja džamije davne 1963. godine.

Domaćin Omer-ef. Hodžić poselamio je prisutne, nakon čega su imami Pribojskog medžlisa izveli prigodan program. Uslijedilo je dodjeljivanje nagrada i priznanja istaknutim učenicima džemata Čitluk, koji su ostvarili zavidne rezultate u svom školovanju i sticanju znanja, a priznanja je uručio mutevelija Abid Čelović.

U svom obraćanju glavni imam dr. Harun-ef. Eminagić, između ostalog, istakao je da je sretan što džemat u Čitluku u kontinuitetu prati svoje đake u njihovom školovanju i najbolje među njima nagrađuje te samim tim odazivaju se prvom kur'anskom imperativu: "Uči, čitaj." Također, nije krio svoje oduševljenje što je polaznica čitlučkog mekteba Azra Islamagić proučila cijelu hatmu pred svojim imamom, a koja je uvijek bila ponos, ne samo ovog džemata, već i šire zajednice.

Izaslanik predsjednika Mešihata, dekan FIS-a dr. Enver Omerović, prenio je selame od muftije sandžačkog dr. Mevlud-ef. Dudića, te uputio vazi-nasihat o našem čistom dinu sa posebnim naglaskom kolika je čast biti pripadnik islama i sljedbenik Allahove upute.

Također, pored pribojskih imama skupu su prisustvovali msc. Kemal-ef. Toković iz Novog Pazara i Almir-ef. Talović iz Prijepolja. Na kraju, hajr dovu proučio je dr. Harun-ef. Eminagić, pribojski glavni imam.

Upriličen ispraćaj ekipe Mešihata na sportske susrete ilmije

U petak, 27.06.2025. godine, zamjenik predsjednika Mešihata dr. Rešad-ef. Plojović upriličio je prijem za službenike Islamske zajednice, takmičare u različitim disciplinama, koji su ove godine predstavljali Mešihat na Sportskim susretima službenika Islamske zajednice, koji se u organizaciji Udruženja ilmijje Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini održao u Istanbulu, od 28. juna do 2. jula.

Dr. Plojović je u ime predsjednika Mešihata takmičarima poželio sretan put i dobre rezultate, naglasivši da ovo takmičenje ne treba posmatrati samo kao priliku da se pobijedi i osvoje najbolji rezultati, već da se međusobno što bolje upoznaju i zbliže sa svim drugim takmičarima sa različitih prostora koji će učestvovati na istom.

Ispraćaju je prisustvovao i hadži Jonuz Džanković, koji je u svom emotivnom obraćanju poželio uspjeh takmičarima, naglasivši da su ovo 24. susreti po redu, uz napomenu da je na većini susreta uspješno predvodio ekipu Mešihata.

Završne riječi i dovu za hairli put uputio je dekan FIS-a dr. Enver-ef. Omerović.

Održano 11. međunarodno takmičenje iz vjeronauke

Dana 28.06.2025. godine, u prostorijama Fakulteta za islamske studije u Novom Pazaru, održano je 11. međunarodno takmičenje iz vjeronauke, u organizaciji Uprave za obrazovanje Rijaseta IZ-e u BiH, na kojem su učešće uzeli takmičari iz Bosne, Hrvatske, Austrije i Sandžaka-Srbije.

Takmičenje je otvorio voditelj Odjela za vjeronauku pri Upravi za obrazovanje, dr. Nezir-ef. Halilović, naglasivši da je cilj takmičenja da se djeca upoznaju i druže, te da kroz putovanja i susrete proširuju i obogaćuju svoja znanja. Upoznao je prisutne takmičare i njihove vjeroučitelje pratioce sa detaljima, pravilima i sadržajem takmičenja.

Ispred domaćina, Mešihata IZ-e u Srbiji, prisutnim učenicima i njihovim vjeroučiteljima riječi srdačne dobrodošlice uputio je rukovodilac Vjersko-prosvjetne službe i zamjenik predsjednika Mešihata dr. Rešad-ef. Plojović, koji je ukazao na važnost projekta vjeronauke, koja je u Bosni i evropskim zemljama uvedena prije više od 30 godina, a u školama R. Srbije prije 24 godine, čiji je cilj približavanje pripadnika vjerskih zajednica kroz upoznavanje svoje vjere, ali i vjere svojih sugrađana. Također, pohvalio je napore Odjela za islamsku vjeronauku i njenog voditelja dr. Halilovića, posebno na polju iniciranja redovnih takmičenja, koja su prerasla u tradiciju koja spaja djecu, polaznike islamske vjeronauke, sa prostora različitih država, ali i organiziranje periodičnih naučnih putovanja, kroz koja djeca stiču nova znanja i iskustva.

Takmičenje se sastojalo iz pojedinačnog testiranja takmičara, kao i ekipnog takmičenja, nakon kojeg je upriličena zvanična dodjela nagrada od strane predsjednika Mešihata, muftije sandžačkog dr. Mevlud-ef. Dudića.

Muftija Dudić primio pobjednike takmičenja iz vjeronauke

Predsjednik Mešihata Islamske zajednice, muftija sandžački dr. Mevlud-ef. Dudić, 28.06.2025. godine, upriličio je prijem za najbolje ekipe i takmičare 11. međunarodnog takmičenja iz vjeronauke održanog na Fakultetu za islamske studije u Novom Pazaru radi dodjele diploma.

Tom prilikom, muftija Dudić izrazio je zadovoljstvo aktivnostima Uprave za obrazovanje Rijaseta IZ-e u BiH na ovom polju, te uputio zahvalnost dr. Nezir-ef. Haliloviću, rukovodiocu Odjela za vjeronauku, na unapređenju predmeta islamske vjeronauke, kao i rukovodiocu Vjersko-prosvjetne službe Mešihata dr. Rešad-ef. Plojoviću, koji su bili domaćini ovogodišnjeg takmičenja.

Također, predsjednik Mešihata čestitao je takmičarima na postignutim rezultatima, a koji su došli iz BiH, Hrvatske, Austrije i Sandžaka (Srbije) i poželio im da znanje koje su stekli u vjerskoj nastavi primjenjuju u svakodnevnom životu.

Gosti su izrazili zadovoljstvo prijemom i kompletnom organizacijom takmičenja, kao i svoju radost što je ono organizirano u Novom Pazaru.

Mešihat IZ-e u Srbiji sveukupni pobjednik 25. susreta Udruženja ilmijje u Istanbulu

Mešihat Islamske zajednice u Srbiji ostvario je izuzetne rezultate i proglašen je sveukupnim pobjednikom jubilarnog 25. kulturno-edukativnog i sportskog susreta Udruženja ilmijje, koji je održan u Istanbulu.

Na ovom prestižnom skupu, u organizaciji Udruženja ilmijje i uz podršku turske organizacije „Ilim Yayma Cemiyeti“, učestvovalo je više od 260 imama, hatiba i drugih vjerskih službenika iz Bosne i Hercegovine, Sandžaka, Crne Gore i dijaspore. Mešihat Islamske zajednice u Srbiji, koji obuhvata i službenike iz Sandžaka, ostvario je zapažene rezultate u gotovo svim disciplinama.

Impresivna dostignuća predstavnika Mešihata IZ-e u Srbiji:

- Futsal: 1. mjesto
- Odbojka: 3. mjesto
- Stoni tenis: 3. mjesto (Šerif Šačić)
- Šah: 1. mjesto (Huso Dedžić)
- Atletika – 800 m: 2. mjesto (Amel Hot)
- Bacanje kugle: 3. mjesto (Kemal Toković)
- Skok u dalj: 2. mjesto (Aidin Dervišević)
- Štafeta 4×100 m: 2. mjesto

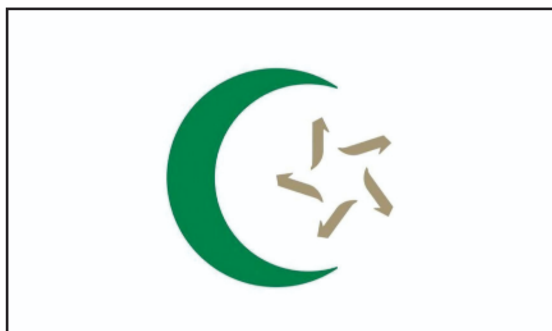
Svečanom zatvaranju susreta, održanom u amfiteatru Medrese „Mehmet Emin Saraç“ u istanbulskom naselju Bašakšehir, prisustvovali su visoki zvaničnici, predstavnici turskih organizacija i brojni ugledni gosti.

Skup je zvanično zatvorio hfz. dr. Mensur-ef. Malkić, direktor Uprave za vjerske poslove Rijaseta IZ-e u BiH, ujedno izaslanik reisu-l-uleme dr. Husein-ef. Kavazovića. U svom obraćanju posebno je čestitao Mešihatu IZ-e u Srbiji na osvojenom prvom mjestu i svima poželio sretan povratak svojim domovima.

Predsjednik Udruženja ilmijje Nijaz-ef. Duzan istakao je da su ovi susreti protekli u znaku duhovnog, edukativnog i sportskog povezivanja članova Islamske zajednice. Zahvalio se domaćinima iz Turske i svim učesnicima na dostojanstvenom ponašanju i takmičarskom duhu.

Mešihat IZ-e u Srbiji upućuje iskrene čestitke svim svojim predstavnicima na sjajnim rezultatima i zahvalnost domaćinima na srdačnoj dobrodošlici i vrhunskoj organizaciji.

SAOPŠTENJE ZA JAVNOST: Najoštrija osuda ponižavajuće i uvredljive retorike Ugljanina

Mešihat Islamske zajednice u Srbiji najoštrije osuđuje ponižavajuću i uvredljivu retoriku Sulejmana Ugljanina koju je izrazio u nedavnom javnom nastupu na račun časti i dostojanstva najveće vjerske titule muftije, kazavši: „...što je vik'o pokojni Muftija“, očigledno aludirajući na lik i djelo rahmetli muftije akademika Muamera Zukorlića.

Takvi istupi predstavljaju kontinuitet neprimjerenih napada na časnu vjersku titulu, ali i čovjeka koji je zadužio ne samo Islamsku zajednicu, već i širu bošnjačku zajednicu, u domovini i dijaspori.

Ovaj čin Ugljanina smatramo nastavkom njegove retrogradne političke prakse i višedecenijske negativne kampanje usmjerene protiv institucije Islamske zajednice i njenih predvodnika, koji nisu dozvolili da Islamska zajednica postane politički instrument u rukama pomenutog političara, koji je svojim djelovanjem nanio nesagledivu i nenadoknadivu štetu islamu i muslimanima u Sandžaku i R. Srbiji.

Njegova netrpeljivost i nepoštovanje prema tituli muftije, koju je izrazio, ponovno razotkriva duboko ukorijenjenu mržnju koju gaji prema duhovnoj i institucionalnoj vertikali vjerskog života među Bošnjacima.

Pozivamo javnost, medije i političke aktere da odbace i osude ovakvu retoriku, koja šteti društvenoj stabilnosti i međubošnjačkim odnosima, te da se svi zajedno okrenemo vrijednostima poštovanja, dijaloga i vraćanja jedinstva na vjerskom i nacionalnom nivou.

Informativna služba

Muftija Dudić održao hutbu u džematu Žitniće

Predsjednik Mešihata Islamske zajednice, muftija sandžački dr. Mevlud-ef. Dudić, 04.07.2025. godine, održao je hutbu i predvodio džuma namaz u džematu Žitniće, Medžlis IZ-e Sjenica.

Svoju hutbu započeo je kur'anskim ajetom: *„Ima vjernika koji ispunjavaju zavjet dat Allahu...“*, govoreći o vrijednosti sandžačkog čovjeka kroz povijest, posebno pešterskih muslimana koji vjekovima odolijevaju raznim iskušenjima i nedaćama.

Također, podsjetio je džematlije na fadilete mjeseca muharrema u kome se nalazimo, kao i nastupajući mubarek dan Jevmu-Ašura, poznat kao Bajram Božijih poslanika, koji je preporučeno provesti u postu i pojačanom ibadetu.

Muftija Dudić je dio hutbe posvetio Danu sjećanja na genocid u Srebrenici, 11. juli, kada će se obilježiti 30 godina od ovog nezapamćenog zločina genocida nad muslimanima u srcu Evrope, kakav se danas događa Palestincima u Gazi naočigled čitavog svijeta.

Džumi u džematu Žitniće prisustvovao je i sjenički glavni imam Berin-ef. Ljajić.

Upriličen svečani prijem za pobjednike 25. sportskih susreta ilmijje

U petak, 4. jula 2025. godine, u prostorijama Mešihata upriličen je svečani prijem za imame i uposlenike Mešihata Islamske zajednice u Srbiji, Muftijstva sandžačkog, koji

Mladi Usama proučio Kur'an u jednom danu i postao hafiz

Šesnaestogodišnji Usama Mušović, 24.07.2025. godine, postao je hafiz Kur'ana Časnog i to na, do sada, jedinstven način. Cijeli Kur'an proučio je pred komisijom Islamske zajednice u samo jednom danu. Njegovo preslušavanje hifza trajalo je 12 sati, od sabaha do ikindije.

Usama kaže da je najzahvalniji Allahu što mu je podario ovu blagodat.

Direktor Škole Kur'ana Časnog hfz. Irfan-ef. Malić ističe da ljude koji čuvaju Kur'an i kur'anske vrijednosti Allah dž.š. čuva.

„Nakon 12 sati kontinuiranog učenja Kur'ana, naš kandidat uspješno je završio svoj hifz pred komisijom. Jutros, nakon sabah namaza, počeo je sa učenjem, a danas, nakon ikindije, završio. On je 32. hafiz koji je hifz položio pred komisijom Islamske zajednice i prvi koji je cijeli Kur'an proučio u jednom danu. Molim Allaha da mu ove suze radosnice budu zalog na Sudnjem danu – njemu i njegovim roditeljima. Neka Uzvišeni Stvoritelj kruniše njegove roditelje krunom svjetlosti, a Usamu učini pravim nosiocem Allahove riječi, koji će to svjetlo širiti.“

Usamin uspjeh je inspiracija mladima i podsjetnik da su znanje, trud i vjera temelj svakog istinskog uspjeha. Ovaj šesnaestogodišnjak sada nosi časnu titulu hafiza i odgovornost da kur'ansku poruku prenosi dalje.

Održan prijemni ispit na FIS-u

Na Fakultetu za islamske studije u Novom Pazaru održan je prijemni ispit za buduće brucoše, koji su pokazali veliko interesovanje za upis na ovu visokoškolsku ustanovu.

Kandidati su pristupili testiranju koje obuhvata oblasti iz islamskih nauka, arapskog jezika, opće kulture i pismenosti. Prema riječima organizatora, ispit je protekao u korektnoj atmosferi, a svi procesi odvijali su se u skladu sa pravilnikom o upisu.

„Možemo sa ponosom da istaknemo da imamo rekordan broj prijavljenih od 47 kandidata, što je i najveći broj na prvom upisnom roku, gdje očekujemo da će ovakav ishod biti i na drugom u septembru. Posebno nam je čast i zadovoljstvo da smo prilikom pregleda dokumentacije od kandidata vidjeli da su, uglavnom, odlični učenici i da među njima ima hafiza, što postaje tradicija", objasnio je prodekan FIS-a dr. Harun-ef. Eminagić.

Iz godine u godinu, FIS bilježi sve veći broj studentica, što jasno pokazuje da je ova ustanova otvorena za sve, bez obzira na pol.

Fakultet za islamske studije u Novom Pazaru već godinama uspješno obrazuje kadrove u oblasti islamske teologije, prava i pedagogije, s ciljem očuvanja duhovne i kulturne baštine muslimanske zajednice u Srbiji i šire.

Također, sa FIS-a poručuju da će biti i septembarski upisni rok od 1. do 14. , a 16. istog mjeseca prijemni ispit.

su predstavljali Mešihat na 25. jubilarnim kulturno-edukativnim i sportskim susretima u organizaciji Udruženja ilmijje, održanim u Istanbulu, Republici Turskoj, u periodu od 28. juna do 2. jula tekuće godine.

Ekipa Mešihata IZ-e u Srbiji postigla je izuzetan sportski uspjeh u odnosu na svih trinaest ekipa učesnika i proglašena je za sveukupnog pobjednika, uz osvojeno 1. mjesto u futsalu, uz više drugih mjesta u atletskim disciplinama, te 3. mjesto u odbojci, stonom tenisu itd.

Predsjednik Mešihata, muftija sandžački dr. Mevlud-ef. Dudić, u prisustvu zamjenika predsjednika dr. Rešad-ef. Plojovića i dugogodišnjeg vođe ekipe hadži Jonuza Džankovića, izrazio je radost i ponos povodom postignutih rezultata te zahvalio vođi ekipe Vahjudin-ef. Ćosoviću i svim članovima tima na dostojanstvenom predstavljanju Islamske zajednice.

Muftija Dudić je ukazao veliko poštovanje i zahvalnost dugogodišnjem vođi ekipe hadži Jonuzu Džankoviću na posebnom i nemjerljivom doprinosu u organizaciji i predvođenju ekipe na sportskim susretima kako uposlenika i imama, tako i učenika Medrese i studenata Fakulteta za islamske studije.

U vrlo emotivnoj atmosferi, predsjednik Mešihata uručio je specijalnu zahvalnicu za poseban doprinos hadži Jonuzu Džankoviću, koji se muftiji Dudiću iskreno zahvalio na poštovanju i ovom priznanju koje je za njega posebno vrijedno jer dolazi od predsjednika Mešihata, te poželio svim članovima ekipe puno uspjeha i dobrih rezultata u budućnosti.

Zamjenik predsjednika Mešihata dr. Rešad-ef. Plojović izrazio je zadovoljstvo velikim sportskim uspjehom, ali je posebno istakao veliku važnost jedinstvenog i bratskog nastupa svih članova ekipe, kako kroz pripreme za igre koje su trajale skoro dva mjeseca, tako i kroz cjelokupno takmičenje i boravak u Istanbulu.

I ovaj uspjeh na polju sportskog nadmetanja, te uloga domaćina u organizaciji međunarodnog takmičenja iz vjeronauke, kao i zapaženo učešće delegacije Mešihata i članova hora na značanoj manifestaciji Ajvatovici održanoj u Pruscu u Bosni i Hercegovini, potvrđuju kontinuitet i kvalitet Islamske zajednice, njenog rukovodstva i uleme, istakao je dr. Plojović.

Vahjudin-efendija istakao je bratski odnos i poštovanje među članovima ekipe koji su vladali, kako na terenu tako i van njega, na ostalim kulturno-edukativnim sadržajima, te u ime članova ekipe zahvalio muftiji Dudiću na povjerenju da bude predvodnik i kapiten ove kvalitetne generacije sportista koja je ostvarila veliki rezultat i na najbolji način predstavljala svoju Zajednicu.

Predsjednik Mešihata primio najuspješnije sakupljače zekata i sadekatu-l-fitra

Dana 07.07.2025. godine, predsjednik Mešihata Islamske zajednice, muftija sandžački dr. Mevlud-ef. Dudić primio je najuspješnije sakupljače zekata i sadekatu-l-fitra u proteklom Ramazanu sa područja sandžačkih medžlisa.

Tom prilikom, imamima je uručio priznanja i prigodne hedije, te izrazio zahvalnost na njihovom trudu kako bi i ovogodišnja akcija uvećanja Bejtu-l-mala Islamske zajednice protekla uspješno.

Najuspješniji sakupljači zekata i sadekatu-l-fitra u proteklom mubarek mjesecu bili su:
- Novi Pazar – Adnan-ef. Dupljak, Sead-ef. Islamović i Harun-ef. Demirović
- Tutin – Fahrudin-ef. Ćosović
- Sjenica – Murat-ef. Hamidović
- Prijepolje – Murat-ef. Bjelak
- Priboj – Edin-ef. Hamzić
- Brodarevo – Sanel-ef. Bjelak

Ministar prosvjete posjetio Altun alem džamiju

U okviru svoje posjete Novom Pazaru, ministar prosvjete R. Srbije Dejan Vuk Stanković sa saradnicima, u pratnji ministra za turizam Huseina Memića i gradonačelnika Novog Pazara Nihada Biševca, 08.07.2025. godine, posjetio je Altun alem džamiju gdje mu je domaćin bio zamjenik predsjednika Mešihata Islamske zajednice dr. Rešad-ef. Plojović.

Tom prilikom, dr. Plojović upoznao je ministra Stankovića sa historijatom i značajem Altun alem džamije s početka 16. stoljeća, čija je restauracija u toku, u koju su, kako je istakao, pored vlasnika Islamske zajednice, uključeni Vlada R. Srbije, Republički zavod za zaštitu spomenika kulture i Grad Novi Pazar.

Ministar prosvjete izrazio je posebno interesovanje za budući izgled enterijera i eksterijera džamije, istakavši da će Novi Pazar uz postojeće vjersko-kulturne sadržaje, sa restauriranom Altun alem džamijom, dobiti na turističkom značaju i postati omiljena destinacija posjetilaca iz zemlje i inostranstva.

U Sarajevu održana sjednica Vijeća muftija

U Sarajevu je, 09.07.2025. godine, pod predsjedavanjem reisu-l-uleme Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini dr. Husein-ef. Kavazovića, održana 45. redovna sjednica Vijeća muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Sjednici je prisustvovao i predsjednik Mešihata Islamske zajednice u Srbiji muftija sandžački dr. Mevlud-ef. Dudić.

Na sjednici je potvrđena odluka Reisu-l-uleme o nisabu za zul-ka'de i zul-hiddždže 1446. te za muharrem 1447. godine po Hidžri. Razmatrana je i usvojena Informacija o značajnijim aktivnostima Reisu-l-uleme i drugih članova Vijeća muftija između dviju sjednica Vijeća.

Također, razmatran je i usvojen Izvještaj o realizaciji plana ramazanskih aktivnosti Rijaseta, organizacionih jedinica i ustanova Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini u Ramazanu 1446. god. po H/ marta 2025. godine.

Razmatran je i usvojen izvještaj Ureda za zekat o provedenoj akciji prikupljanja zekata i sadekatu-l-fitra u 1446. god. po H., odnosno 2025. godini.

Vijeće muftija usvojilo je i prijedlog takvimskog proračuna – Vaktije za 2026. godinu te imenovalo novog člana Vijeća muftija u radnu komisiju Vijeća.

Razmatrano je i usvojeno 45 prijedloga Vakufske direkcije za novim uvakufljenjima i transformacijama vakufske imovine.

Na sjednici su tretirana i neka druga pitanja iz nadležnosti Vijeća muftija i zauzeti stavovi o njima.

Predsjednik Mešihata primio studente iz evropskih zemalja

Dana 15.07.2025. godine, predsjednik Mešihata Islamske zajednice, muftija sandžački dr. Mevlud-ef. Dudić primio je grupu od 50 studenata Islamskog instituta u Beču, predvođenu direktorom Instituta prof. dr. Emirom Zejdanom, koji su se nalazili na 15-odnevnom studijskom boravku u Novom Pazaru.

Tom prilikom, muftija Dudić zahvalio se prof. Zejdanu koji ulaže ogroman trud na promoviranju islama u Evropi kroz naučna usavršavanja muslimana. Također, studentima je savjetovao da se potrude da tragovi vjere islama i selama budu primjetni u svakom mjestu gdje žive. Savjetovao im je da budu integrirani u društveni sistem, da se čuvaju asimilacije i izolacije, te da narod iz kojeg dolaze predstavljaju na najljepši način.

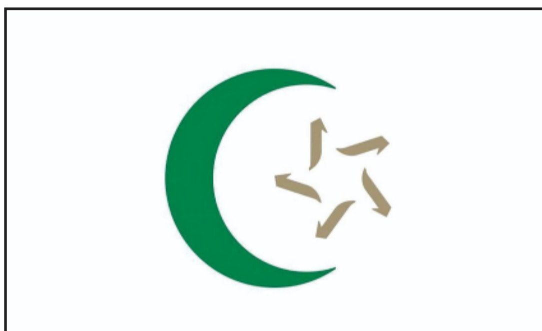
Studenti su imali prilike postavljati pitanja predsjedniku Mešihata i uglavnom su se interesirali za položaj muslimana u državi.

Ovogodišnja grupa studenata dolazi iz deset različitih zemalja i njihove posjete Mešihatu na čelu sa dr. Zejdanom postale su tradicija posljednjih nekoliko godina.

Imenovan pomoćnik direktora CHR Hajrat

Predsjednik Mešihata Islamske zajednice, muftija sandžački dr. Mevlud-ef. Dudić, 16.07.2025. godine, u skladu sa svojim ovlaštenjima, imenovao je Zuhdiju-ef. Zukorlića za pomoćnika direktora Centra za humanitarni rad Hajrat Mirsad-ef. Bećirovića.

Zukorlić je dugi niz godina obavljao funkciju sekretara CHR Hajrat, a imenovanje za pomoćnika

direktora ove humanitarne ustanove Mešihata bilo je neophodno zbog sve većeg broja projekata i aktivnosti koje Hajrat realizira na širem području na čelu sa direktorom Bećirovićem.

Odluka o imenovanju bit će verificirana na prvoj narednoj sjednici Mešihata.

Predsjednik Mešihata primio prorektora Internacionalnog balkanskog univerziteta u Skoplju

Dana 18.07.2025. godine, predsjednik Mešihata Islamske zajednice, muftija sandžački dr. Mevlud-ef. Dudić primio je prorektora Internacionalnog balkanskog univerziteta u Skoplju dr. Ahmeta Lokče. Tom prilikom gost je domaćinu predstavio rad svog univerziteta, upoznavši ga sa pojedinostima te visokoškolske institucije.

Internacionalni balkanski univerzitet osnovan je od strane Fondacije Skoplje i trenutno ima osam departmana: Ekonomija, Inženjering, Pravo, Edukacija, Umjetnost i dizajn, Stomatologija, Humanističke i sociološke nauke i Stručna medicinska škola. Pored osnovnih studija, Univerzitet omogućava pohađanje master i doktorskog stepena obrazovanja. Broj studenata koji trenutno pohađaju Univerzitet je oko četiri hiljade, od čega jednu polovinu čine strani studenti, a drugu studenti sa Balkana.

Prorektor Lokče izrazio je interesovanje za saradnju sa Univerzitetom u Novom Pazaru, te najavio posebnu posjetu u kojoj će imati priliku da se sretne sa njegovim rukovodstvom.

Predsjednik Mešihata i prorektor složili su se da je saradnja između dva univerziteta značajan projekat koji će otvoriti vrata razmjeni studenata, stručnog kadra, kao i višegodišnjeg iskustva, što će doprinijeti poboljšanju stepena nastave i obrazovanja u obje institucije.

Generacijski sastanak na 30. godišnjicu mature druge generacije Medrese Gazi Isa-beg

Dana 19.07.2025. godine, održan je sastanak generacije maturanata Medrese Gazi Isa-beg iz 1995. godine.

Tridesetogodišnjica je okupila drugove iz medresantskih školskih klupa sa tadašnjim direktorom Medrese i njihovim profesorom, danas muftijom dr. Mevlud-ef. Dudićem, razrednim starješinom prof. Harunom Rebronjom i kolegom dr. Rešad-ef. Plojovićem.

Trideset godina nije izbrisalo sjećanje, uspome-

Na UNP-u promovirano djelo "Tekaful – Uvod u islamsko osiguranje"

U Amfiteatru Univerziteta u Novom Pazaru održana je promocija knjige Uvod u islamsko osiguranje, autora dr. hfz. Ediba Smola. On je stručnjak iz oblasti islamskih finansija i bankarstva, posebno poznat po njenim doprinosima na bosanskohercegovačkom i širem balkanskom području.

Tekaful – Uvod u islamsko osiguranje je prva knjiga na bosanskom jeziku posvećena islamskom osiguranju, u kojoj dr. Smolo detaljno objašnjava šerijatske i praktične osnove Tekafula, te izazove njegove primjene u savremenom kontekstu.

"Radi se o jednoj veoma važnoj temi koja i nije baš obrađivana na našim prostorima, pa mi je izuzetna čast što sam danas ovdje na UNP-u, jer je ovo moja prva akademska promocija djela," kazao je dr. Smolo.

Knjiga je predstavljena u februaru ove godine u Vogošći, a cilj joj je da olakša razumijevanje ovih kompleksnih koncepata studentima, istraživačima i praktičarima u islamskom finansijskom sektoru.

"Veoma važan iskorak ka promociji islamskih finansija u našem gradu i regionu. UNP kontinuirano radi na organizaciji predavanja i događaja koji promoviraju ovu industriju, a svakako u oktobru planiramo međunarodnu konferenciju na temu islamske moralne ekonomije i finansija", kazao je Haris Zogić.

Ovo je novina na našim prostorima, a UNP je imao čast da bude prvo mjesto odakle će krenuti ova divna ideja.

"Ukazali smo na razlike, šta može biti problematično kod konvencionalnih i klasičnih osiguranja, a sve u cilju promocije različitih pristupa ekonomiji, finansijama, kao i drugim oblastima", kazao je rektor dr. Suad Bećirović.

Knjiga je već uključena u nastavni materijal pojedinih fakulteta i koristi se u edukacijama za islamsko bankarstvo i finansije. Smatra se referentnim djelom u oblasti Tekafula na prostoru Balkana.

Održana sjednica Upravnog odbora IHDAS-a u Rožajama

Rožaje, 13. juli 2025. – Upravni odbor Instituta za historiju, demografiju i antropologiju Sandžaka (IHDAS) održao je redovnu sjednicu u Rožajama, na kojoj su razmatrani zaključci sa posljednje Skupštine, kao i zadaci i ovlaštenja koje je Skupština prenijela na Upravni odbor.

Tokom sjednice analizirane su dotadašnje aktivnosti Instituta i utvrđen okvirni plan za dalji rad. Poseban akcenat stavljen je na širenje saradnje i planirane posjete općinskim i gradskim upravama u Sandžaku, kao i važnim institucijama u oblasti nauke i kulture, s ciljem uspostavljanja intenzivnije saradnje.

Članovi Upravnog odbora zaključili su da je nužno angažirati tehničko-administrativno osoblje koje će pružati podršku direktoru Instituta i osigurati efikasno obavljanje svakodnevnih operativnih zadataka.

Sjednici su prisustvovali predsjednik Upravnog odbora hfz. Abdurrahman Kujević, direktor Instituta akademik Šerbo Rastoder, akademik Ferid Muhić, kao i članovi Upravnog odbora: Šemsudin Hadrović, Salahudin Fetić, Refik Akova, Šaban Osmanović i Rafet Suljević.

Predsjednik Mešihata imenovao urednika Refref radija.

U skladu sa ukazanom potrebom, 24.07.2025. godine, predsjednik Mešihata Islamske zajednice, muftija sandžački dr. Mevlud ef. Dudić imenovao je Ilhana Suvodolca za urednika Refref radija.

Suvodolac je svršenik Fakulteta za islamske studije, koji se tokom studija posebno istakao na polju medijskih aktivnosti i promocije FIS-a, a njegovo imenovanje za urednika ovog medija Islamske zajednice je u cilju unapređenja rada Refref radija i obogaćivanja njegovog vjerskog programa.

ne, prijateljstvo tada mladića koji su danas uspješni ljudi rasuti širom svijeta. Čas je otpočeo prozivkom koju je obavio razredni starješina, potom pojedinačnim predstavljanjem članova odjeljenja, a zatim obraćanjem muftije Dudića i profesora Plojovića.

Trideset godina, iako dug period, nije iščezla nostalgija za Medresom, Sandžakom i ljudima sa kojima su dijelili godine provedene zajedno u ovoj odgojno-obrazovnoj ustanovi Islamske zajednice.

Muftija Dudić pohvalio je ideju zajedničkog okupljanja, ističući značaj Medrese u životu svih onih koji kroz nju prođu kao učenici i profesori, ostavljajući poseban utisak koji ništa ne može izbrisati.

Svi iz ove generacije izrazili su zadovljstvo okupljanjem i ponovnim susretom. Ova generacija je rasuta diljem svijeta od Sandžaka, Crne Gore, Bosne i Hercegovine do zemalja Zapadne Evrope. Obavljaju važne društvene uloge u svojim zajednicama i ugledni su članovi društva, što ih čini najboljim ambasadorima Medrese.

Nakon časa, odjeljenje je obišlo mezar svog profesora, rahmetli muftije Muamer-ef. Zukorlića, gdje su proučili dovu. Druženje je nastavljeno uz zajednički ručak i razgovor, nakon čega se generacija razišla uz nadu za ponovni susret.

SAOPŠTENJE ZA JAVNOST

Mešihat Islamske zajednice u Srbiji izražava zabrinutost zbog alarmantnog stanja na deponiji Golo brdo koja već duži vremenski period ugrožava zdravlje i živote ljudi u okruženju, na teritoriji opština Novi Pazar i Tutin.

Eksplozije podzemnih gasova, gust dim, toksične materije i nesnosan miris koji se šire okolinom postali su svakodnevica zabrinutih i sa pravom uznemirenih građana koji žive u blizini ove lokacije.

Ova deponija, koja je od samog početka, tj. njenog formiranja 1998. grubo narušila ljepotu prostora i ugrozila zdravu prirodu, postala je izvor zagađenja vazduha, vode i zemljišta te prijeti da ozbiljno i dugotrajno ugrozi zdravlje i živote ljudi, kao i biljnog i životinjskog svijeta.

Mešihat podsjeća da je zaštita života, zdravlja i prirodnih resursa zakonska obaveza nadležnih organa i pravo svih građana. Islam nas uči da je čuvanje Zemlje emanet (povjerena obaveza) i da nijedna šteta po životnu sredinu nije opravdana niti dozvoljena.

Stoga, Mešihat poziva nadležne lokalne organe, posebno Grad Novi Pazar i Javno komunalno preduzeće, da hitno ulože dodatne napore i konkretne mjere u cilju gašenja požara, sanacije i konačnog rješavanja pitanja deponije Golo brdo.

Također, apelujemo na predsjednika države, Vladu R. Srbije i nadležna ministarstva, te druge državne institucije da pruže tehničku, finansijsku i ekspertsku podršku u rješavanju ovog problema regionalnog karaktera, svojevrsne ekološke bombe koja prijeti zdravlju ljudi i prirodi, kojeg lokalne vlasti Novog Pazara i Tutina u ovom trenutku, sa aktuelnim stanjem na terenu, nemaju kapaciteta riješiti brzo i adekvatno, a čije rješavanje građani sa pravom očekuju i traže.

Mešihat Islamske zajednice u Srbiji će nastaviti pratiti stanje na terenu, uz izražavanje spremnosti da pruži podršku i sarađuje sa svim relevantnim akterima u cilju iznalaženja adekvatnog i trajnog rješenja za problem deponije Golo brdo, pravilnog zbrinjavanja otpada u skladu sa evropskim standardima i propisima, te očuvanja zdravlja i života svih građana.

Muftija Dudić pisao predsjedniku Vučiću u vezi deponije Golo brdo

Predsjednik Republike Srbije
G-din Aleksandar Vučić

Novi Pazar, 19. jula 2025. god.

Poštovani Predsjedniče

Obraćam Vam se u ime Mešihata Islamske zajednice u Srbiji, u svojstvu muftije, duboko zabrinut zbog alarmantne ekološke i zdravstvene krize koja je pogodila stanovnike Novog Pazara i okolnih gradova. Radi se o nesanitarnoj deponiji Golo brdo čije trenutno stanje predstavlja ozbiljnu opasnost po živote i zdravlje građana.

Već 13 dana mještani okolnih sela neprekidno protestuju i blokiraju prilaz deponiji Golo brdo, očajnički pokušavajući skrenuti pažnju nadležnih na problem koji traje više od 20 godina, koji je kulminirao velikim požarom na toj deponiji, a koji je izbio 6. jula i od tada neprekidno tinja, izbacuje gust dim i otrovne gasove. Večeras smo svjedočili da je unutar deponije došlo do eksplozije metana, nakon čega su izbili plamen i gust crni dim.

Zdravstvene posljedice ove katastrofe već su evidentne i prijete da se pogoršaju. Zavod za javno zdravlje Novi Pazar (ZZJZ) upozorava da je zdravlje stanovništva u blizini deponije ugroženo zbog aerozagađenja, a da građanima Novog Pazara prijeti opasnost od zaraznih bolesti uslijed nemogućnosti odlaganja smeća. Vazduh koji udišu mještani sela Kožlje i okolnih naselja izrazito je zagađen, što posebno ugrožava plućne i srčane bolesnike, djecu, stare i trudnice. ZZJZ je u hitnom upozorenju građanima istakao da požar na deponiji oslobađa velike količine metana koji može dovesti do novih eksplozija, kao i ispuštanja štetnih i otrovnih gasova, te apeluje da se niko ne približava tom području zbog ozbiljnog rizika po zdravlje i bezbjednost ljudi. Drugim riječima, životi i zdravlje naših sugrađana su direktno ugroženi.

Kao vjerski poglavar i neko kome je povjereno da brine o duhovnom i opštem dobru građana, duboko dijelim zabrinutost i bol svojih sugrađana koji već gotovo dvije sedmice žive u strahu za svoje porodice. Ne smijemo dozvoliti da naši građani budu taoci institucionalne neefikasnosti dok se nad

njihovim domovima nadvija oblak otrovnog dima i dok svaki dan odlaganja rješenja može značiti novo oboljenje ili, ne daj Bože, gubitak života.

Zato Vas, poštovani Predsjedniče, pozivam da se hitno i lično angažujete kako bismo zajedničkim snagama okončali ovu krizu. Vaše lično uključenje i koordinacija državnih organa u pronalaženju rješenja od presudnog su značaja, budući da lokalni nivo vlasti očigledno nema kapaciteta da se sam izbori sa ovim problemom. Potrebne su nam hitne i odlučne mjere na državnom nivou. Prije svega, neophodno je odmah sprovesti saniranje požarišta i cijele deponije, zatim trajno zatvoriti deponiju Golo brdo za dalje odlaganje otpada, te obezbijediti izmještanje deponije na drugu, adekvatnu lokaciju uz izgradnju sanitarnih kapaciteta za upravljanje otpadom. Samo ovakvim konkretnim potezima možemo zaštititi zdravlje ljudi i okolinu i spriječiti da se slična situacija ponovi.

Svjestan sam da ste i sami više puta isticali važnost brige za sve građane Srbije, bez obzira gdje žive. Stanovnici Novog Pazara i okolnih sela danas trebaju tu brigu i pomoć više nego ikad. U ime svih njih, apelujem na Vašu državničku odgovornost i ljudskost – pomozite da se njihovi domovi i njihova djeca zaštite od ove ekološke pošasti. Uvjeren sam da svojim autoritetom možete ubrzati pronalaženje hitnog rješenja i mobilisati resurse kako bismo zajednički spriječili dalju tragediju i patnju ovih ljudi. Vjerujem da ćete prepoznati hitnost ovog apela i poduzeti sve što je potrebno da se životi i zdravlje građana zaštite, a problem deponije Golo brdo trajno riješi na način koji neće ugrožavati lokalnu zajednicu.

S poštovanjem

Muftija dr. Mevlud ef. Dudić
Predsjednik Mešihata IZ-e u Srbiji

Predsjednik Mešihata primio predstavnike njemačke fondacije Konrad Adenauer

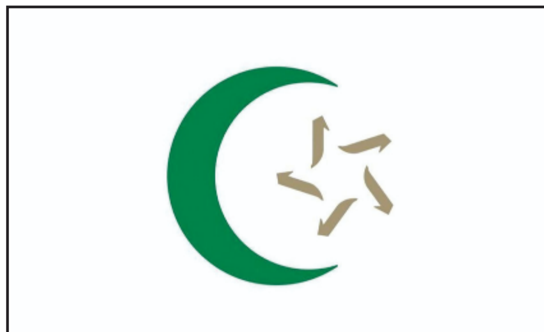

Dana 21.07.2025. godine, predsjednik Mešihata Islamske zajednice, muftija sandžački dr. Mevlud-ef. Dudić sa saradnicima primio je predstavnike njemačke fondacije Konrad Adenauer – g-dina Jakova Devčića i g-đu Gordanu Pilipović.

Tom prilikom, muftija Dudić izrazio je zadovoljstvo zbog obnavljanja ranije dugogodišnje saradnje sa ovom poznatom fondacijom, koja je bila posebno aktivna na polju međukonfesionalne saradnje, istakavši svoje nezadovoljstvo zbog nepostojanja organiziranog međureligijskog vijeća i dijaloga među vjerskim zajednicama u Srbiji, a koje bi trebala da inicira i podstiče najbrojnija vjerska zajednica u zemlji.

Na interesovanje gostiju kakav je njegov stav prema sve izraženijem nacionalizmu u regiji i Evropi uopće, predsjednik Mešihata je naglasio da jedna krajnost rađa drugu, tj. jedan ekstrem proizvodi drugi, ali da će se Islamska zajednica uvijek zalagati za promoviranje umjerenosti, što i čini kroz svoj odgojno-obrazovni sistem, uz preporuku prevazilaženja prošlosti po uzoru na Njemačku nakon Drugog svjetskog rata i okretanju prosperitetnijoj budućnosti.

SAOPŠTENJE: Najoštrija osuda vrijeđanja islama i muslimanki u programu TV Informer

Mešihat Islamske zajednice u Srbiji najoštrije osuđuje emitovanje uvredljive pjesme za islam i muslimane pod naslovom „Turkinja se pred džamijom klela da je samo Srbina volela“, koja je javno puštena u programu uživo Televizije Informer, kao prilog sa „velikog narodnog veselja u Požegi“, uz koju su se pored prisutnih građana veselili visoki partijski funkcioneri, državni zvaničnici, uključujući i predsjednika Republike Srbije, Aleksandra Vučića, kao i glavni i odgovorni urednik tabloida i medijske kuće Informer TV, Dragan J. Vučićević i teolog Miloš Stojković, vjerski analitičar, a koji odnedavno obnaša dužnost direktora biblioteke u Jagodini.

Iz emitovanog priloga jasno se vidi da pomenuti dvojac, uz izvođača, sa zadovoljsvom i bez osjećaja uznemirene savjesti učestvuje u horskom pjevanju, te neprimjerenoj gestikulaciji i aplauzu na kraju, čime se jasno i nedvosmisleno šalje neprimjerena, uvredljiva i nedopustiva negativna poruka svim pripadnicima islama općenito, a posebno u R. Srbiji, gdje pomenute osobe obnašaju važne javne funkcije i imaju bitne uloge.

Ova pjesma, svojim tekstom i kontekstom, vrijeđa vjerska osjećanja muslimana i predstavlja nedopustivo ponižavanje žene muslimanke i skrnavljenje svetosti džamije. Džamija kao mjesto ibadeta i muslimanka sa svojim dostojanstvom, posebnostima i čašću ne smiju biti predmetom banalizacije, niti korišteni u svrhu provokacije i izazivanja nacionalne i vjerske netrpeljivosti i mržnje.

Učestvovanje na ovakvim skupovima, emitovanje sadržaja na televiziji sa nacionalnom frekvencijom, doprinosi širenju mržnje i narušava međuvjerski i međunacionalni suživot u društvu koje treba da teži toleranciji, poštovanju različitosti, istini, prevazilaženju nagomilanih i bolnih problema iz skore prošlosti, te pomirenju, zarad bolje budućnosti.

Neshvatljivo je i zdravom umu neprihvatljivo da se neko može radovati na način koji uznemirava i vrijeđa njegovog sugrađanina i komšiju pripadnika druge vjere, posebno da to čini tokom mjeseca jula, koji je za muslimane Bošnjake ove države i čitave regije bolan, jer budi sjećanja na najveće zločine koje su preživjeli devedesetih, silovanja žena muslimanki, uključujući i genocid.

Pozivamo predsjednika Republike, partijske funkcionere i uredništvo Televizije Informer da upute javno izvinjenje muslimanima i svim građanima koje je ovaj čin uznemirio i uvrijedio, te da u budućnosti pokažu veću odgovornost prema onome što čine i emituju u programu.

Tražimo da Regulatorno tijelo za elektronske medije (REM) i druge nadležne državne institucije reaguju u skladu sa zakonom i sankcionišu govor mržnje i vrijeđanje vjerskih osjećanja građana Republike Srbije, kako se slični neprimjereni postupci ne bi ponavljali u budućnosti.

Muftija Dudić primio delegaciju džemata Hattingen

Dana 29.07.2025. godine, predsjednik Mešihata Islamske zajednice, muftija sandžački dr. Mevlud ef. Dudić primio je delegaciju džemata Hattingen u Njemačkoj, predvođenu imamom Sead ef. Kolašincem i predsjednikom Zijahom Dacićem.

Tom prilikom, gosti su upoznali muftiju Dudića sa ovim relativno mladim i skromnim džematom od 80-ak muslimanskih domaćinstava, gdje uglavnom preovladavaju bošnjačke porodice, kao i sa aktivnostima na omasovljenju džemata pretežno omladinom i djecom na vjerskoj pouci.

Predsjednik Mešihata je musafirima uputio riječi podrške i pomoći u okončanju procedure registracije pod krovnom Islamskom zajednicom Bošnjaka u Njemačkoj, uz savjete da poštuju zakone države u kojoj žive i rade, te da teže integraciji u njemačko društvo, a nikako asimilaciji ili izolaciji.

Nakon toga, zajedno su obišli radove na izgradnji nove Muške medrese koji se intenzivno odvijaju.

Univerzitet u Novom Pazaru obara rekorde: Najviše brucoša do sada

Univerzitet u Novom Pazaru ostvario je impresivan uspjeh na ovogodišnjem upisnom roku, obarajući sve rekorde po broju upisanih brucoša. Sa velikim interesovanjem mladih iz svih gradova Sandžaka, ovaj univerzitet potvrđuje svoju reputaciju kao jedna od najatraktivnijih obrazovnih institucija.

Ovaj rast pokazuje povjerenje studenata u kvalitet nastave, stručni kadar i razvojne programe koje Univerzitet pruža, poručio je prof. dr. Enver Međedović, generalni menadžer UNP-a.

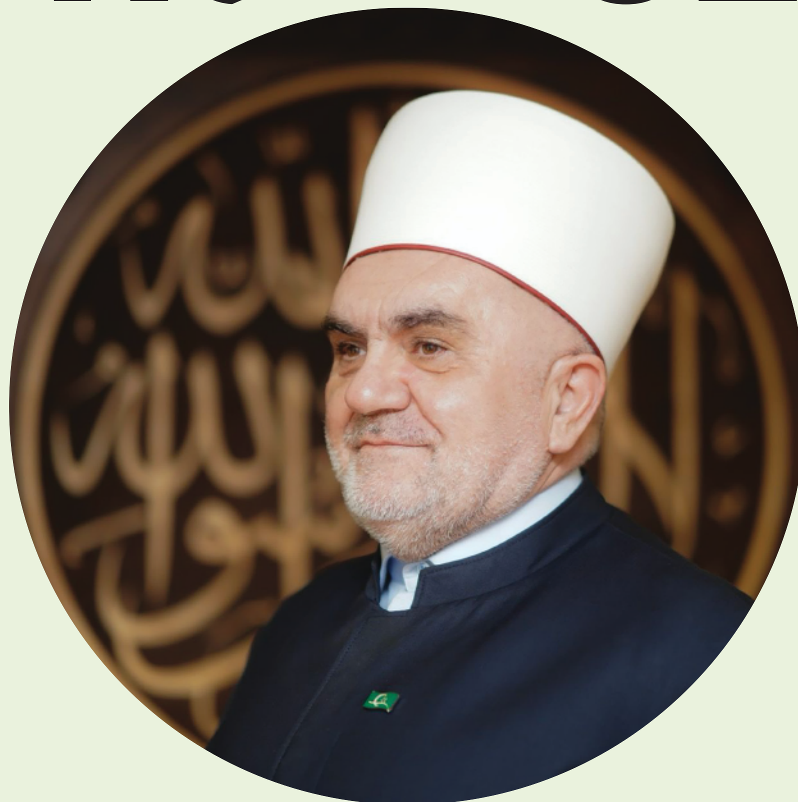
"Ove godine smo imali najveći broj upisanih kandidata, nakon položenog prijemnog ispita. Na svim studijskim programima, uglavnom, popunjene su kvote i vrlo mali broj mjesta je ostao, posebno na Departmanu za pravne nauke, smjer pravne nauke", kazao je on.

Predaja dokumenata za drugi upisni rok počinje 18. avgusta i trajat će sve do 12. septembra.

"Ispit će biti 13. septembra i sve će biti kao i u prvom krugu. Polagat će se ispiti opće informiranosti, dok će umjetnici polagati poseban test crtanja mrtve prirode i žive figure", dodao je generalni menadžer UNP-a.

Međedović poručuje da i dalje djevojke prednjače kada je obrazovanje u pitanju.

DOBRODOŠLICA

DOBRODOŠLI DRAGI SANDŽAKLIJE

Esselamu alejkum we rahmetullahi we berekatuhu

Poštovana braćo i sestre, cijenjeni pripadnici našeg naroda u dijaspori, dragi Sandžaklije.

Nalazimo se u vremenu posebnog bereketa i radosti – u danima kada se vaš rodni kraj, naš dragi Sandžak, ispunjava vašim prisustvom, koji dolazite sa srcima punim ljubavi prema svom porijeklu, vjeri, rodnom kraju i narodu.

Dolazite iz Njemačke, Švicarske, Austrije, Luksemburga, Švedske, Francuske, Amerike i mnogih drugih zemalja – ne samo da provedete odmor, već da obiđete roditelje, rodbinu, da proučite Fatihu na mezarima svojih najmilijih, da posjetite džamije u kojima ste odrasli i da obnovite vezu s onim što vas veže za ovu časnu zemlju.

Draga braćo i sestre

Vaš povratak u Sandžak nije samo fizički – to je duhovni povratak svome izvoru. Iako ste životni put nastavili u dijaspori, niste zaboravili ko ste i odakle ste. Čuvate svoju vjeru, svoj jezik, svoj identitet i taj emanet prenosite na svoju djecu. U tome se ogleda vaša veličina. To je ibadet u vremenu iskušenja.

S ponosom gledamo kako naša braća i sestre u dijaspori čestito i vrijedno rade, odgajaju svoju djecu u duhu islama, pomažu Zajednici i ostaju povezani sa Sandžakom. Vi ste svijetli primjer kako se može živjeti u drugom društvu, a ne izgubiti sebe. Vaša privrženost vjeri, porodici i Islamskoj zajednici nadahnjuje.

Posebno vam se zahvaljujemo što, uprkos udaljenosti, niste zaboravili svoju Islamsku zajednicu. Vaš doprinos u izgradnji i obnovi džamija, mekteba i drugih vakufskih objekata neprocjenjiv je, kao i kontinuirana podrška radu naših odgojno-obrazovnih ustanova: vrtića Reuda, Medrese Gazi Isa-beg, Fakulteta za islamske studije, Škole Kur'ana Časnog, Internacionalnog univerziteta, te Centra za humanitarni rad Hajrat i Media centra Islamske zajednice. Mnoga dobra djela i projekti koji se ovdje realiziraju ne bi bili mogući bez vaše podrške. Neka vam Allah Uzvišeni ukabuli svaku sadaku, svaku dovu i svako djelo učinjeno u Njegovo ime.

Zato vam upućujemo riječi dobrodošlice: Dobro nam došli!

Neka vam svaki susret s najbližima bude izvor radosti, neka vam svaki ezan probudi srce, neka vam svaka posjeta džamiji donese smiraj. Neka Allah blagoslovi vaše porodice, sačuva vašu djecu i podari vam svako dobro na obadva svijeta.

Ja lično, kao predvodnik Islamske zajednice, naša ulema – imami i muderisi, stojimo vam na raspolaganju. Ovo je vaš dom, ovo je vaša duhovna luka.

Molimo Uzvišenog Allaha da vas nagradi za vašu podršku i privrženost Islamskoj zajednici, za vašu ljubav prema domovini i vjeri, te da vas uvijek vodi putem istine i dobra.

Esselamu alejkum we rahmetullah

S poštovanjem

Predsjednik Mešihata Islamske zajednice u Srbiji i muftija sandžački dr. Mevlud ef. Dudić

Svečano otvorena džamija „Alija ibn Ebi Talib“ i IC „Insan“ u Sjenici

Uz prisustvo velikog broja vjernika, imama, gostiju iz zemlje i inostranstva, 29.06.2025. godine, prije ikindije namaza, u Sjenici je otvorena džamija „Alija ibn Ebi Talib“ i Islamski centar „Insan“.

Svečanosti su prisustvovali predsjednik Mešihata muftija sandžački dr. Mevlud-ef. Dudić, delegacija iz Kuvajta predvođena šejhom Mahmudom En-Nedždijem, vjerski ataše Generalnog konzulata Turske u Novom Pazaru Mehmet Melih Yilmaz, predsjednik Opštine Sjenica Munib Mujagić, predstavnici Islamske zajednice, rukovodioci medžlisā, imami i brojni džematlije.

Prisutnima su se u svojstvu domaćina obratili glavni imam Medžlisa IZ-e Sjenica Berin-ef. Ljajić i predsjednik Sjeničkog medžlisa Kemal-ef. Mahmutović, kao i predsjednik Opštine Sjenica Munib Mujagić.

Muftija sandžački dr. Mevlud-ef. Dudić zahvalio se vjernicima na istrajnosti i podršci. Naglasio je da ova džamija svjedoči snazi Islamske zajednice i predanosti Sjenice i njene uleme.

„Svi iščekujemo trenutak da zvanično uđemo i klanjamo ikindiju namaz, da otvorimo vrata ove Allahove kuće. Vi Sjeničaci ste danas najzaslužniji što imamo ovu Allahovu kuću. Ja sa svojim imamima i uposlenicima imam obavezu da brinem o svemu što se dešava unutar Zajednice i o svakoj džamiji. Svaka mi je na srcu, svaki projekat mi je posebno drag. Najmanje deset puta sam dolazio ovdje kada još ničega nije bilo i uvijek sam se radovao. Ako hoćete da vidite kakvi su Sjeničaci i kakva je sjenička ulema, dođite i pogledajte ovu džamiju Alije ibn Ebi Taliba. Ovo su Sjeničaci, naša ulema i naša Islamska zajednica. Ovo naselje i Sjenica zaslužuju ovakvu džamiju. Braćo i sestre, Sjenica ne izgleda kao što je izgledala prije 10-15 godina. Iz jednog u drugi projekat ulazimo. Islamska zajednica čini i činit će sve što je dobro za svoje muslimane.“

Dovu je na kraju skupa proučio direktor Vakufske direkcije hfz. Abdurrahman-ef. Kujević.

POLOŽEN KAMEN TEMELJAC ZA ISLAMSKI KULTURNI CENTAR

U SINDELFINGENU

U petak, 30. maja 2025. godine, u džematu Sindelfingen u Njemačkoj upriličena je svečanost polaganja kamena temeljca za budući Islamski kulturni centar, korak koji dolazi uoči velikog jubileja iduće godine, kada džemat Sindelfingen obilježava 40 godina svog postojanja.

Džemat koji je osnovan s nekoliko porodica danas okuplja stotine aktivnih članova. Zajednica je rasla, sazrijevala i razvijala se, a s njom su rasli i zahtjevi. Novi centar je odgovor na te potrebe.

Ovaj značajan događaj polaganja kamena temeljca, koji je okupio stotine vjernika, zvanica i gostiju, bio je prožet učenjem Kur'ana, emocijama, dovama, ilahijama i snažnim porukama zajedništva.

Svečani program i svi govori vođeni su dvojezično, na bosanskom i njemačkom jeziku, kako bi svi prisutni mogli razumjeti i osjetiti dubinu poruka koje su upućene.

Na početku skupa prisutnima su se obratili domaćini. Predsjednik džematskog odbora Mugdim Ahmagić istakao je dugogodišnji trud zajednice:

„Ovo nije projekat jednog dana. Ovo je san koji živi više od sedam godina. Hvala svakom džematliji koji je nosio ovaj teret, hvala svima koji su vjerovali i podržali ovaj projekat."

Predsjednik je za kraj uputio jasnu poruku svim prisutnima: „Ovo ne treba biti samo mjesto molitve i ibadeta, već otvorena kuća susreta, znanja i međusobnog poštovanja. Na ovom mjestu muslimanski život i islamska kultura treba da budu vidljivi, shvatljivi i pristupačni, te uklopljeni u raznolikost i zajedništvo naše gradske svakodnevnice. Izgradnjom ovog centra želimo poslati poruku nade i odgovornosti: poruku otvorenosti, integracije i spremnosti na mirnu i plodonosnu saradnju među vjerama i kulturama. Neka ovaj prostor bude izvor dobra, mjesto orijentacije, duhovnog rasta i međusobnog uvažavanja, kako za muslimane, tako i za sve naše komšije i prijatelje drugih svjetonazora."

Imam džemata Enes-ef. Begić pozvao je na iskrenost i pouzdanje u Božiju pomoć:

„Neće se Božija kuća sagraditi parama, nego Božijim bereketom. A da bi bilo bereketa, mora biti iskrenosti i jedinstva. To je ono što danas imamo i to je ono što moramo sačuvati."

Nakon domaćina, uslijedili su govori gostiju. Glavni imam Islamske zajednice Bošnjaka u Njemačkoj, Aldin-ef. Kusur, uputio je snažnu poruku:

„Važno je da shvatimo da na ovom prostoru

imamo namjeru da ostanemo i da živimo. Ovo je naša druga domovina. Neće nam biti dovoljno da samo radimo i zarađujemo, moramo imati mjesta gdje ćemo duše napojiti. Nekada su naše džamije bile u podrumima ili kao podstanari u turskim zajednicama, a danas gradimo veleljepne centre koji svjedoče da smo dio ovog društva."

Konzulica Bosne i Hercegovine u Štutgartu, Sanela Poljak, izrazila je podršku džematu i istakla važnost ovakvih projekata za bosanskohercegovačku zajednicu: „Danas sadimo sjemenku, koja treba da obraduje današnje generacije, ali i one koje dolaze."

Govorima se pridružio i predstavnik Katoličkog dekanata Böblingen, Gerhard Rauscher, koji je naglasio važnost međureligijskog dijaloga: „Ovo je znak povjerenja. Ovdje danas ne gradimo samo muslimansku bogomolju, već gradimo međusobno poštovanje. Sindelfingen je bogat upravo zbog ovakvih susreta. Svi smo mi djeca Abrahama (Ibrahima a.s.). Gradimo zajedno kuće dijaloga i međusobnog poštovanja."

Program je dodatno uljepšan izvođenjem ilahija, a svečanost koja je započela učenjem Kur'ana završena je na isti način, kur'anskim ajetima koje je učio hfz. Velid-ef. Kalabić, imam džemata Stuttgart. Dovu na arapskom, bosanskom i njemačkom jeziku proučio je mr. Amir-ef. Meheljić, moleći Allaha dž.š. za pomoć i bereket u izgradnji Centra.

Svečanost je završena polaganjem kamena temeljca, kojeg su simbolično postavili predstavnici domaćina i uvaženi gosti. Nakon službenog dijela, druženje se nastavilo u haremu džamije, gdje su prisutni uživali u toploj atmosferi, bogatoj trpezi i poslasticama koje su s puno ljubavi pripremile vrijedne džematlijke.

ARHITEKTURA I SADRŽAJ BUDUĆEG CENTRA

Viziju Islamskog kulturnog centra predstavio je arhitekt dr. Bernes Alihodžić. Novi kompleks prostirat će se na gotovo 2.000 m², sa tri međusobno povezane funkcionalne cjeline:

– Edukativno-socijalni centar (na tri etaže) s učionicama, prostorijama za seminare i druženja, prostorima za žene i omladinu, te prostorijama za društvene i porodične aktivnosti.

– Džamija – koja će se graditi na mjestu sadašnjeg dvorišta, zamišljena kao duhovna i estetska središnja tačka kompleksa.

– Stambeni objekat s dodatnim kapacitetima, koji se nadograđuje na postojeći dio objekta.

Projekat uključuje novu abdesthanu, zeleni krov s prostorom za druženja na otvorenom, ekološki i energetski održiv pristup, uključujući solarnu

elektranu, toplotnu pumpu i sistem za korištenje kišnice, u cilju očuvanja okoliša i održive gradnje.

„Ovo nije samo gradnja objekta. Ovo je odgovor zajednice na savremene potrebe, sa vjerom kao temeljem i odgovornošću prema budućnosti kao vizijom", zaključio je arhitekt dr. Alihodžić.

Spontanost i skromnost ovog okupljanja potvrdili su da ni gostima ni domaćinima nije bila važna raskoš sofre, već bogatstvo lijepe riječi i duhovnog sadržaja. Isto su istakli i predstavnici drugih konfesija, koji su pozvali na nastavak suživota, podsjećajući na naše zajedničko porijeklo od praoca Ibrahima a.s.

Poruka ovog svečanog skupa, istaknuta i na panou tokom manifestacije glasila je:

ISLAMISCHER KULTURZENTRUM SINDELFINGEN

HIER ENTSTEHT MEHR ALS NUR EIN GEBÄUDE HIER ENTSTEHT

EIN GOTTESHAUS EIN ORT DER BEGEGNUNG UND GEMEINSCHAFT

ISLAMSKI KULTURNI CENTAR SINDELFINGEN

OVDJE SE NE GRADI SAMO ZGRADA, VEĆ BOŽIJA KUĆA

MJESTO ZAJEDNIŠTVA I SUSRETA

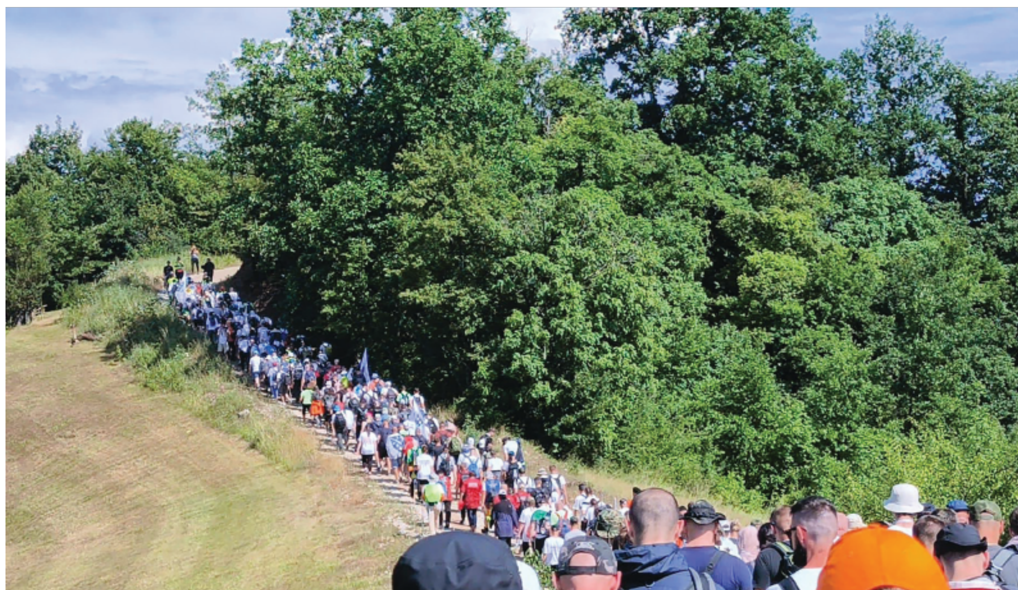

30 GODINA OD GENOCIDA U SREBRENICI

PREDSTAVNICI MEŠIHATA NA MARŠU MIRA

Na ovogodišnjem Maršu mira, od Nezuka do Potočara, putu dugom oko 100 km, koji se prelazi pješačenjem tokom tri dana, od 8-10. jula, a kojim je u julu 1995. krenula skupina od oko 15.000 Bošnjaka različitih uzrasta, tražeći spas od sigurne smrti, na kojem je veliki broj ubijen, učešće su uzeli i članovi Mreže mladih Mešihata Islamske zajednice.

Oni su sa oko 6000 ovogodišnjih učesnika ovog pohoda, iz raznih krajeva svijeta, različitih vjerskih i nacionalnih zajednica, imali priliku upoznati i donekle svjedočiti strahotama kroz koje su prošli izmoreni i napaćeni Bošnjaci 1995. godine, bježeći od zločinaca, pripadnika Vojske Republike Srpske, paravojnih formacija i stranih plaćenika, na čijem čelu je bio Ratko Mladić, koji su silom upali u sigurnu zonu pod zaštitom UN-a i počinili genocid čiji je bilans 8.372 ubijenih Bošnjaka, među kojima i novorođenčad, djeca i mladići najranije dobi, muškarci i žene, kao i desetine hiljada protjeranih, sa kojima je širi prostor Srebrenice u potpunosti očišćen od muslimanskog stanovništva.

Ove godine navršilo se punih 30 godina od pomenutog užasnog zločina, kojeg je Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju u Hagu, na osnovu jasnih argumenata i svjedočenja, proglasio genocidom, jedinim na prostoru Evrope nakon Drugog svjetskog rata, što su prihvatile i podržale sve relevantne svjetske organizacije, među kojima i Generalna skupština Ujedinjenih nacija, koja je prošle godine usvojila i Rezoluciju o genocidu u Srebrenici.

MUFTIJA DUDIĆ U POTOČARIMA: SREBRENICA JE MJESTO BOLA I DOSTOJANSTVA

Potočari, 10. juli 2025. godine – Uoči kolektivne dženaze žrtvama genocida u Srebrenici, u Memorijalnom centru Potočari upriličen je doček tabuta koji su sutradan ukopani na šehidskom mezarju.

Program je počeo u 19:30 sati, a prisutnima su se nakon akšam namaza obratili predstavnici Islamske zajednice. Među govornicima bio je i predsjednik Mešihata Islamske za-

jednice u Srbiji, muftija sandžački dr. Mevlud-ef. Dudić, koji je ovom prilikom uputio snažnu i dostojanstvenu poruku istine, sjećanja i mira:

Bismillahir-Rahmanir-Rahim

Danas, ovdje u Srebrenici, mjestu bola i dostojanstva, stojimo nijemi pred razmjerama zla koje je prije trideset godina uzelo više od osam hiljada nevinih života, samo zato što su bili muslimani, samo zato što su bili Bošnjaci.

Trideset godina nije ublažilo bol majki, supruga, djece i porodica. Nije izbrisalo suze, niti iz svijesti našeg naroda izbrisalo sjećanje na jedan od najmračnijih trenutaka evropske i svjetske savjesti. Genocid u Srebrenici nije samo bošnjačka rana – to je rana i pad na ispitu ljudskosti cijelog čovječanstva.

Ne smijemo zaboraviti niti oprostiti.

Ne smijemo odustati od istine.

Ne smijemo utihnuti i dozvoliti da se zaborav pretvori u dozvolu za novo zlo.

Ovdje iz Srebrenice, gdje dostojanstveno podignute glave stojimo, šaljemo poruku mira. Mir je naš zavjet, strpljenje naša snaga, ali je istina naš amanet.

Praštanje ne može postojati bez priznanja i pokajanja, a pomirenja ne može biti bez istine i pravde. Islamska zajednica u Srbiji zajedno sa svojim narodom i cjelokupnom ulemom, posebno u Sandžaku, stoji uz majke Srebrenice, uz svako nevino srce koje je izgubilo svog voljenog: sina, muža, oca, brata, majku, kćerku, sestru, suprugu.

Stojimo, opominjemo i Allaha Uzvišenog molimo da se nikada, nikome i nigdje ne ponovi Srebrenica. Zato neka svaki 11. juli bude podsjetnik da zločin ne zastarijeva, da istina ne umire, a da mir nema alternativu niti cijenu.

Neka Allah dž.š. podari Svoju milost i Džennet šehidima Srebrenice, a nama snagu da ih nikada ne iznevjerimo niti zaboravimo.

Amin. El-Fatiha.

Nakon obraćanja, muftija Dudić sa delegacijom obišao je izložbu „Imami šehidi – žrtve genocida u Srebrenici", kojom se evocira sjećanje na 25 imama brutalno ubijenih u ovom krvavom piru. Ova izložba još jednom svjedoči o duhovnoj i intelektualnoj dimenziji zločina koji je počinjen nad bošnjačkim narodom.

Ovaj program u Potočarima još jednom je potvrdio da sjećanje na žrtve Srebrenice ostaje snažno ukorijenjeno u svijesti svih onih koji se zalažu za pravdu, istinu i trajni mir.

DELEGACIJA MEŠIHATA NA DŽENAZI U SREBRENICI

U Memorijalnom centru u Potočarima, 11.07.2025. godine, nekoliko desetina hiljada vjernika obavilo je kolektivni dženaza namaz za sedam žrtava genocida nad Bošnjacima.

Na 30. godišnjicu genocida u Srebrenicu pristigao je veliki broj delegacija iz Bosne i Hercegovine, regije i svijeta, koji su uz Srebreničane odali počast žrtvama i izrazili poštovanje prema njihovim porodicama.

Nakon održane komemoracije u Fabrici akumulatora, brojni zvaničnici položili su cvijeće pored Memorijalnog kamena, da bi potom u Memorijalnom centru Potočari počeo vjerski dio programa. Džumansku hutbu održao je reisu-l-ulema Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini dr. Husein-ef. Kavazović, dok je dva rekata farza predvodio predsjednik Diyaneta Republike Turske dr. Ali Erbaš, a potom je ikindiju i dženaza namaz predvodio reisu-l-ulema Kavazović.

„Trideset je godina od kulminacije zla nad našim narodom, od zločina genocida nad ubogim ljudima srednjeg Podrinja, koje su zločinci iscrpili do granica izdržljivosti, a onda ih, nemoćne, satjerali u majušni prostor Srebrenice. To zlo je haralo u cijeloj Bosni i Hercegovini tih teških devedesetih godina prošloga stoljeća, a ovdje je, među ovim pitomim brdima, doživjelo svoj sramni vrhunac" - poručio je u svojoj hutbi Reisu-l-ulema.

Dženazi je prisustvovala delegacija Islamske zajednice u Srbiji predvođena predsjednikom Mešihata, muftijom sandžačkim dr. Mevlud-ef. Dudićem, koju su činili: zamjenik predsjednika dr. Rešad-ef. Plojović, koordinator Muftijstva novosadskog Nedžad-ef. Hasanović, direktor Vakufske direkcije hfz. Abdurrahman-ef. Kujević, te glavni imami: Vahjudin-ef. Ćosović iz Tutina i dr. Harun-ef. Eminagić iz Priboja.

Također, prisutni su bili svi poglavari islamskih zajednica sa područja Balkana.

U mezarju Memorijalnog centra ukopani su: Senajid Avdić, Hariz Mujić, Fata Bektić, Hasib Omerović, Sejdalija Alić, Rifet Gabeljić i Amir Mujčić.

O ZEKATU NA POLJOPRIVREDNE PROIZVODE I MED

Dr. Rešad-ef. Plojović
FETVA I EMIN

PITANJE: Od vrsta imovine na koju je propisano izdvajanje zekata jesu i poljoprivredni proizvodi: pšenica, ječam..., a moje pitanje se tiče konkretno malina i drugih plodova koji se ubiraju tokom ljeta, to jest da li se i na njih daje zekat i u kojem procentu?

ODGOVOR: Pitanje zekata na poljoprivredne proizvode jeste pitanje u kojem imamo saglasnost ummeta u pogledu obaveznosti, jer se obaveza izdvajanja temelji na jasnim dokazima Kur'ana i sunneta Allahovog Poslanika a.s.

Dakle, nema razilaženja u pogledu obaveznosti izdvajanja i procenta koji se izdvaja, koji je prema sunnetu Allahovog Poslanika a.s. 10% na ono što se navodnjava prirodnim putem, ili 5 % na ono što se navodnjava vještačkim putem, što je potvrđeno u predaji koju bilježi Buharija u svom *Sahihu* i drugi: *„Na ono što zalijeva nebo, izvori i rijeke (prirodnim putem) dajte jednu desetinu, a za ono što se zalijeva vještačkim putem pola desetine (jedna dvadesetina).“*

Razilaženje islamske uleme jeste u pogledu vrsta poljoprivrednih proizvoda (kultura) na koje se izdvaja zekat, kao i u pogledu visine nisaba.

Odabrano mišljenje koje lično preferiram i koje je najbliže razumu jeste mišljenje koje nalazimo kod hanefija, a to je da se zekat daje na sve poljoprivredne proizvode koje čovjek sije ili uzgaja sa namjerom da mu donesu korist, bez obzira na određene druge stavke koje nalazimo kod nekih drugih učenjaka koje navode kao uslov za obaveznost zekata.

Lično ne vidim argument po kojem bih napravio razliku u pogledu obaveznosti zekata između onog ko uzgaja pšenicu ili neku drugu kulturu spomenutu u hadisima Allahovog Poslanika a.s. i kultura koje nisu spomenute, poput malina, jagoda i sl., jer u oba slučaja imamo isti cilj uzgajanja, a to je korištenje za svoje potrebe i prodaja u cilju dobiti. Nepravedno bi bilo jedne obavezati zekatom, a druge osloboditi.

Što se tiče visine nisaba, tj. iznosa koji mora postojati za obaveznost zekata, on po hanefijama ne postoji, već je obaveza izdvojiti zekat na sve poljoprivredne proizvode u dijelu koji prelazi osnovne potrebe uzgajivača istih, bez obzira na količinu. Većina uleme smatra da nisab iznosi 653 kg, tako da onaj ko posjeduje manje od ove količine oslobođen je od zekata.

Dakle, osoba je dužna izdvojiti zekat na maline, jer su one kultura koja se uzgaja sa namjerom ličnog korištenja i ostvarivanja dobiti putem prodaje, po pravilu 10 ili 5% od onog što je višak iznad ličnih potreba uzgajivača, zavisno od toga da li je vlasnik ulagao trud pri navodnjavaju i uzgoju, koji je rezultirao povećanjem prihoda (tada će izdvojiti manji procenat, tj. 5%, jer se uvažava uloženi napor i troškovi) ili nije ulagao trud (10%) i to će učiniti na način da prije izdvajanja zekata podmiri svoja dugovanja koja ima prema drugim licima, bilo po osnovu zakupa zemljišta ili nekog drugog oblika duga, a na preostali dio će izdvojiti zekat.

Svakako da će biti onih koji se sa ovim mišljenjem neće složiti i koji će kao dokaz navoditi stavove različite uleme, međutim, kako sam kazao na početku, za razumijevanje vjere i propisa potrebno je poznavanje izvora vjere, poznavanje intencija i ciljeva Zakonodavca, a ne bukvalno i vrlo često površno razumijevanje određenih dokaza. Od onih sam koji po ovom i sličim pitanjima pokušavam realno sagledati određeni problem ili pitanje, uvažiti sve pomenuto, u ovom slučaju interese davaoca i primaoca zekata, a svakako i posljedice izdvajanja, tako da kada sve objektivno sagledate ovo mišljenje je nešto što je sasvim logično i utemeljeno da razumijevanju dokaza osnovnih izvora Šeriata, koje se ne kosi sa praksom Allahovog Poslanika a.s., koji je uzimao zekat na poljoprivredne proizvode koji su u njegovom vremenu bili rasprostranjeni na području na kojem je on živio, a to ne isključuje mogućnost da se na drugom prostoru, na kojem se uzgajaju drugi poljoprivredni proizvodi propiše izdvajanje zekata na njih, jer je cilj uzgajanja isti u oba slučaja. A Allah dž.š. najbolje zna.

PITANJE: Kakav je stav islamske uleme po pitanju izdvajanja zekata na med?

ODGOVOR: Po pitanju obaveznosti zekata na med islamska ulema ima dva mišljenja. Jedan dio uleme (hanefije i hambelije) smatra da med spada u vrste imovine na koju se daje zekat, i to 10% od ukupne količine, ukoliko je to višak iznad osnovnih potreba, po mišljenju hanefija.

Dokaz na koje temelje svoje mišljenje jesu predaje koje se prenose od Poslanika a.s. kao npr.: „Prenosi se da je jedan od ashaba došao Poslaniku a.s. i rekao: "Božiji Poslaniče, ja imam pčele." Pa mu je odgovorio Poslanik a.s.: "Daj desetinu!"“ (hadis prenose Ahmed, Ebu Davud, Ibn Madže i Bejheki)

U drugoj predaji koju prenosi Omer ibn Šuajb se prenosi da je Poslanik a.s. na pčelinje prizvode uzimao zekat 10%. (Ibn Madže)

Shodno ovim predajama, hanefije i hambelije smatraju da se na med izdvaja zekat, i to 10% od ukupne količine koja je višak - po hanefijama, a 10% od onoga što prelazi nisab - po hambelijama.

Drugi dio uleme, malikije i šafije, smatra da nema zekata na med, jer je med proizvod životinje, odnosno tekućina koju ona sama proizvede, kao što je slučaj sa kravljim mlijekom, za koje je ulema saglasna da nema zekata na njega.

Imajući u vidu prethodno dva spomenuta mišljenja, dio uleme pokušava približiti prethodna dva stava, tako da smatra da davanje zekata na med nije stroga dužnost, već je poželjno dati zekat na ovu vrstu imovine, tako da onaj koji to učini imat će nagradu, a onaj ko to ne učini bit će lišen nagrade. Pokuđeno je, po njima, izbjegavanje davanja zekata, a nije haram.

Imajući u vidu da je danas pčelarstvo postalo osnovno zanimanje pojedinih ljudi, koje im obezbjeđuje egzistenciju, ali i dobit, usuđujem se zaključiti da je stav hanefija o obaveznosti zekata prihvatljiviji, ali da je potrebno imati u vidu i činjenicu da je nemoguće ostvariti ozbiljne prihode meda od uzgoja pčela ukoliko se iste ne tretiraju na poseban način i ne sele sa jednog prostora na drugi, zavisno od vegetacije. Imajući to u vidu, smatram da je opravdano u tom slučaju, po analogiji poljoprivrednih proizvoda, procenat koji se izdvaja smanjiti sa 10% na 5% zbog truda koji se ulaže, a koji povećava prinos. A Allah najbolje zna.

**Vaša pitanja šaljite na e-mail:
fetve@glas-islama.com
Odgovore očekujte u prvom narednom broju.**

MUDRA I POUČNA KAZIVANJA O POBOŽNOSTI (26. DIO)

Mr. Muharem-ef. Omerdić
PRIREDIO

Omer r.a. rekao: "Obračunavajte sami sebe prije nego budete obračunati, izvagajte sami sebe prije nego budete izvagani. Doista će vam sutra na Obračunu biti lakše ako obračunate sebe danas. Ukrasite se za najveće izlaganje Tog dana kada ćete biti izloženi i ništa nećete moći sakriti."

PREISPITIVANJE SAMOG SEBE

U Kur'anu stoji: *"Tako Mi Gospodara tvoga, njih ćemo sve na odgovornost pozvati za ono što su radili."* (El-Hidžr, 92-93)

I Allah tvrdi: *"I sigurno ćemo pitati one kojima smo poslanike slali, a pitat ćemo, doista, i poslanike, i izložit ćemo im, pouzdano, sve što o njima znamo, jer Mi nismo odsutni bili."* (El-E'araf, 6-7)

Imam Ahmed kaže da je hazreti Omer r.a. rekao: "Obračunavajte sami sebe prije nego budete obračunati, izvagajte sami sebe prije nego budete izvagani. Doista će vam sutra na Obračunu biti lakše ako obračunate sebe danas. Ukrasite se za najveće izlaganje Tog dana kada ćete biti izloženi i ništa nećete moći sakriti."

Hasan el-Basri je rekao: "Nećeš sresti vjernika, a da ne preispituje samog sebe: 'Šta sam htio mojim riječima, šta sam htio mojim jelom, šta sam htio mojim pićem', a pokvarenjak stalno ide naprijed ne svodeći računa sa samim sobom."

USLOVI OLAKŠANJA OBRAČUNA NA SUDNJEM DANU

Hasan el-Basri je rekao: "Vjernik vodi brigu o svojoj duši. Obračunava je radi Allaha. Doista će na Sudnjem danu biti olakšan obračun ljudima koji su obračunavali sebe na dunjaluku, a bit će otežan onima koji to nisu činili. Kada vjernika nešto iznenadi i svidi mu se, on kaže: 'Tako mi Allaha, želim to i doista mi treba, ali, tako mi Allaha, to nije ostvarivo. Između nas se nešto isprijećilo.'

A kada mu nešto izmakne, vrati se sebi i kaže: 'Šta sam time htio? Šta imam ja sa tim? Tako mi Allaha, neću se nikad vratiti ovome.'

Vjernici su ljudi koje je Kur'an zaustavio, isprijećivši se između njih i njihove propasti. Vjernik je zarobljenik na dunjaluku. Teži da oslobodi svoju dušu i neće se osjećati sigurnim dok ne sretne Allaha. On zna da će biti odgovoran za svoj sluh, vid, jezik i sve dijelove tijela."

DUŠA KOJA SEBE KORI

Šeddad ibn Evs kaže da je Muhammed a.s. rekao: «Pronicljiv je onaj koji pokori svoju dušu (nefs, ego) i radi za Onaj svijet, a slab je onaj koji daje da njegova duša slijedi svoje prohtjeve, a nada se od Allaha (milosti i oprostu).»

Se'id ibn Džubejr r.a. je rekao: "Upitao sam Ibn Abbasa: 'Šta je ona duša koja sebe kori?' 'To je duša koja puno sebe grdi' - odgovorio je."

Mudžahid kaže: "Duša se kaje zbog onoga što je propustila i kori sebe zbog toga."

Katade je rekao: "Nefs je sklon kvarenju."

Ikrime kaže: "Duša sebe kori i za dobro i za loše."

Ata' prenosi od Ibn Abbasa r.a.: "Svaka duša će koriti sebe na Sudnjem danu. Korit će dobročinitelja zato što nije povećao dobročinstvo, a korit će i zločinca zato što nije napustio loš put."

Hasan el-Basri je kazao: "Tako mi Allaha, vjernika ćeš vidjeti kako uvijek kori svoju dušu, smatrajući da ga je u svemu uskratila, kaje se i kori sebe, a pokvarenjak se ne osvrće, niti je kori."

BIT ĆE PITANI ISKRENI O ISKRENOSTI SVOJOJ

Uzvišeni kaže u Kur'anu: *"Da bi upitao iskrene o iskrenosti njihovoj."* (El-Ahzab, 7)

Pobožni su zabrinuti: Ako će iskreni biti upitani i obračunavani za svoju iskrenost, šta će tek biti sa lažovima?

Mufessir Mukatil ibn Sulejman Semerkandi je kazao: "Riječi Uzvišenog Allaha: - *Uzeli smo zavjet od njih* (El-Ahzab, 7) znače da će Allah pitati iskrene (tj. vjerovjesnike) o dostavljanju Poslanice."

El-Mudžahid o tome kaže: "Pitat će one kojima je od poslanika dostavljeno da li su prenijeli poslanicu, kao što će i poslanike pitati da li su dostavili od Allaha."

Učeni su pojasnili: Ispravno je da ajet govori i o jednima i o drugima, jer iskreni su i poslanici i oni kojima je dostavljena poslanica. Zatim će pitati one do kojih je stigla poslanica šta su odgovorili poslanicima a.s.

Uzvišeni kaže: *"A na Dan kad ih On pozove i upita: - Šta ste poslanicima odgovorili?»* (El-Kasas, 65)

SVI ĆE BITI PITANI ZA SVE

Allah dž.š. kaže: *"Zatim ćete toga dana za sladak život biti pitani sigurno!"* (Et-Tekasur, 8)

Katade kaže: "Za dvije stvari će biti pitani i prvi i kasniji: 'Šta ste obožavali?' 'Šta ste odgovorili poslanicima?' Bit će pitani o obožavanom i o obožavanju.

ZUKO DŽUMHUR: "NISAM TAKO LOŠ"

U jednom razgovoru rečeno je mudrom Zuki Džumhuru: "Za Vas svi kažu da ste dobar čovjek?"

Odgovorio je vrlo jasno: "Nije tačno. Apsolutno nije tačno. U meni ima zla makar koliko i u drugim ljudima. Ono gdje bih sam sebi odao izvjesno priznanje, to je rigorozna odluka, odnosno sposobnost da kontroliram sebe i sopstveno zlo. U meni kuljaju ljubomora, zavist, podlost, poriv za osvetom, proplamsaji ljute mržnje. Da ih ne kontroliram, imali biste posla s jednim od najlošijih ljudi koje ste ikada upoznali. Kontrola, to je ključna riječ."

Upitan je Zuko: "Pa zar to nije glavna odlika dobrog čovjeka, da nadzire i kontrolira svoje zlo?"

Reče Zuko: "Možda i jeste, ali ako već pričamo o meni, to ne mogu reći ja, već samo neko drugi. Ja u sebi nosim neke druge ideje. Dobar čovjek ne postoji - to je zabluda loših ljudi. Dobar čovjek je vještačka tvorevina, rezultat teške unutrašnje borbe sa samim sobom. Kada bi ta sumnjiva pojava, koju nazivate dobrim čovjekom, bar odškrinula pendžere svog unutrašnjeg svijeta, vidjeli biste da je unutar svih nas manje ili više isti kal, sazdan od sličnih nekvaliteta. Zato bih radije, umjesto o dobrom, govorio o pametnom čovjeku. Budi pametan da ne bi bio loš. Pametan čovjek povazdan bišće po sebi, odstranjuje svoje lošosti i u jednom trenutku shvati da nikada nije dosta tog biskanja, da je loš karakter naš duševni korov - ti ga plijeviš, a on se otima, raste li raste. Ne date se ni ti ni on u toj pljevidbi bez kraja. Nikada ne možeš odstraniti svoje mahane, ali nikada ne smiješ ni prestati da ih tamaniš. A ako si uporan, ako se ne predaješ, onda ti se poslije decenija savjesnog rada može desiti i to da u ogledalu ugledaš nekog nasmijanog i smirenog sebe. I tu ti je možda ključ. Ako potamaniš dovoljno svojih zala, ako ih nekako turiš pod kontrolu, onda ispod njih izbije vedrina. Pojavi se osmijeh. Najljepši prizor na nekom čovjeku je njegov osmijeh. Razvučeš ove svoje žvalje od uha do uha i kažeš sebi: - Pa, miša mu, možda baš i nisam ispao tako loše..." (Ozren Kebo: *Tako je govorio Zuko Džumhur,* Magazin *Gracija*)

PAZITE, UPOZORIO JE LOUIS PASTERAS (LUJ PASTER)

"Pazite na svoje misli, one postaju riječi. Pazite na svoje riječi, one postaju djela. Pazite na svoja djela, ona postaju navike. Pazite na svoje navike, one postaju karakter. Pazite na svoj karakter, on postaje tvoja sudbina!"

"Previše je negativnosti u svijetu. Pobrinite se da joj bar ne doprinosite." (Germany Kent)

OSOBINE LJUDSKE DUŠE U KUR'ANU

Allah dž.š. kaže: „Mi stvaramo čovjeka i znamo šta mu sve duša njegova haje, jer Mi smo njemu bliži od vratne žile kucavice." (Kaf, 16)

Dr. Maid Ibrahimović
AUTOR

Ovu temu važno je razumjeti, usvojiti i prenijeti svoje znanje na druge osobe ostavljajući urezani trag u njihovom životu, ne zapostavljajući određene dokaze i mišljenja učenjaka.

Kur' an nam kazuje i svjedoči da je naše znanje o duši ograničeno i da mi o njoj nemamo mnogo znanja, jer duša pripada svijetu gajba, ona je transcendentna i kao takva izmiče ljudskom razumu. Svaki čovjek nosi u sebi Božiju blagodat, svjestan da ima dušu u sebi. Kada čovjek dolazi na dunjaluk i kada ga majka rađa, zaplače, pokazuje svoje prisustvo na dunjaluku i na taj način ukazuje da je živ, njegovo srce radi i kuca, ali i duša mu tračak života daje. Kada čovjek odlazi s ovog svijeta, njegovo tijelo prvo napušta duša, vraća se svome Gospodaru, a potom srce prestaje sa radom i prestaje da kuca. Tijelo postaje beživotno, ono što ga čini živim nedostaje mu, te zbog toga kažemo da je mrtvo i bespomoćno.

Allah dž.š. je čovjeku dao malo znanja o duši. Uzvišeni Gospodar ima sveobuhvatno znanje, a mi kao Njegova stvorenja posjedujemo znanja onoliko koliko nam On dozvoli. Od velikog značaja je dokučiti srž i prodrijeti u dubinu značenja ajeta koji će pozitivno uticati na duhovno stanje svakog čovjeka.

AJETI O DUŠI

Allah dž.š. kaže: *„I kad mu dam lik i u njega udahnem dušu, vi mu se poklonite!"* (El-Hidžr, 29)

Ibn Kesir objašnjavajući ovaj ajet kaže: „Prije nego je stvorio Adema a.s., Uzvišeni ga veliča i spominje melekima ukazujući mu počast, a melekima naređujući da mu sedždu učine. U odnosu na ostale meleke Allah navodi protivljenje Njegovog neprijatelja Iblisa, koji mu je, zbog zavisti, nevjerovanja, tvrdoglavosti, oholosti i neistinom se ponoseći, odbio učiniti sedždu." (Muhamed Nesib er-Rifa'i, *Tefsir ibn Kesir,* Skraćeno izdanje, Sarajevo, 2002. god, str. 697)

Uzvišeni u Kur'anu kaže: *„Gospodar vaš dobro zna šta je u dušama vašim: ako budete poslušni - pa, Allah će, doista, oprostiti onima koji se kaju."* (El-Isra', 25)

Ibn Kesir o ovom ajetu kaže: „Se'id ibn Džubejr kaže: "To je čovjek koji nepromišljeno postupi prema svojim roditeljima želeći im time dobro. U njegovim namjerama i srcu je samo dobro." Abdurrezak prenosi od 'Ubejda ibn Umejra koji kaže: "Ubrajali smo u one koji se kaju i čuvaju onoga koji kaže: - Moj Allahu, oprosti mi ono što sam zgriješio u ovom mome sijelu." Ibn-Džerir kaže: "To je onaj koji se kaje za grijehe i vraća se iz neposlušnosti u pokornost." Ovo što je rekao ispravno je, jer je *el-ewwab* izvedenica od *el-ewb*, a to je vraćanje." (Muhamed Nesib er-Rifa'i, *Tefsir ibn Kesir,* Skraćeno izdanje, Sarajevo, 2002. god, str. 748)

Gospodar kaže: *„Pitaju te o duši. Reci: - Šta je duša – samo Gospodar moj zna, a vama je dato samo malo znanja."* (El-Isra', 85)

Ibn Kesir kaže: „Ahmed bilježi od Abdullaha ibn Mes'uda r.a. da je rekao: "Išao sam sa Allahovim Poslanikom s.a.v.s. na njivu u Medini, a on se poštapao sa ogoljelom palminom granom, pa je prošao pored Jevreja koji su jedni drugima rekli: 'Pitajte ga o duši!' Neki su rekli: 'Ne pitajte ga!' Drugi su opet rekli: 'Pitajte ga o duši!' Upitali su ga: 'O Muhammede, šta je duša?' Još uvijek je bio naslonjen na ogoljelu palminu granu i ja sam mislio da mu se objavljuje. Rekao je: *Pitaju te o duši. Reci: - Duša je nešto što samo Gospodar moj zna, a vama je dato samo malo znanja.* Onda su rekli jedni drugima: 'Jesmo li vam rekli da ga ne pitate.'"

Ovako bilježe Buharija i Muslim u hadisu posredstvom 'Ameša i ovo ukazuje, kako se na prvi pogled čini, da je ovaj ajet medinski i da je objavljen onda kada su ga o tome pitali Jevreji u Medini. Međutim, cjelokupno poglavlje je mekansko, a argument koji podupire tu činjenicu jeste ono što bilježi imam Ahmed od Ibn-Abbasa r.a.: „Kurejšije su rekli Jevrejima: "Predložite nam nešto što ćemo pitati ovoga čovjeka." Rekli su im: "Pitajte ga o duši", pa su ga pitali. Tada je objavljen ajet: *"Pitaju te o duši. Reci: - Duša je nešto što samo Gospodar moj zna, a vama je dato samo malo znanja."* Rekli su: "Dato nam je mnogo znanja i Tevrat, a kome je dat Tevrat - dato mu je veliko dobro."" Prenosilac kaže: „Allah je objavio: *"Reci: - Kada bi more bilo mastilo da se ispišu riječi Gospodara moga, more bi presahlo, ali ne i riječi Gospodara moga..."* Ovim se odgovara da se objavljivanje ovog ajeta desilo drugi put u Medini ili mu je poslata Objava da im odgovori na ono što su ga pitali, sa prethodnim ajetom.

Muhammed ibn Ishak prenosi od nekih svojih drugova, od Ata'a bin Jesara da je rekao: „Objavljeno je u Meki: *"...a vama je dato samo malo znanja"*, pa kada je Muhammed s.a.v.s. preselio u Medinu, došli su mu jevrejski svećenici i rekli: "Muhammede, nije li došlo do nas da si ti rekao: - ...*a vama je dato samo malo znanja.* Jesi li aludirao na nas ili na svoj narod?" Rekao je: "Aludirao sam na vas." Oni su rekli: "Ti učiš da je nama dat Tevrat u kome je pojašnjenje za svaku stvar." Allahov Poslanik s.a.v.s. rekao je: "Tevrat je u Allahovom znanju mali, a Allah vam je dao da sve dok budete radili prema njemu - koristit **će vam.**""

Uzvišeni je objavio: *„Da su sva stabla na Zemlji pisaljke, a da se u more, kad presahne, ulije još sedam mora, ne bi se ispisale Allahove riječi; Allah je, uistinu, Silan i Mudar."* Mufessiri se razilaze u značenju duše ovdje na više mišljenja. Jedni kažu: To su duše sinova Ademovih koje se nalaze u njihovim tijelima.

Drugi kažu da je značenje duše ovdje Džibril. Neki, pak, smatraju da je njeno značenje veliki melek srazmjeran svim stvorenjima. Neki, opet, tvrde da se njime označava grupa meleka u likovima sinova Ademovih, a drugi kažu da se time podrazumijeva grupa koja vidi meleke, a oni njih ne vide. Oni su spram meleka, kao što su meleki spram sinova Ademovih. A što se tiče riječi Uzvišenog: *„Pitaju te o duši. Reci: - Duša je nešto što samo Gospodar moj zna, a vama je dato samo malo znanja"*, tj. doista je duša Njegova stvar, a znanje o njoj pripada isključivo Njemu, mimo vas, pa zbog toga Uzvišeni kaže: *„...a vama je dato samo malo znanja."* On vam otkriva samo malo Svoga znanja i neko zna samo onoliko koliko želi Svemoćni i Uzvišeni." (Muhamed Nesib er-Rifa'i, *Tefsir ibn Kesir,* Skraćeno izdanje, Sarajevo, 2002. god, str. 764)

Allah dž.š. kaže: *„Mi stvaramo čovjeka i znamo šta mu sve duša njegova haje, jer Mi smo njemu bliži od vratne žile kucavice."* (Kaf, 16)

Ibn Kesir ovaj ajet tumači na slijedeći način: „Uzvišeni obznanjuje Svoju moć nad čovjekom, jer ga je On stvorio i Svojim znanjem obuhvata sve što je vezano za čovjeka. Njemu, Uzvišenom, čak je poznato šta ljudske duše same sebi došaptavaju, bilo dobro ili zlo, kao i sve ostalo. Pouzdana predanja govore da je Allahov Poslanik s.a.v.s. rekao: „Uzvišeni Allah će prijeći preko zlih misli mog ummeta, ukoliko ih čovjek ne izgovori i ne počini." A Allah dž.š. kaže: *„Mi smo njemu bliži od vratne žile kucavice."* Znači, Allahovi meleki su bliži čovjeku od njegove žile kucavice. Meleki se, slaveći svoga Gospodara, a uz Njegovu dozvolu spuštaju, prilaze čovjeku i tako su mu bliži od njegove vratne žile, na onaj način na koji je to Uzvišeni odredio." (Muhamed Nesib er-Rifa'i, *Tefsir ibn Kesir,* Skraćeno izdanje, Sarajevo, 2002. god, str. 1289)

Gospodar nam poručuje: *„To su samo imena koja ste im vi i preci vaši nadjenuli, Allah o njima nikakav dokaz nije poslao; oni se povode samo za pretpostavkama i onim za čim duše žude, a već im dođe od Gospodara njihova prava uputa."* (En-Nedžm, 23)

Ibn Kesir pojašnjava ovaj ajet i kaže: „Oni nemaju nikakva uporišta u veličanju tih idola, nego to čine iz poštivanja i za hatar svojih predaka, a ne iz stvarne, lične želje."

Nastavit će se...

KNJIGA KOJA GOVORI I KOSMOS KOJI ŠUTI

„Kur'an je kosmos koji govori, kosmos je Kur'an koji šuti."

Doc. dr. Sumeja Smailagić
AUTOR

„Kur'an je kosmos koji govori, kosmos je Kur'an koji šuti." (Ibn 'Arebi)

Kur'an predstavlja prvi i najbitniji fundament Šerijata iz kojeg proizlaze sveobuhvatne poruke i pouke, pravni propisi i cjelokupan islamski životni bonton. Govoreći vokabularom savremenog pravnika 21. stoljeća, slobodno možemo reći da je Kur'an islamski ustav i temelj šerijatskog prava. On je temelj svih ostalih islamskih znanosti. Tumačenje plemenitih kur'anskih poruka jedna je od važnijih islamskih oblasti koja je oduvijek privlačila pažnju mnogih islamskih istraživača, kako u prošlosti tako i danas. Poruke Kur'ana bile su, i ostale, fundamentalni izvor islamskih mislilaca.

Univerzalnost kur'anske poruke predstavlja jedan od najsnažnijih aspekata Božije objave, a njena svevremenost i sveprostornost osiguravaju relevantnost za svakog pojedinca, bez obzira na njegovu vjersku, kulturnu ili etničku pripadnost. Kur'an se ne obraća isključivo jednoj zajednici niti jednom narodu, već cilja na ljudsku prirodu kao takvu, onu univerzalnu fitru koja prepoznaje istinu, pravdu i svrhovitost postojanja. Ergo, tumači i interpretatori Kur'ana, osobito oni unutar islamske pravne i teološke misli, ne smiju se zatvoriti u partikularnosti vlastitog kulturnog i historijskog konteksta.

Kur'an afirmira univerzalne vrijednosti poput pravednosti, saosjećanja, dostojanstva čovjeka, slobode savjesti i odgovornosti pred Bogom – vrijednosti koje nisu uvjetovane prostorom ni vremenom, već pripadaju svim ljudima kao trajno i nepromjenjivo etičko-pravno jezgro Božijeg govora. U tom kontekstu, primjeren je 164. ajet sure El-Bekare:

„Zaista, u stvaranju nebesa i Zemlje, u smjeni noći i dana, u lađi koja morem plovi s onim što koristi ljudima, i u vodi koju Allah spušta s neba pa njome oživljava zemlju nakon mrtvila njezina i rasijava po njoj svakojaka živa bića, i u promjeni vjetrova, i u oblacima potčinjenim između neba i Zemlje – doista, u svemu tome su znaci za ljude koji razumiju."

Ovaj kur'anski ajet nudi više od kosmološke refleksije, on poziva na fascinantan način i inicira kako intelektualni tako i duhovni angažman, prizivajući razum (*'aql*) kao ključno sredstvo tumačenja stvarnosti i otkrivanja Božijeg prisustva u njoj. U tom smislu, Kur'an ne samo da afirmira racionalno promišljanje, već ga uzdiže na razinu moralne obaveze. Takva koncepcija razumijevanja svijeta podrazumijeva da čovjek ne ostaje pasivni promatrač, već aktivni čitač znakova koji ga vode ka spoznaji Uzvišenog. Ovdje je eksplicitno, shodno ajetu da kosmos nije haotična pojava, već koherentan, uređen i smislen sistem, ustrojen prema preciznim zakonima, što je ujedno i temelj šerijatskog poimanja prirodnog prava, prava koje proizlazi iz stvaranja.

Kur'an s razlogom ističe i potencira da je cijeli kosmos, bilo da je riječ o nebeskim tijelima, prirodnim pojavama, biljnim i životinjskim vrstama, ili složenosti ljudske psihe, satkan od znakova (*ajāt*) koji ukazuju na Tvorca. Taj koncept postaje jasan i kroz 53. ajet sure Fussilet:

„Mi ćemo im pružati dokaze Naše po svijetu i u njima samima dok im ne bude jasno da je Kur'an istina. Zar nije dovoljno da je Gospodar tvoj Svjedok nad svim?"

U kontekstu ajeta, svijet je strukturiran tako da čovjeka usmjerava ka transcendentnom, ka spoznaji svrhe, odgovornosti i moralne usmjerenosti. Kur'an, u tom narativu, ne nudi isključivo skup naredbi i zabrana, već predstavlja živi tekst koji poziva na razmišljanje, preispitivanje i konstantno duhovno i intelektualno uzdizanje. Ova univerzalna dinamika trajni je izazov ljudskoj svijesti: da svijet ne promatra površno i utilitarno, već kao tekst u kojem su Božiji znakovi upisani u svakom sloju stvarnosti. Ti znakovi nisu dostupni samo učenima ili posvećenima, oni su prisutni za svakog pojedinca koji posjeduje otvoreno srce i razum sposoban za promišljanje.

U tom smislu, Kur'an se obraća čovjeku ne kao podređenom biću lišenom slobodne volje, već kao aktivnom partneru u procesu traganja za istinom. Pitanja koja Kur'an postavlja, bilo da su egzistencijalna, etička ili pravna, nisu retorička ni dogmatska, nego pozivi na unutrašnji dijalog, na dublju samospoznaju i odgovoran odnos prema svijetu. Kao takav, Kur'an oblikuje čovekovu svijest i njegovo djelovanje, ne samo unutar ibadeta i obredoslovlja, nego i u njegovom svakodnevnom životu, radu, pravdi, međuljudskim odnosima i ukupnom društvenom uređenju.

Kur'anska objava je vanvremenska, vječna, univerzalna, fleksibilna i sakralna, budući da potiče od Boga. Šerijat, kao sistem pravde, ne poznaje granice između duhovnog i racionalnog, niti između vjerskog i društvenog, jer odražava jedinstvo Božijeg stvaranja, izražavajući tu božansku harmoniju u normativnoj formi. Takvo tumačenje vodi nas do ključne kur'anske poruke: Ništa u postojanju nije slučajno, svaka pojava ima smisao, te je zadatak čovjeka da taj smisao otkriva i po njemu postupa. Time se potvrđuje da je Kur'an tekst prošlosti, viza sadašnjosti i investicija budućnosti čovjeka ka ostvarenju svoje uloge na Zemlji, kao halife, svjedoka i nosioca emaneta.

U tom svjetlu, univerzalna dimenzija kur'anske poruke počiva na ključnoj antropološko-teološkoj postavci prema kojoj je čovjek, već pri stvaranju, bio svjestan, kako to decidno i kategorično izražava 172. ajet sure El-A'raf:

„I kada je Gospodar tvoj iz bedara sinova Ademovih izveo potomstvo njihovo i zatražio od njih da posvjedoče protiv sebe: "Zar nisam Gospodar vaš?" – Oni su odgovorili: "Jesi, mi svjedočimo!" – da ne biste na Sudnjem danu rekli: "Mi o ovome ništa nismo znali.""

Ovaj ajet potvrđuje da je temeljna istina, spoznaja Boga kao Gospodara, usađena u ljudsku prirodu (fitru), koju Kur'an potom razvija kroz sistem znakova, poruka i propisa. U tom svjetlu, Šerijat i njegova tumačenja moraju ostati usklađeni s tom urođenom božanskom memorijom kako bi sačuvali integritet Objave i njen univerzalni smisao. Kao argument za to nalazimo 30. ajetu sure El-Rum:

„Ti upravi lice svoje vjeri, kao pravi vjernik, vjeri, djelu Allahovu, prema kojoj je On ljude načinio – ne treba se mijenjati Allahova vjera, jer to je prava vjera, ali većina ljudi to ne zna."

PET STVARI KOJE NE SMIJEŠ PROPUSTITI

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upozorava: "Požurite sa činjenjem dobrih djela prije pojave smutnji koje će biti poput najmračnijih noćnih tmina! Čovjek će osvanuti kao vjernik, a omrknuti kao nevjernik. Isto tako, omrknut će kao vjernik, a osvanut će kao nevjernik. Prodavat će vjeru za sitni dunjalučki interes." (Muslim, br. 118)

Edin Redžepović
AUTOR

Prenosi se od Ibn Abbasa, radijallahu anhuma, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao jednom čovjeku dok ga je savjetovao: „Iskoristi pet stvari prije nego što te zadesi drugih pet: mladost prije starosti, zdravlje prije bolesti, bogatstvo prije siromaštva, slobodno vrijeme prije zauzetosti i život prije smrti." (Hadis bilježi Hakim u svom *Mustedreku*, br. 7846., a šejh Albani ga je ocijenio vjerodostojnim u *Sahihu Džami'a*.)

Ovo je jedan od najvećih savjeta koje nam je ostavio Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. U njemu nas snažno podstiče da iskoristimo prilike dok su nam date. Jer doći će dan kada ćemo za njima žaliti, ali ih više nećemo moći vratiti.

Svi znamo da poslije mladosti dolazi starost, poslije zdravlja bolest, poslije bogatstva siromaštvo, poslije slobodnog vremena zauzetost i poslije života smrt. Onaj ko ne iskoristi mladost za ibadet i dobra djela, teško da će to moći u starosti. Ko ne iskoristi zdravlje, pokajat će se kada ga bolest savlada. Ko ne iskoristi imetak dok ga ima, požalit će kada ostane bez njega. Ko ne iskoristi slobodno vrijeme, shvatit će njegovu vrijednost tek kad se zatrpa obavezama. A onaj ko ne radi dobra djela dok je živ, požalit će kad mu dođe smrt, ali tada će biti kasno.

Tada će poželjeti da se vrati i popravi propušteno, ali mu to neće biti dozvoljeno. Allah Uzvišeni kaže: *„Sve dok nekome od njih smrt ne dođe, pa rekne: ''Gospodaru moj, vrati me da uradim dobro u onome što sam ostavio!'' – Nikako! To je samo prazna riječ koju on govori. A ispred njih će biti prepreka (berzah) sve do dana kada će biti proživljeni."* (El-Mu'minun, 99-100)

Zamisli da ti dolazi smrt. Osjećaš da je kraj blizu. U tom trenutku ti bude jasno – život je prošao, a nisi stigao da uradiš ono što treba. Poželiš da se vratiš. Kažeš: „Allahu, daj mi još samo malo vremena, da klanjam, da se popravim, da pomognem, da udijelim sadaku..."

Ali dobiješ odgovor: „Ne može. Kasno je." Jer kada smrt dođe, sve se zatvara. Nema više povratka, nema više prilike. Ostaješ da čekaš Sudnji dan. Ništa više ne možeš promijeniti.

Zato, ne čekaj. Ne čekaj starost. Ne čekaj Ramazan. Ne čekaj da sve bude „idealno". Uradi sada. Klanjaj danas. Oprosti ljudima danas. Traži halal onome kome si nepravdu učinio. Udijeli danas. Jer niko od nas ne zna hoće li dočekati sutra.

I kaže Uzvišeni: *„...Prije nego što nekome od vas dođe smrt, pa rekne: - Gospodaru moj, zašto me nisi još malo ostavio da sadaku udjeljujem i da dobar budem?"* (El-Munafikun, 10)

Prenosi se od Ibn Abbasa, radijallahu anhuma, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: „Dvije blagodati neiskorištene su kod velikog broja ljudi: zdravlje i slobodno vrijeme." (Buhari, br. 6412)

Također je rekao, sallallahu alejhi ve sellem: „Neće se pomaknuti stopala roba na Sudnjem danu dok ne bude upitan: o svom životu – u šta ga je potrošio, o svom znanju – šta je s njim uradio, o svom imetku – odakle ga je stekao i našta ga je potrošio i o svom tijelu – u čemu ga je istrošio." (Tirmizi, br. 2417)

Zato je važno, draga omladino, mladići i djevojke, da iskoristite ovih pet stvari prije nego što nestanu: mladost prije starosti, zdravlje prije bolesti, bogatstvo prije siromaštva, slobodno vrijeme prije zauzetosti i život prije smrti. Vrijeme brzo prolazi. Doći će dan kada će čovjek poželjeti da je učinio više dobra - za sebe, za svoju porodicu, za svoj narod, ali više neće moći. Svaka sekunda je prilika koja se neće vratiti.

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upozorava: „Požurite sa činjenjem dobrih djela prije pojave smutnji koje će biti poput najmračnijih noćnih tmina! Čovjek će osvanuti kao vjernik, a omrknuti kao nevjernik. Isto tako, omrknut će kao vjernik, a osvanut će kao nevjernik. Prodavat će vjeru za sitni dunjalučki interes." (Muslim, br. 118)

Musliman treba da vodi računa o svom vremenu i da iskoristi dane svog života dok još može činiti dobra djela, prije nego što dođu dani slabosti i starosti, kada snaga oslabi, tijelo oboli, a smrt iznenada nastupi i prekine sve – i djela i nade. To je upravo ono našta je Allah, dželle šanuhu, uputio Svog plemenitog Poslanika kada je rekao: *„I obožavaj Gospodara svoga sve dok ti ne dođe smrt."* (El-Hidžr, 99)

Dakle, među stvarima koje odvraćaju muslimana od činjenja dobra jesu i velike smetnje i iskušenja, o kojima je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, govorio u hadisu kojem stoji: „Požurite s djelima prije nego što nastupe šest stvari: izlazak sunca sa zapada, dim, dolazak Dedžala, životinja (koja će govoriti ljudima), smrt jednog od vas, ili opća propast ljudi." (Muslim, br. 2947)

Imam Kurtubi je u svojoj knjizi *El-Ifham* rekao: „Požurite sa dobrim djelima i iskoristite priliku dok vam je još dostupna, prije nego vas zadesi nešto od ovih velikih prepreka, pa vam činjenje dobra bude onemogućeno, bilo da se izgubi sama mogućnost djelovanja, ili da djelo izgubi vrijednost zbog neprimanja."

Među tim preprekama su: bolest, starost, siromaštvo, bogatstvo koje zavarava, porodične obaveze, brige, tuge, smutnje i razna iskušenja, sve ono što čovjeka ometa i sprječava da u miru i iskreno čini dobra djela.

Ibn Redžeb el-Hanbeli kaže: „Sve ove stvari su prepreke za dobra djela. Neke od njih čovjeka potpuno zaokupe, kao što su lične situacije, poput siromaštva, bogatstva, bolesti, starosti i smrti, a neke su opće, kao što je Sudnji dan, pojava Dedžala, te velike smutnje, o kojima se govori i u drugom hadisu: - Požurite s dobrim djelima prije nego što nastupe smutnje, poput najmračnijih noćnih tmina."

Neki od tih velikih događaja opće prirode čine da dobra djela tada više ne koriste. Kao što Allah Uzvišeni kaže: *„Onoga dana kada neki predznaci od Gospodara tvoga dođu, nijednom čovjeku neće biti od koristi to što će tada vjerovati, ako prije nije vjerovao ili ako nije, kao vjernik, kakvo dobro uradio."* (El-En'am, 158)

Prenosi od Ebu Hurejre da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: „Sudnji dan neće nastupiti dok Sunce ne izađe sa zapada. Kada izađe i ljudi ga ugledaju svi će povjerovati." (Buhari, br. 6506)

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, obavještava nas da je jedan od velikih predznaka Sudnjeg dana izlazak Sunca sa zapada, a ne sa istoka. Kada to ljudi vide, svi će povjerovati. Tada nevjerniku neće koristiti ako povjeruje, a ni dobro djelo, niti pokajanje.

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: „Ko se pokaje prije nego Sunce izađe sa zapada, Allah će mu pokajanje primiti." (Muslim, br. 2703)

Zato je obaveza svakom vjerniku da požuri s dobrim djelima prije nego mu bude uskraćena mogućnost da ih učini, bilo zbog bolesti, smrti ili pojave nekog od ovih velikih znakova nakon kojih se djela više ne primaju.

OBRAZOVNA ULOGA HUTBE PETKOM

Hatib mora posjedovati solidno znanje o Kur'anu, hadisima, islamskom pravu (fikh) i islamskoj etici. Samo kroz temeljno razumijevanje islamskih učenja hatib može pružiti ispravnu interpretaciju i primjenu.

Prof. dr. Enver Gicić
AUTOR

(4. DIO)

DUHOVNE OSOBINE HATIBA

1. *Bogobojaznost (takva):* Hatib mora biti svjestan Allahove prisutnosti u svakom trenutku, a posebno kada se obraća zajednici. Njegova svrha treba biti Allahovo zadovoljstvo, a ne lični interes ili želja za pohvalama. Hatib koji radi iskreno za Allaha zadobit će blagoslov u svom govoru i uticaju. Poslanik Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: „Zaista, Allah voli da, kada neko od vas radi neki posao, radi ga kako treba.“ Ovo uključuje i zadatak prenošenja poruke islama.

2. *Iskrenost (ihlas):* Iskrenost u namjeri i djelima ključna je za uspjeh hatiba. Bez iskrenosti, čak i najljepše riječi mogu ostati bez učinka. Iskren hatib je onaj koji poziva ljude radi Allaha, a ne radi pohvala ili materijalnih dobitaka. Allah dž.š. u Kur'anu kaže: *„A naređeno im je da samo Allaha obožavaju, iskreno Mu ispovijedajući vjeru.“* (El-Bejjine, 5)

3. *Duboko znanje o islamu:* Hatib mora posjedovati solidno znanje o Kur'anu, hadisima, islamskom pravu (fikh) i islamskoj etici. Samo kroz temeljno razumijevanje islamskih učenja hatib može pružiti ispravnu interpretaciju i primjenu u današnjem kontekstu. Znanje ne samo da daje vjerodostojnost hatibu, već mu omogućuje da odgovori na izazove i pitanja koja se postavljaju pred zajednicu.

4. *Znanje o stanju muslimana i njihovim aktuelnim problemima:* To je važno jer jedna od uloga hutbe (govora) jeste pomirenje među ljudima, rješavanje problema s kojima se društvo suočava, bilo da su u pitanju društveni ili porodični problemi, te nalaženje odgovarajućih rješenja za njih. Također, važno je ukazati na stanje muslimana i poteškoće s kojima se suočavaju, bilo da su to spletke neprijatelja poput ubijanja, progonstva i ugnjeta- [...] svojoj braći. Govornik treba podsticati bratstvo među muslimanima i ujedinjenje njihovih srca. Govornik je poput ljekara koji osluškuje tegobe pacijenta i nastoji pronaći odgovarajući lijek. Danas je društvu potreban uspješan govornik koji razumije potrebe zajednice i zna šta treba istaći ili našta upozoriti.

5. *Umjerenost i mudrost:* Ljudi danas imaju potrebu za ovom osobinom koja povećava sklad među srcima i doprinosi jedinstvu riječi. Neki govornici se, pod uticajem entuzijazma prema određenoj temi, previše zanose i prelaze granice, vrijeđajući druge i napadajući ih metodama koje nemaju nikakve veze sa govorničkom vještinom. Štaviše, više štete nego što koriste. Pretjerivanje u rješavanju nekih pitanja odvodi govornika od cilja i oduzima značaj govoru, nanoseći štetu govorniku prije nego drugima. Zato govornik treba da vaga stvari pravedno i mudro, pazeći da izbjegne brzopletost i nepromišljenost.

6. *Odabir teme:* Hatib treba da se potrudi u odabiru teme hutbe, prilagođavajući je stanju slušatelja, jer za svaku priliku postoji odgovarajuća riječ. Što je tema bolja i više odgovara potrebama ljudi, to će biti veća vjerovatnoća da će biti slušana i prihvaćena. Pri izboru teme hatib treba uzeti u obzir okolnosti vremena i mjesta, jer vremenske prilike zahtijevaju posebnu pažnju kako bi se razjasnilo šta je dozvoljeno, a šta nije. Prilikom odabira teme treba voditi računa o sljedećem:

a) Da hutba odgovara stanju i sposobnostima slušatelja.

b) Da hatib osjeti potrebe zajednice, prati njene okolnosti i stanje, prepoznaje probleme i mudro se obraća pitanjima tokom hutbe.

c) Posvetiti određene hutbe pravnim propisima koje mnogi ljudi ne poznaju, kao što su sedžda zaborava, situacije u kojima se muktedija nalazi s imamom i savremene finansijske transakcije. Neki hatibi zanemaruju ovaj aspekt i previše govore o stanju islamskog svijeta. Obnavljanje tema hutbi poželjno je, jer to može zainteresirati slušatelje i unaprijediti njihovo znanje.

d) Izbjegavati sve što može izazvati nesuglasice i razdor među muslimanima, čak i [...] važnije od postizanja koristi. Neki hatibi, pod uticajem strasti, dotaknu se tema koje uvrede pojedince ili grupe, skrećući hutbu u drugi pravac, što može postati sredstvo za poticanje podjele i traženje tuđih grešaka, umjesto da služi kao sredstvo za ujedinjenje i jačanje zajednice.

e) Hutba treba da bude objektivna i ciljana, a hatib treba da izbjegava suvišne stilove, pretenciozno rimovanje, ukrašene riječi i loše formulacije, jer sve to slabi značaj hutbe u srcima slušatelja.

f) Hutba treba biti napisana, jer to čuva njene elemente, čineći izraze fokusiranim, bez suvišnosti i predugih izlaganja, te treba da bude u okvirima uobičajenog vremena. Najbolje riječi su one koje su kratke i sažete. Ako hatib želi da improvizira bez pisanja - to je u redu, ali treba da ima dugogodišnje iskustvo u ovom području kako bi mogao kontrolirati izraze i vrijeme, jer su svaka predugačka izlaganja dosadna, a praksa nalaže skraćivanje hutbe u skladu s potrebama slušatelja.

g) Poštovanje pravila veoma je važno, jer to povećava šanse da se hutba sluša i utiče na slušatelje. Također, to doprinosi većem isticanju hatiba i jača povjerenje ljudi u njega, jer ukazuje na njegovu širinu znanja, snagu izraza i pažnju prema jeziku, što je osobina koja nedostaje nekim hatibima danas.

Ovo su najvažnije osobine koje treba da ima džumanska hutba kako bi ispunila svrhu zbog koje je propisana, a to je opće dobro muslimana, daleko od ličnih strasti i interesa.

Dakle, petak je poseban dan u sedmici za muslimane, a hutba petkom je od izuzetne važnosti jer predstavlja priliku da se podsjeti na vjerske obaveze, moralne vrijednosti i društvene izazove. Hatib koji je elokventan, učen, bogobojazan i iskren može imati veliki uticaj na svoju zajednicu. Međutim, kako bi hutba postigla svoj cilj, potrebno je da hatib razvije i lične i duhovne osobine koje će ga učiniti vjerodostojnim prenosiocem poruke islama. Društvo treba cijeniti važnost ovog poziva i osigurati da ljudi koji stoje na minberima budu dostojni te odgovornosti.

Dr. Harun-ef. Eminagić
AUTOR

AŠURA U SVJETLU PRVE GENERACIJE MUSLIMANA

Prenosi se od Ibn Abbasa r.a. da je kazao: "Kada je Allahov Poslanik stigao u Medinu, zatekao je Jevreje da poste dan Ašure, pa ih je upitao: ''Šta je to?" Kazali su: ''Ovo je veličanstven dan, u njemu je Uzvišeni Bog spasio Musaa i njegov narod od Faraona i njegova naroda, pa ga je Musa postio iz zahvale Bogu." A Allahov Poslanik s.a.v.s. je tada rekao: ''Mi smo preči Musau od vas'', pa ga je Allahov Poslanik s.a.v.s. postio i naredio da ga poste." (Buharija i Muslim)

Ispratili smo dan Ašure u kojem su se desili razni veliki događaji - jedni izazivaju radost, a drugi, pak, tugu. U tom danu spašen je Musa a.s. sa svojim narodom, a potopljen Faraon sa svojom vojskom, ali desila se i Kerbela. Stradanje hazreti Husejna r.a. i Poslanikove s.a.v.s. porodice na Kerbeli strašna je tragedija i velika mrlja na svijetlim stranicama povijesti prvih generacija muslimana.

Kao što je poznato iz povijesti islama, h. Husejn r.a. ubijen je na Kerbeli 10. muharrema 61. godine po Hidžri, odnosno 680. godine po gregorijanskom kalendaru. Tom prilikom h. Husejn r.a. se sa grupom pristalica i članova svoje porodice uputio prema Kufi nakon poziva od strane njenih stanovnika koji su mu obećali da će mu dati prisegu na vjernost i priznati ga za halifu. Bilo je to vrijeme vladavine Jezida, silnika koji nije bio dostojan predvoditi ummet u kojem je bilo takvih insana kakav je bio h. Husejn r.a. Međutim, stanovnici Kufe su ga izdali dok ga je na putu prema Kufi. U mjestu Kerbela presrela ga je Jezidova vojska i nakon borbe ubila ga zajedno sa velikim brojem njegovih pristalica. Oni koji su preživjeli zarobljeni su i odvedeni Jezidu u Damask. Kasnije su oslobođeni i vraćeni natrag.

Sve se to desilo u muharremu, koji je jedan od četiri sveta mjeseca o kojima Uzvišeni kaže: *"Broj mjeseci u Allaha je dvanaest, prema Allahovoj Knjizi, od dana kada je nebesa i Zemlju stvorio, a četiri su sveta, to je prava vjera. U njima sebi nepravdu ne činite (ne griješite)!"* (Et-Tevbe, 36)

Allahov Poslanik s.a.v.s. je za muharrem i post u njemu rekao: „Najvrjedniji post, nakon ramazanskog, jeste post u Allahovom mjesecu muharremu; a najbolji namaz, nakon obaveznih, jeste noćni namaz." (Muslim) Deseti dan mjeseca muharrema je u islamskoj tradiciji poznat kao dan Ašure. O njemu govore vjerodostojne predaje iz Buharijeve i Muslimove zbirke hadisa. Prenosi se od Ibn Abbasa r.a. da je kazao: "Kada je Allahov Poslanik stigao u Medinu, zatekao je Jevreje da poste dan Ašure, pa ih je upitao: "Šta je to?" Kazali su: "Ovo je veličanstven dan, u njemu je Uzvišeni Bog spasio Musaa i njegov narod od Faraona i njegova naroda, pa ga je Musa postio iz zahvale Bogu." A Allahov Poslanik s.a.v.s. je tada rekao: "Mi smo preči Musau od vas", pa ga je Allahov Poslanik s.a.v.s. postio i naredio da ga poste." (Buharija i Muslim)

Upitan je Allahov Poslanik o postu na dan Ašure, pa je kazao: „Post Ašure briše (male) grijehe iz protekle godine." (Muslim) O postu dana Ašure toliko su vodili računa da su nastojali da im i mala djeca na taj dan poste. Kada bi osjetila glad i zatražila hranu nastojali su da ih zaokupe nekom igrom kako bi ispostila ostatak dana.

Ne prenosi se da je neko od prvih generacija činio nešto poput onoga što čine šije, ili da je ovaj dan obilježavao drugačije nego što je spomenuto u hadisima. Zato Ibn Redžeb kaže: „Što se tiče uzimanja dana Ašure za *matem* (dan žalosti i tuge), kao što to čine rafidije (šije) zato što je u njemu ubijen Husejn bin Ali r.a., to spada u djela onoga čiji je trud uzaludan na ovom svijetu, a on misli da čini dobro. Ni Allah niti Njegov Poslanik nisu naredili da se dani nedaća poslanika ili njihove smrti uzimaju za dane žalosti, pa kako je tek sa onim koji su ispod njih."

Islam je obuhvatio svaki segment ljudskog života i čovjeku dao uputu kako se ponašati u svakoj situaciji. Poslanik s.a.v.s. nas je podučio kako obilježavamo rođenje i dolazak na ovaj svijet, kao i to kako se postupa prilikom preseljenja s ovog svijeta. Poznato je kako se iskazuje tuga za umrlim i šta je dozvoljeno, a šta zabranjeno u tim situacijama. Nije poznato da su prve generacije pravile neke ceremonije svake godine na dan nečije smrti. Da su to činili na dan bilo čije smrti, onda bi to bilo na dan preseljenja Allahovog Poslanika s.a.v.s. Jasno je zašto se šije ne prisjećaju šehidske smrti halifa Omera i Osmana r.a., ali zašto se ne prisjećaju i ne obilježavaju smrt Alije r.a., koji je ubijen na putu prema džamiji, a smatraju ga svojim prvim imamom? Zašto toliku pažnju ne pridaju šehidskoj smrti h. Hamze r.a., amidže Poslanika s.a.v.s., koji je izmasakriran na Uhudu? Poznato je koliko je Poslanik s.a.v.s. bio tužan zbog Hamze r.a. Hafiz Ibn Kesir ukazuje na ove činjenice i kaže: "Svaki musliman treba da je tužan zbog njegove (H. Husejnove) smrti, neka je Allah zadovoljan njime, jer je on jedan od prvaka muslimana i učenjaka među ashabima, sin kćerke Allahovog Poslanika s.a.v.s., i to njegove najvrjednije kćerke. Bio je pobožan, hrabar i darežljiv. Međutim, neprikladno je ono što rade šije iskazujući tugu i žalost, što je u najvećoj mjeri pretvaranje i licemjerstvo. Njegov otac (h. Alija) bolji je od njega, pa ne prave žalost zbog njegovog ubistva kao što to čine zbog Husejnovog r.a. ubistva. I on je ubijen, u petak, sedamnaestog dana Ramazana, 40. godine, dok je išao na sabah namaz. Također, Osman je bolji od Alije, kod pripadnika Sunneta i džema'ta, i opkoljen je i ubijen u svojoj kući u danima tešrika, u mjesecu zul-hidždže, 36. godine, i presječen mu je grkljan od uha do uha. Isto je i sa Omerom bin Hattabom, koji je bolji od Osmana i Alije, a ubijen je u mihrabu dok je učio Kur'an na sabah namazu i dan njegovog ubistva ljudi nisu uzeli kao dan žalosti. Također, Ebu Bekr Es-Siddik bio je bolji od njega, pa ljudi nisu uzeli dan njegove smrti kao dan žalosti. A šta je tek s Allahovim Poslanikom s.a.v.s., prvakom svih ljudi na dunjaluku i Ahiretu? Allah ga je uzeo Sebi, kao što su umrli i svi poslanici prije njega, i niko nije uzeo dan njegove smrti za dan žalosti i radio ono što rade ove rafidijske (šiitske) neznalice na dan Husejnovog stradanja."

Zaista, ne može se oteti dojmu da su motivi obilježavanja smrti h. Husejna r.a. i ceremonije koje se priređuju tom prilikom ideološki i politički obojeni i da nemaju veze s ljubavlju prema Ehli-bejtu niti su bili prisutni u praksi prve generacije muslimana.

S druge strane, nigdje se ne može naći da su sufijski velikani, poput Džunejda i drugih, koji su bili poznati po slijeđenju Sunneta i prakse prvih generacija, pravili neke posebne ceremonije i obrede radi obilježavanja pogibije h. Husejna r.a. Kao što nećemo naći da je bilo ko od tih velikana mrzio, omalovažavao ili proklinjao bilo koga od ashaba, kao što je to slučaj u ovim ceremonijama gdje se uz proklinjanje Jezida često proklinje i Muavija r.a. i drugi ashabi. Čak su neki izričito zabranjivali da se dan Ašure uzima kao dan žalosti zbog smrti h. Husejna r.a. i da se u njemu čini bilo šta drugo osim onoga što je spomenuto u vjerodostojnim predajama. Šejh Abdul-Kadir Gejlani k.s., jedan od najvećih sufijskih autoriteta, koji je za Ehli-bejt vezan i krvnom i duhovnom vezom, alim za kojeg je Ibn Tejmijje govorio „naš učitelj" (*šejhuna*), smatra da je pogrešno ovaj dan uzimati za dan žalosti i nakon što je spomenuo vrijednosti posta u njemu kaže: „Neki napadaju one koji poste u ovom danu i sve ono što se prenosi u vezi veličanja ovog dana te tvrde kako ga nije dozvoljeno postiti jer je u njemu ubijen Husejn sin Alije, neka je Allah zadovoljan njima. Još govore: "Svi ljudi trebaju u njemu osjećati žalost zbog gubitka h. Husejna, a vi ga uzimate za dan radosti i veselja i naređujete da se u njemu posebno počaste članovi porodice, udjeljuje sadaka siromasima, nemoćnim i prosjacima." Husejn r.a. nije zaslužio da se muslimanska zajednica tako odnosi prema njemu. Onaj koji ovako govori griješi i njegov stav (mezheb) je ružan i neispravan, jer je Allah odabrao da unuk Njegovog vjerovjesnika postigne šehadet u najčasnijem, najveličanstvenijem i najuzvišenijem danu kod Njega da bi mu time povećao stupnjeve i počasti i uzdigao ga šehadetom na stepene pravednih halifa koji su postali šehidi. Da je dozvoljeno da se dan njegovog preseljenja uzima kao dan žalosti, onda bi ponedjeljak bio preči da se uzme kao takav jer je u njemu preselio Poslanik s.a.v.s. i Ebu Bekr r.a. je, također, preselio u njemu."

Neka nam mjesec muharrem bude mjesec u kojem ćemo obnoviti svoj zavjet Allahu, mjesec posta i traženja oprosta riječima: "Gospodaru naš, oprosti nama i braći našoj koja su nas u vjeri pretekla i ne dopusti da u srcima našim bude imalo zlobe prema vjernicima. Gospodaru naš, Ti Si, zaista, Dobar i Milostiv!"

Msc. Ajla Ulič Bajrović
AUTOR

Psihološki i islamski aspekti izazova modernog vremena

PROKRASTINACIJA I BEZVOLJNOST

Poslanik Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: "Dvije blagodati neiskorištene su od većine ljudi: zdravlje i slobodno vrijeme." (Buhari)

U savremenom dobu, obilje informacija, brz način života i konstantna izloženost društvenim mrežama doprinose pojavi sve izraženijih problema poput prokrastinacije (odlaganja obaveza) i bezvoljnosti (apatije). Iako se često smatraju manjim svakodnevnim poteškoćama, ovi obrasci ponašanja imaju dalekosežne posljedice po mentalno zdravlje, međuljudske odnose, akademsku i profesionalnu uspješnost.

S obzirom na sve veću zastupljenost ovih pojava, potreban je sveobuhvatni pristup koji objedinjuje znanstvene spoznaje i duhovne vrijednosti, posebno kod pojedinaca koji crpe snagu iz vjerskih uvjerenja.

PSIHOLOŠKI UZROCI PROKRASTINACIJE

Prokrastinacija se ne svodi samo na lijenost. Psihološki uzroci uključuju:

- *Perfekcionizam* – Perfekcionisti često doživljavaju visok nivo anksioznosti jer se plaše da njihov rad neće biti dovoljno dobar. Ovaj strah može paralizirati i dovesti do potpunog izbjegavanja zadataka.
- *Nedostatak motivacije* – Kada ljudi ne vide neposrednu korist ili emocionalnu nagradu od zadatka, gube interes za njegovo izvršavanje. Motivacija je često povezana s unutrašnjim nagradama, poput osjećaja postignuća; ili vanjskim, poput pohvale.
- *Preopterećenost* – Suočavanje s velikim brojem obaveza može dovesti do takozvane "paralize donošenja odluka", gdje osoba ne zna odakle da počne, što rezultira neaktivnošću.
- *Nisko samopouzdanje* – Osobe s manjkom vjere u vlastite sposobnosti često ne započinju zadatke jer očekuju neuspjeh. Ova idealizacija negativnog ishoda dodatno pojačava anksioznost.
- *Afektivna disregulacija* – Psihološke studije pokazuju da osobe koje ne mogu adekvatno upravljati svojim emocijama češće prokrastiniraju, jer pokušavaju izbjeći neugodne emocije povezane sa zadatkom.
- *Impulsivnost i niska tolerancija na dosadu* – Ljudi skloni traženju trenutnog zadovoljstva (hedonistički stil ponašanja) češće odgađaju važne, ali zahtjevne zadatke.

Istraživanja su također pokazala da prokrastinacija često djeluje kao mehanizam izbjegavanja – pojedinac odlaže zadatke koji izazivaju anksioznost, dosadu, frustraciju ili osjećaj neadekvatnosti. Na taj način prokrastinacija postaje privremeno rješenje koje donosi kratkoročnu emocionalnu nagradu, ali dugoročno pogoršava stanje.

Iz islamske perspektive, odugovlačenje (arapski *tesvif*) posmatra se kao oblik nemara (*gaflet*). U islamskim tekstovima vrijeme se smatra jednim od najdragocjenijih resursa koji je povjeren čovjeku, te se gubitak vremena kroz beskorisne aktivnosti ili odgađanje zadataka smatra štetnim. Poslanik Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: *"Dvije blagodati neiskorištene su od većine ljudi: zdravlje i slobodno vrijeme."* (Buhari)

Dodatno, prokrastinacija se može posmatrati i kao šejtansko oruđe koje odvraća vjernika od korisnog djelovanja. U islamskoj tradiciji posebno se ističe vrijednost dosljednosti (*istikamet*) i odlučnosti (*azm*) u djelovanju, čime se podstiče preuzimanje inicijative i stalni trud (*džihadun-nefs*). Kur'an u suri El-Asr poručuje da je čovjek na gubitku osim onih koji vjeruju, čine dobra djela i preporučuju istinu i strpljenje, što ukazuje na neophodnost aktivnog, a ne pasivnog životnog stava.

PSIHOLOŠKI UZROCI BEZVOLJNOSTI

Bezvoljnost, odnosno emocionalna i mentalna tromost, često se javlja kao simptom dubljih psiholoških problema:

- *Depresija* – Gubitak interesa i energije za svakodnevne aktivnosti primarni je simptom depresivnih poremećaja.
- *Anksioznost* – Stalna napetost i strah mogu iscrpiti psihološke resurse i dovesti do pasivnosti.
- *Stres i umor* – Dugotrajan psihofizički napor vodi ka iscrpljenosti, pri čemu tijelo i um gube sposobnost za angažman.
- *Nedostatak svrhe* – Kada pojedinac ne prepoznaje širu sliku u onome što radi, motivacija opada.
- *Neravnoteža neurotransmitera* – Smanjen nivo dopamina i serotonina u mozgu povezuje se s osjećajem ravnodušnosti i demotivacije.
- *Loše navike spavanja* – Neredovan san ili nesanica direktno utiču na mentalnu energiju i kognitivne funkcije, što može rezultirati apatijom.
- *Socijalna izolacija* – Nedostatak međuljudskih kontakata može pogoršati osjećaj usamljenosti i bezvoljnosti, stvarajući začarani krug emocionalne tromosti.
- *Monotonija i nedostatak izazova* – Kada život ili posao postanu predvidljivi i bez promjene, mozak gubi stimulaciju, što utiče na pad motivacije i volje.

U kontekstu svakodnevice, bezvoljnost može biti posljedica loših životnih navika, monotonije, socijalne izolacije ili fizičkih faktora poput deficita vitamina D ili B12. Također, neka istraživanja pokazuju da takozvana "naučena bespomoćnost" – uvjerenje da ništa što osoba učini neće promijeniti ishod – doprinosi stanju pasivnosti i gubitku volje za djelovanjem.

Iz islamske perspektive, bezvoljnost (*kesl*) je stanje koje se spominje u dovama Poslanika Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, koji je tražio utočište kod Allaha od "lijenosti i slabosti". Islam podučava da je aktivnost i trud duhovna obaveza vjernika. U suri El-Bekare (2:277) Allah obećava *"veliku nagradu onima koji vjeruju i čine dobra djela"*, čime se naglašava vrijednost djelovanja naspram pasivnosti.

Dodatno, islam njeguje koncept *ihsana* – nastojanja da se svaka obaveza obavlja na najbolji mogući način, što podrazumijeva unutrašnju motivaciju, energiju i prisutnost. Kur'anski podsticaji na zahvalnost (*šukr*) povezani su s povećanjem blagodati, uključujući psihološku otpornost. Psihološki gledano, zahvalnost povećava lučenje serotonina, hormona koji doprinosi osjećaju zadovoljstva i motivacije.

U hadisu se navodi: *"Vaše tijelo ima pravo kod vas"* (Buhari), što podrazumijeva i potrebu za fizičkim i mentalnim oporavkom. Stoga se bezvoljnost u islamu ne tretira samo kao moralna slabost, već i kao stanje koje zahtijeva razumijevanje, balans i duhovno jačanje.

PRAVILA ZARADE I ADEKVATNOST PLATE RADNIKA

„Allahu najdraže djelo je ono na kome se ustrajava, pa makar bilo i neznatno.“

Doc. dr. Nedžad Redžepović
AUTOR

(4. DIO)

Poslodavac je obavezan, prema tekstu Sunneta, da radnicima ne dodjeljuje više posla nego što oni mogu podnijeti, a ako to učini, treba da im pomogne (pošalje pomoć). Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je govoreći o slugama rekao: „Ne stavljajte im u dužnost ono što nisu u stanju podnijeti.“ (Buhari, 30; Muslim, 1661)

Ako je to slučaj sa slugama, onda su radnici preči za takvu praksu. Uzvišeni Allah kaže: *„Allah nikoga ne opterećuje preko mogućnosti njegovih.*“ (El-Bekare, 286)

Radni zadatak može biti samo u okviru radnikovih mogućnosti, a šerijatsko pravilo glasi: Radna obaveze može biti samo ono što je moguće izvršiti i sa čijim se izvršavanjem može nastaviti bez dodatnog truda. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: „Obavezni ste raditi onoliko koliko ste u stanju, jer Allahu neće dodijati nagrađivanje sve dok vama ne dodije ibadet.“ (Buhari, 43; Muslim, 785; Ebu Davud, 1368; Tirmizi, 2856; Nesai, 5035; Ibn Madže 4238; Ahmed, 24540)

Isto tako Allahu su draža stalna djela, pa makar bila i mala, od velikih djela koja iscrpljuju i ne mogu se nastaviti u kontinuitetu. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: „Allahu najdraže djelo je ono na kome se ustrajava, pa makar bilo i neznatno.“ (Buhari, 6465; Muslim, 783)

U svjetlu ovih tekstova, jasno je da islam teži da reguliše rad, tako da radničke obaveze budu ograničene njegovim mogućnostima i da on može nastaviti sa njihovim izvršavanjem, a ne da se obavezuje poslom koji mu maksimalno troši energiju i koji on ne može nastaviti uprkos tome što je jak i zdrav. Ako radnik u početku osjeća da je sposoban da radi dvanaest sati, on taj tempo ne može da nastavi, već malo po malo slabi sve dok ne bude u stanju da uradi i manje od toga. Stoga islam opravdava ograničavanje radnog vremena koje radnik može izdržati i može nastaviti rad bez stresa i iscrpljenosti, a količina toga varira u zavisnosti od različitih poslova, različitih okolnosti i različitih vremena.

Ako država odluči, na osnovu dokaza u praksi, da rad mora biti osam sati dnevno, ili više ili manje, toga se mora pridržavati. Ako poslodavac želi da radnik radi više od toga, mora mu to dodatno platiti, što potvrđuju Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: „A ako im stavite u obavezu ono što ne mogu podnijeti, tj. što je iznad njihovih mogućnosti, onda im pomozite“, a davanje plate za dodatni rad je nesumnjivo pomoć i subvencija.

Isto tako, islam nije učinio odnos između radnika i poslodavca suhoparnim i grubim, već ga je učinio odnosom zasnovanim na ljubavi, bratstvu i obostranoj ljudskoj koristi. Da bismo saznali odnos poslodavca prema radniku u islamu, navest ćemo ono što se dogodilo između Šuajba i Musaa, aljhimesselam, gdje je prvi unajmio drugog. Pogledajte šta je poslodavac u ovom slučaju rekao radniku: *„A ja ne želim da te na to silim; ti ćeš vidjeti, ako Bog da, da sam dobar.“* (El-Kasas, 27) Ajet nam ukazuje na to da poslodavac musliman koji želi da učini dobro za sebe ne može to učiniti ako nema motiv koji ga motivira da ima samilost prema radniku i zaštiti ga od poteškoća.

Ne smijemo gubiti iz vida ni dobrobiti za društvo kao rezultat obezbjeđivanja životnih potreba radnika i potreba njegove porodice, jer on neće zaokupljati svoje misli, niti brižno razmišljati o bilo kojem od ovih problema, već će svom svojom energijom i trudom mirno i zadovoljno raditi, što će se pozitivno odraziti na njegovu produktivnu efikasnost i količinu proizvodnje. Osim toga, ostatak od plate nakon podmirenja svih neophodnih troškova musliman će ili uložiti u neki projekat, nakon što plati zekat koji duguje, što će povećati njegov prihod; ili će ga dobrovoljno udijeliti na Allahovom putu, što će povećati njegova dobra djela na Ahiretu; ili će ga deponovati u riznice koje su u vlasništvu države i uzeti ga natrag kada god za tim novcem bude imao potrebu. U međuvremenu, država ovim novcem olakšava njegovoj braći muslimanima i zadovoljava njihove potrebe, čime će musliman dobiti nagradu onoga ko oslobodi muslimana nevolje ovog svijeta - Bog će ga osloboditi nevolje na Ahiretu.

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: „Ko ukloni neku dunjalučku poteškoću vjerniku, Allah će njemu ukloniti neku ahiretsku poteškoću.“ (Muslim, 2699) U svakom slučaju to ne sprječava muslimana da uštedi dio svog novca, a štednja ima tri nivoa:

- štednja za jedan dan i jednu noć, što je stepen iskrenih;
- štednja za četrdeset dana, jer ono što je mimo toga uključeno je u dužinu nade, a učenjaci su to shvatili iz obećanja Svemogućeg Allaha Musau, alejhisselam, tako da je iz toga shvaćeno dopuštenje nade za život četrdeset dana, što je stepen sigurnosti;
- štednja za godinu, što je najviši nivo i to je stepen dobrih ljudi.

Međutim, ako plata radnika nije dovoljna za njegove osnovne životne potrebe, on će biti prisiljen da traži dodatni posao kako bi popunio manjak u svojim primanjima, što znači da će raditi više od dvije trećine dana, što će uticati na njegov trud i efikasnost na radnom mjestu, jer ga umor i iscrpljenost ne čine sposobnim za kreativnost ili izvrsnost u bilo kojem poslu. Isto tako, ovo će uticati i na njegovu brigu za dom i porodicu.

TRETMAN, TERAPIJE, LIJEČENJE OVISNIKA I PREVENTIVNE MJERE PROTIV DROGE

Svaki tretman u kojem se radi sa ovisnicima ima za cilj da detektira i otkrije problem kod ovisnika, da utvrdi koliko problem traje, kakvo je trenutno stanje klijenta i kakav je njegov odnos sa sredinom.

Dr. Semir-ef. Čupović
AUTOR

TRETMAN

Postoje različite vrste tretmana koji se primjenjuju u radu sa ovisnicima o psihoaktivnim supstancama. Međutim, tretman se mora prilagoditi ovisniku, odnosno klijentu u tretmanu. To prilagođavanje tretmana podrazumijeva da se tretman prilagođava karakteristikama osobe, nivou socijalnog i ekonomskog razvoja zajednice, okruženju u kojem pojedinac živi i socijalnoj podršci koja se pruža ovisniku. Svi ovi navedeni faktori utiču kako će se tretman formirati, koje će se metode koristiti, koliko će trajati i koji su ciljevi.

U svakom tretmanu u kojem se radi sa ovisnicima cilj je da detektira i otkrije problem kod ovisnika. Da utvrdi koliko problem traje, kakvo je trenutno stanje klijenta i kakav je njegov odnos sa sredinom. Vrlo je bitno u početku tretmana rano otkriti problem i izvršiti ranu intervenciju. Nakon detekcije slijedi dijagnostika, odnosno procjena problema u smislu da uvidimo šta je kod osobe zdravo, a što je patološko, da to nastojimo da diferenciramo i razvijamo dobre strane ličnosti. Tu se također vrši procjena intenziteta poremećaja. Rezultati procjene će sugerirati kakav tretman treba poduzeti. Poslije procjene vrši se planiranje i programiranje tretmana. Ovdje se tačno određuje kakav tretman treba da bude i koji su njegovi detalji. Konkretiziraju se ciljevi tretmana i etape njegove realizacije, što znači koliko će tretman trajati. Važan segment u ovoj fazi tretmana jeste sklapanje ugovora ili dogovora između doktora ili terapeuta sa klijentom o radnim zadacima. Poslije toga vrši se direktni i indirektni tretman. Direktni tretman predstavlja samostalni i individualni rad sa klijentom, dok indirektni tretman predstavlja rad sa klijentovom primarnom i sekundarnom okolinom (porodica i šira rodbina, vršnjaci, škola, radno mjesto). Na kraju, radi se evaluacija tretmana. Evaluacija tretmana predstavlja procjenu validnosti realiziranih aktivnosti, odnosno, koliko je tretman uspješno realiziran i da li je postigao svoj cilj.

Aktivnosti u tretmanu su sljedeće: edukacija, informiranje o štetnosti droge, smanjenje dostupnosti psihoaktivne supstance, promoviranje zdravog načina života, smanjenje štete i promoviranje oporavka. (E. Avdibegović i sar., 2016.)

Osnovna načela tretmana koja se temelje na radu sa osobama s poremećajem upotrebe psihoaktivnih supstanci su sljedeće (prema E. Avdibegoviću i sar., 2016.):

- Individualizacija tretmana (usmjerena na potrebe klijenta),
- Laka dostupnost liječenja,
- Učinkovitost tretmana (tretman ne treba biti samo usmjeren na problem klijenta, već i na ostale potrebe),
- Usklađivati tretman sa evaluacijom,
- Tretman realizirati u planu vremenskih okvira,
- Koristiti intervencije (savjetovanje, bihevioralne i kognitivne tehnike koje su dokazane da su učinkovite).

Tretman u principu predstavlja sve aktivnosti koje se poduzimaju u radu sa ovisnicima. To podrazumijeva i liječenje, i terapije i preventivne mjere, a kasnije apstinenciju i rehabilitaciju kao krajnje ciljeve tretmana. Tretmani mogu trajati u različitim periodima. Sve to zavisi, kao što smo već ranije spomenuli, od samog stanja klijenta. Tretman može trajati tri mjeseca, šest mjeseci, pa i do godinu dana, sve dok se u potpunosti tretman ne provede i dokle god se nastoji pokušati izliječiti osoba. Ponekad tretmani nisu uspješni, odnosno klijent nije uspio dostići apstinenciju. Tretman nije garant da će se osoba izliječiti. To najviše zavisi od samog klijenta, kakva je njegova želja i volja da se promijeni i da li je motiviran. Naravno, tretman daje veće šanse za izlječenje, ali puno faktora ima uticaj na uspjeh tretmana.

TERAPIJE

Današnje savremene terapije u radu sa ovisnicima o psihoaktivnim supstancama često koriste dodatne lijekove kako bi sprečavali ili umanjili ovisnost o drogi. Takve vrste terapija nazivaju se farmakoterapije u kojima se koriste drugi lijekovi sa ciljem ublažavanja ovisnosti. To se najčešće radi kod ovisnika o heroinu. Međutim, takve terapije ne traju dugo. One imaju za cilj da održe apstinenciju i da je ojačaju, naročito na početku kada je apstinencija najteža, kako bi spriječili apstinencijski sindrom i umanjili želju za ponovnim uzimanjem droge. Obično apstinencijski sindrom traje dvije sedmice. Pored farmakoterapije u praksi se koriste i antagonisti (blokatori) opioidnih receptora. U principu to predstavlja korištenje lijekova koji ne izazivaju ovisnost, a blokiraju receptore koji stvaraju ovisnost od teških droga. Pored toga, postoji još mnogo terapija u kojima se koriste lijekovi, međutim, vrlo je bitna terapija u kojima se ne koriste tablete, a može biti vrlo uspješna, a to je psihosocijalna terapija.

Psihosocijalna terapija obuhvata više metoda, kao što su: kognitivna terapija, bihevioralna psihoterapija, trening socijalnih vještina, porodična terapija, individualna i grupna psihoterapija. (M. Stajić i sar., 2003.) Smatra se da su psihoterapije puno uspješnije nego farmakoterapije iz razloga što ovisnik ima mogućnost da najviše utiče na sebe i da na svjestan način može sebe da promijeni. Kod farmakoterapija, praktički, klijent zavisi od uzimanja lijekova, iako i ona može biti uspješna, međutim veću kontrolu klijent ima u psihoterapijama. Upravo u psihoterapijama vrlo važnu ulogu ima socijalni pedagog. Svojim vještinama koje je stekao kroz školovanje, ali i praksu može imati veliki uticaj na klijenta.

Kroz kognitivnu terapiju može se uvidjeti kakvo je mentalno stanje klijenta, kako on razmišlja o sebi i koliko je svjestan svog problema.

Bihevioralna terapija, kako već ime kaže, potiče od engleske riječi *behavior,* što znači *ponašanje*. Kroz tu terapiju socijalni pedagog može da uvidi kakvo je ponašanje klijenta i na koji način uticati na promjenu onog ponašanja koje je štetno za ovisnika.

Vrlo je bitna porodična terapija gdje socijalni pedagog treba da bude korelacija u odnosu klijenta i njegove porodice, naročito njegovih roditelja. Podrška porodice i zajednice može biti presudna za pojedince u postizanju i održavanju života bez psihoaktivnih supstanci. (E. Avdibegović i sar., 2016.) Zato je vrlo bitno raditi sa porodicom klijenta jer se mogući uzroci i problemi mogu pronaći i u porodici. Nije rijedak slučaj da su ovisnici iz porodica koje su nasilne, disfunkcionalne, sa velikim stepenom stresa, bez roditeljskog nadzora. Stoga je jako bitno da se detektiraju eventualni problemi u porodici i da se radi na podršci.

Psihosocijalna terapija jako je uspješna ukoliko u terapiji učestvuje multidisciplinarni tim stručnjaka koju su specijalisti iz različitih oblasti nauka, koji rade na zajedničkom cilju. To znači da socijalni pedagog može u radu sarađivati sa psihijatrom, psihologom, ljekarima opće medicine, psihoedukatorima, sa školom i nastavnicima, školskim pedagozima itd. Svi zajedno mogu da rade i tako doprinose kvalitetu i povećavaju šanse za rehabilitaciju, apstinenciju, a naravno i prevenciju da osoba ne vrši recidivizam, odnosno povratak lošim navikama. U principu, cilj terapije jeste promjena svijesti kod klijenta, da on pomogne samom sebi, da shvati gdje je počinio grešku, da se bori da je ispravi i da nastavi da živi normalan život.

LIJEČENJE OVISNIKA O DROGAMA

Liječenje ovisnika o drogama može biti dug i veoma težak proces. Svako liječenje je specifično i individualno različito kod svakog pojedinca. Potrebno je spomenuti da je u samom početku liječenja bitno vrijeme kada se osoba javila na liječenje, u kojoj se fazi ovisnosti nalazi. Najčešće se klijenti javljaju na nagovor drugih osoba. Takve osobe su svjesne svog problema, ali nemaju hrabrosti da se jave za pomoć. Zatim imaju osobe koje su na liječenje došle prinuđeno, ne na svoju volju, tj. osobe koje su odbijale činjenicu da imaju problem i da se trebaju liječiti. Sa takvim osobama je najteže raditi. Najmanje onih koji dolaze ljekaru svjesni da imaju problem i da se žele liječiti. Ovo se veže većinom za osobe koje imaju probleme ovisnosti.

Prema Šariću (2004.) postoje dvije osnovne vrste liječenja, a to su bolničko i vanbolničko liječenje. Bolničko liječenje je cjelodnevni boravak u bolnici gdje se cijeli proces liječenja izvodi u njoj. Vanbolničko liječenje obuhvata jedan dio vremena koji se provodi u bolnici kroz terapijske aktivnosti sa psihologom i psihijatrom, dok se ostatak dana provodi kod kuće gdje može sarađivati sa socijalnim pedagogom. Vrlo je bitno da socijalni pedagog pokuša na što bolji način pripremiti porodicu i bližnje za liječenja ovisnika kako bi vladala što bolja atmosfera i porodična klima u kući. Vrlo je bitno da ovisnik, odnosno klijent prekine socijalne kontakte sa osobama sa kojima je konzumirala drogu i koji mogu predstavljati uzrok ovisnosti. Socijalni pedagog mora poduzeti sve što je u njegovoj moći da takve kontakte prekine.

Prvi i osnovni cilj liječenja je uspostavljanje apstinencije. Nažalost, mnogi ljudi koji pokušavaju da pobjegnu iz svijeta droge smatraju da je ovo jedini cilj i da je samim tim liječenje gotovo. (Šarić, 2012.) Vrlo je bitno da se u tretmanu kroz terapije i liječenje postigne apstinencija. Međutim, kvalitetna apstinencija je ona apstinencija koja je uticala na promjenu „narkomanske ličnosti" i narkomanskog ponašanja. Rad na apstinenciji ujedno je i rad na psihi klijenta i on mora doživjeti promjene u ponašanju i svijesti, a ne samo gubitak želje prema drogi. Samo takva apstinencija daje mogućnost i jača prevenciju da se osoba više ne vrati tim lošim navikama. Također, prilikom apstinencije treba izvršiti rehabilitaciju zdravstvenog stanja klijenta zbog upotrebe droge.

IZAZOVI I PERSPEKTIVE SAVREMENOG RODITELJSTVA

„Važno je uspostaviti uzajamno poštovanje i liniju otvorene komunikacije, a to je da dozvolite svom djetetu da pravi greške i ohrabrujete ga da se oporavi od svojih neuspjeha.“

Dr. Mustafa Fetić
AUTOR

(2. DIO)

Odgoj djece je veoma složen i neizvjestan proces na koji može uticati više faktora. U tom odgojnom lavirintu na prvom mjestu su roditelji kao modeli i odgojni uzori djeci, koji ostavljaju neizbrisiv trag na njihov psiho-emocionalni razvoj. Djeca čiji roditelji nisu adekvatno odgovorili na njihove emocionalne zahtjeve i potrebe donose zaključke da su loša, nepoželjna, bezvrijedna, pate od kompleksa niže vrijednosti, te ne mogu imati povjerenja u roditelje sa kojima trebaju graditi svoje buduće odnose. To ima za posljedicu osjećaj emocionalne otuđenosti i izolacije od porodice i društva. Među autorima nailazimo na različite teorije koje govore u prilog izrečenim stavovima. „Prema Becku, u djetinjstvu i adolescenciji, depresivne osobe stiču negativnu šemu, između ostalog i zbog depresivnog stava roditelja.“

Pak, Lewinsohn objašnjava nastanak depresivnog poremećaja kod djece kao posljedicu nezadovoljavajućeg pozitivnog potkrepljivanja, što stvara osjećaj bespomoćnosti i uvjerenja i kako se ne može uticati na okolinu, dok ga Seligman definira kao naučenu besmoćnost.“ (Berger, J.; Biro, M.; Hrnjica, S.; *Klinička psihologija - individualna i socijalna*, Naučna knjiga, Beograd, 1990)

S obzirom da takvoj djeci, koja žive u nezdravoj i destruktivnoj roditeljskoj klimi i okruženju, roditelji nisu osigurali zadovoljenje osnovnih potreba za ljubavlju, povjerenjem i bliskošću, može se očekivati agresivno ponašanje kao jedina alternativa djetetu, a nekontrolirani izlivi bijesa i gorčine kao jedino rješenje. „Prema naučnim istraživanjima Medicinskog fakulteta u New Yorku, a koja su obavljena na uzorku od 20.000 porodica u čijoj strukturi je bilo depresivnih očeva i majki, ili u slučajevima gdje su oba roditelja patila od depresivnog poremećaja, ispoljeno je neprimjereno emocionalno funkcioniranje, dok je takve djece gdje njihovi roditelji nemaju depresivnih problema i smetnji znatno manje.“ (Carter, AS.; Garrity-Rokous, FE.; Chazan-Cohen, R.; Briggs-Gowan, MJ.; *Maternal depression and comorbity – predicting early parenting, attachment security, and toddlersocial-emotional problems and competencies,* Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry, 2001)

Kada roditelji imaju problema sa depresivnim poremećajima, tada se porodični odnosi mijenjaju, postaju nestabilni i komplicirani. Nesigurnost praćena neizvjesnošću mijenja način i prirodnost komunikacije između roditelja i djece, što može predstavljati blokadu u kvalitetnom razvoju porodičnih odnosa. Depresivni roditelji se povlače u sebe, u svojoj zatvoreni svijet, a djeca bivaju prepuštena sama sebi, često sa osjećajem bespomoćnosti. Ova vrsta poremećenih odnosa, što predstavlja dio porodične patologije, utiče na sve članove porodice, kako na djecu tako i na odrasle. „Stoga se u borbi protiv roditeljske patologije moraju detektirati i drugi faktori koji bitno doprinose porodičnoj disfunkcionalnosti, a koji se odnose na ekonomski i socijalni status porodice.“ (Nietzel, M.; Bernstein, D.; Milich, R.; *Uvod u kliničku psihologiju*, Naklada, Jastrebarsko, 2002)

U rješavanju i smanjenju posljedica roditeljske depresivnosti trebaju učestvovati svi faktori i nosioci porodičnog odgoja, kao i institucije zdravstvenog sistema, socijalne ustanove, vjersko-duhovne organizacije, kako bi kroz multidisciplinaran pristup ublažili i konačno izliječili depresivna stanja i situacije u porodičnom okruženju. „Važno je uspostaviti uzajamno poštovanje i liniju otvorene komunikacije, a to je da dozvolite svom djetetu da pravi greške i ohrabrujete ga da se oporavi od svojih neuspjeha.“ (Tanović, M.; *Roditeljstvo savremenog doba – previše prinčeva i princeza*, maj, 2019)

Bez pokušaja ne možemo ni naučiti, što važi i za dječiji odgoj i napredovanje. Djecu trebamo hrabriti da istražuju, da uče na svojim greškama i propustima, da nastave dalje, da traže podršku za sebe kada im je potrebna, da se kreću u sigurnim okvirima. Roditelji moraju shvatiti da ne bi smjeli pretrpati djecu ograničenjima i zabranama. Pustiti dijete da raste slobodno kroz igru, kreaciju, pokret, spontanost, predstavlja podršku pravilnom razvoju i kvalitetnom odgoju. Ono što zabrinjava u odgojnoj komunikaciji roditelj-dijete jeste da i to malo slobodnog vremena koje roditelji provode sa svojom djecom troše na nekvalitetan način. Savremeni roditelji od djece zahtijevaju da budu mirna, da ne skaču i ne viču, da se sklone sa vidika jer ometaju gledanje televizije, praćenje društvenih mreža ili čitanje novina. Sve to mora biti u miru i tišini, a nauštrb dječije veselosti, igranja i zabavljanja. A kada jedu, roditelji djeci upiru mobilne telefone kako bi se zagledala i nesmotreno pojela hranu. Roditelji zaboravljaju da je djecu koja nisu gladna teško nahraniti, a za onu gladnu ne trebaju mobilni telefoni - ona će sama jesti. Potrošački stil života koji se medijski promovira u porodicama i koji, nažalost, često predstavlja znak prestiža u našoj društvenoj zbilji, jeste još jedna potencijalna opasnost i izazov za odgovorno roditeljstvo. Kroz djecu, neostvareni i isfrustrirani roditelji žele da ostvare i realiziraju projekte o kojima su sanjali, i to po svaku cijenu.

Zato se djeci nameću mentalna i fizička opterećenja, pohađanje više različitih kurseva, izlaganje naporu do granica izdržljivosti, što često negativno utiče na oblikovanje ličnosti djeteta i njegovog karaktera. Korisnije bi bilo za dijete da provede kvalitetno dio slobodnog vremena sa roditeljima u razgovoru, dijalogu, tradicijskim evociranjem sjećanja o prošlosti, porodičnoj lozi, kulturi i običajima, nego da mora, po svaku cijenu, pohađati kurseve savremenog opismenjavanja.

POZICIJA UČENIKA U NASTAVNOM PROCESU

Pozicija učenika u učionici danas zavisi ne samo od škole i nastavnika, već i od šireg društvenog konteksta. Razumijevanje ove pozicije ključno je za unapređenje nastavne prakse i kreiranje okruženja koje podržava razvoj samostalnih, odgovornih i angažiranih učenika.

Msc. Ševala Plojović Suljović
AUTOR

Tema položaja učenika u nastavnom procesu izuzetno je značajna jer odražava savremene pedagoške pristupe koji učenika postavlja-ju u središte obrazovanja.

Pitanje položaja učenika u nastavnom procesu zauzima centralno mjesto u savremenim pedagoškim promišljanjima. Nastava, kao temeljna komponenta obrazovnog sistema, odavno je prestala biti jednosmjerni proces u kojem je učenik pasivni primalac informacija, a nastavnik jedini nosilac znanja. Umjesto toga, moderna obrazovna praksa teži ka partnerskom odnosu, zasnovanom na aktivnom angažmanu učenika, njegovim pravima, interesima i sposobnostima da preuzme odgovornost za vlastito učenje.

Pozicija učenika ne određuje se isključivo njegovim formalnim statusom u obrazovnoj ustanovi, već je rezultat niza međusobno povezanih faktora - od organiziranja nastave, pedagoškog stila nastavnika, školske klime i obrazovnih politika, do socijalnog i kulturnog konteksta u kojem se obrazovanje odvija. Učenik nije više objekat obrazovanja, već subjekt koji aktivno učestvuje u oblikovanju vlastitog znanja i iskustva. Njegov položaj u nastavnom procesu odražava i širu društvenu percepciju djeteta, mladih i obrazovanja kao takvog.

Razvoj savremenih pristupa u pedagogiji, posebno onih koji afirmiraju učenikovu autonomiju, učenički glas i participaciju, otvara nova pitanja o ulozi škole, nastavnika i samog kurikuluma. U fokusu više nije samo „šta" se uči, već i „kako", „zašto" i „s kim". Time se naglašava značaj stvaranja okruženja koje učenicima omogućava izražavanje, donošenje odluka, kritičko mišljenje i preuzimanje inicijative. Upravo u takvom ambijentu učenik dobija šansu da bude kreator, a ne samo korisnik obrazovnog procesa.

Promjene u društvu, tehnologiji i obrazovnim politikama zahtijevaju novi pristup učenju, u kojem se afirmira učenikova aktivnost, autonomija i kritičko mišljenje.

Pozicija učenika u učionici danas zavisi ne samo od škole i nastavnika, već i od šireg društvenog konteksta.

Razumijevanje ove pozicije ključno je za unapređenje nastavne prakse i kreiranje okruženja koje podržava razvoj samostalnih, odgovornih i angažiranih učenika.

Ova tema dobija dodatni značaj u kontekstu obrazovnih reformi koje teže demokratizaciji škole i većem uključivanju učenika u vlastiti proces učenja.

INSTITUCIONALIZACIJA OBRAZOVANJA

Obrazovne institucije, od samih početaka, razvijale su se iz duhovnih i elitnih centara, gdje je znanje bilo rezervirano za odabrane, a kasnije postalo javno dostupno svima.

Škola je postala temeljna društvena institucija koja se stalno transformira u skladu sa potrebama savremenog čovjeka i društva.

Osnovne funkcije škole obuhvataju obrazovanje, odgoj, socijaliziranje i pripremu mladih za život u zajednici.

Savremena škola mora biti fleksibilna, demokratska i inkluzivna, usmjerena ka razvoju kompletne ličnosti učenika.

Nastava je najvažnija centralna komponenta školskog sistema.

Učenje i poučavanje međusobno su povezani procesi, a savremeni pristupi naglašavaju njihovu dinamičnost, motivaciju i praktičnu primjenu.

Uloga škole u učenju je višestruka - ona oblikuje ličnost učenika i priprema ga za aktivno učešće u društvu. Nastavni proces se kontinuirano razvija i modernizira s ciljem da učenik ne bude pasivni primalac, već aktivni učesnik u obrazovanju.

Savremena pedagogija stavlja akcenat na učenika kao subjekta nastave, uz potrebu za promjenama u organiziranju i metodama rada.

U obrazovanju budućnosti škola mora odgovoriti na potrebe novih generacija kroz inovativne, smislenije i angažiranije nastavne procese i organizirani oblik prijenosa znanja.

Mnogo je razloga da posjetite butik Tam Tam

DJEČIJA KONFEKCIJA

- KOMPLETAN BEBI PROGRAM
- GARDEROBA ZA DJECU DO 15 GODINA
- FARMERKE, TRENERKE, DUKSERICE,
- BADEN MANTILIĆI, HALJINICE ZA CURICE...

Rifata Burdževića 1, zgrada FIS-a. Novi Pazar

vodič kroz djetinjstvo vašeg djeteta

KLJUČNI FAKTORI UKLANJANJA STRAHA JESU ZNANJE I ARGUMENT

Strah je jedna od najjačih emocija koju čovjek ima. On spada u one realne kategorije koje su sastavni dio čovjeka i ne postoji čovjek koji nema ovu pojavu kod sebe ukoliko se smatra normalnom osobom, psihički mentalno zdravom osobom. Nije moguće tražiti neki put gdje bi se strah u potpunosti mogao eliminirati. To je iluzija. Svako ko pomisli da bi mogao da dosegne stepen potpune eliminacije straha mora shvatiti da je to nemoguće i da od takve iluzije treba da odustane.

Rahmetli muftija Muamer Zukorlić
AUTOR

Prošli put smo krenuli od principa ravnoteže i došli do teme straha. Sada ćemo pričati o strahu. Strah je pojam koji zasigurno predstavlja jedan od najkompleksnijih fenomena. To je tema kojom se bave razne nauke, posebno psihologija, ali sa više aspekata. Po meni je najbitniji aspekt straha u pogledu percepcije, ali i u pogledu određenih poruka koje bi nam mogle biti zanimljive u okolnostima u kojima se nalazimo, jer zapravo smisao opservacije svake teme i pitanja u prvom planu imat će ona značenja i refleksije koje su posebno zanimljive za stanje u kome se nalazimo.

Strah je jedna od najjačih emocija koju čovjek ima. On spada u one realne kategorije koje su sastavni dio čovjeka i ne postoji čovjek koji nema ovu pojavu kod sebe ukoliko se smatra normalnom osobom, psihički mentalno zdravom osobom. Nije moguće tražiti neki put gdje bi se strah u potpunosti mogao eliminirati. To je iluzija. Svako ko pomisli da bi mogao da dosegne stepen potpune eliminacije straha mora shvatiti da je to nemoguće i da od takve iluzije treba da odustane. Kako se ophoditi prema strahu?

Pošto strah nije moguće eliminirati, šta je onda moguće?

Strah je jedna od pojava koje na čovjeka uglavnom negativno djeluju. Postoji neka mala doza straha koja i nije tako negativna, koja kod čovjeka povećava oprez i može povećati odgovornost. U tom smislu, ta manja doza straha nije negativna, ali uglavnom strah je pojava koja kod čovjeka izaziva negativne refleksije i određene slabosti, smanjene sposobnosti promišljanja, djelovanja i rezoniranja te raznih drugih aktivnosti koje čovjek može i želi da ima. Strah nije moguće eliminirati, ali ga je moguće staviti pod kontrolu. Strah je moguće pobijediti na način da budemo jači od njega, da priznamo da postoji, da je realna kategorija, ali da ga možemo kontrolirati, da mu ne dopustimo da nas ugrozi. To je realna ambicija koju svaki čovjek treba ili može da ima prema samom strahu. Pošto to konstatiramo kao realnost i činjenicu, to su jedini mogući dosezi - da se strah stavi pod kontrolu, da budemo jači od njega, tj. da mu ne dopustimo da nas ugrožava. To je realna ambicija kojoj bi trebao svako da teži.

Koji su to mehanizmi kojim se strah pobjeđuje, kojim se može strah staviti pod kontrolu, koje je to oružje koje treba da koristimo kako bi mogli da budemo efikasni i jači od straha?

Dva ključna oružja, ukoliko se njima opskrbimo i naoružamo, naše su realne šanse da strah pobijedimo. Prije svega znanje - prvo i osnovno oružje koje nam daje šansu da pobijedimo strah. To je oružje koje nam ruši tu barijeru i skida koprenu, barijeru koja nas sprječava da vidimo dalje. Kako smo došli do zaključka da je znanje glavno sredstvo u borbi protiv straha? Na način da smo prethodno analizirali izvore straha. Ključni izvor straha jeste neznanje. U pogledu izvora straha imamo realne i nerealne izvore straha, objektivne i neobjektivne. Objektivni izvori straha su nešto što se ne može promijeniti, ali se možemo prema njemu postaviti adekvatno, samo ukoliko uspijemo objektivizirati taj izvor straha. Da bismo uspjeli objektivizirati izvor straha neophodno je da eleminiramo ono što opterećuje objektiviziranje izvora straha, tj. da eliminiramo ono što nije objektivni izvor straha.

Pomenuli smo mrak. Zašto je mrak jedan od izvora straha? Zašto kada se nalazimo negdje gdje nema svjetla imamo određenu dozu straha, čak iako se nalazimo na mjestima koje poznajemo. Sama smanjena vidljivost prostora oko nas predstavlja tu barijeru iza koje dolazi do pretpostavki o mogućim izvorima opasnosti. Ono što čovjek ne vidi, to jest ne zna, ostavlja mogućnost da se tamo krije nešto što može da ga ugrozi. Zato je znanje svjetlo i nije slučajno da su prosvetiteljski pokreti, pokreti obrazovanja, upravo prozvani prosvjetiteljstvom, svjetlom. To, zapravo, ima značenje da obrazovanje znači prosvjetljenje, a to znači odagnati tamu, ukloniti barijeru vidljivosti. To znači eliminirati prepreku da znate šta se krije iza te prepreke. To je važno i nije slučajnost da su ti pojmovi međusobno i u svom etimološkom značenju srodni, odnosno povezani. To ukazuje na to da bi došli do objektivizacije opasnosti potrebno je ukloniti mrak, barijeru, zid, koprenu, prepreku koja nas sprječava da uklonimo neobjektivne izvore opasnosti. Kada ulazite u prostoriju u kojoj nema svjetla, iako je vaša kuća, pazite se jer ne znate da li ćete da udarite u stolicu, sto ili neki komad namještaja. Oprezno hodate, iako nemate objektivni izvor straha. Objektivni izvor straha je kada imate uključeno svjetlo, tačno znate gdje se nalaze komadi namještaja i nemate potrebu da strahujete da li će se nešto ispriječiti ispred vas, pa ćete se kretati normalno između namještaja. Tada imate objektivnu opasnost da udarite u sto koji vidite. Adekvatno ćete se postaviti prema toj opasnosti i zaobići sto. To je ono što ukazuje na to da je objektivna opasnost uvijek manja opasnost, ili barem opasnost koju čovjek može definirati. Zato u svim oblicima postojanja neprijateljstva uvijek je nepoznati neprijatelj najopasniji neprijatelj, ili nepoznato oružje je uvijek najopasnije. Pa čak iako nije nepoznato, ono je najopasnije iz razloga što ne znate njegove osobenosti i ne možete adekvatno da se postavite, nemate kontra odgovore i oružje.

Ovaj momenat je važan i volio bih da na njega obratimo pažnju, jer ćemo se i u budućim opservacijama vjerovatno vraćati na ovaj fenomen znanja. Znanje je ključni faktor i ono je taj izvor svjetla kojim se odgoni tama. To je ono što je ideju znanja ili vrijednost znanja postavilo ispred svih drugih vrijednosti. To najeksplicitnije nalazimo u Kur'anu Časnome gdje od preko 6600 ajeta prvi koji silazi od Svevišnjeg Stvoritelja biva: *„Uči u ime tvoga Gospodara Koji stvara."*

Za površnog posmatrača veoma je čudno da jedna vjera, religija, jedan cjelovit duhovni svjetonazor počinje sa imperativom: *Uči u ime tvoga Gospodara Koji stvara.* Za pretpostaviti je bilo da se u prvi plan stavi definiranje vjerskih akaidskih doktrina ili normi, ono što svaku religiju čini ključnom. Mi imamo kod početka Objave i dolaska prvih Božijih riječi iz Kur'ana Časnog: *Uči u ime tvoga Gospodara Koji stvara.* Zašto smo djelimično odgovorili? Baš zato što nije moguće bez svjetla imati ambijent bilo čega, ni ambijent produhovljenja, niti promocije etike, niti bilo koje druge vrijednosti koje kasnije dolaze u cjelokupnom snopu vjerskih poruka i normi koje imamo u objavi Kur'ana Časnog i u drugom dijelu Objave koji se zove sunnet Poslanika a.s. - njegovi časni hadisi. Ovdje sve počinje na način ostvarivanja ambijenta. Svjetlo je ključ da bi ušli u šansu predstavljanja bilo koje vrijednosti, odnosno bilo koje poruke od značaja. Ukoliko malo bolje sagledamo ove prve kur'anske ajete, a to su: *Uči...*, nije se tu stalo. Imamo određene dimenzije kojima se ipak trasira pravac tog učenja. Da li da uči bez orijentacije bilo šta, sve? Ne bilo šta i ne sve.

Nastavit će se... (Besjeda 2)

NAVIKA I MISAO

Akademik Fatmir Bači
AUTOR

Mistika nije stvar forme, ni ukrasa stila. Ona nije bijeg, već najdublje uranjanje, silazak kroz slojeve bića do tačke gdje prestaje potreba za definicijom, gdje smisao nije nešto što se objašnjava, već nešto što se doživljava. U tome leži ključni sukob; svijet koji želi da sve posjeduje, prvo mora da pronađe način da to izmjeri. Jer ono što ne može biti izmjereno, ono što izmiče brojevima, tabelama, cijenama, automatski se proglašava bezvrijednim.

(2. DIO)

Istinska misao? Ona nije siguran put, nije jasno označena staza. To je hod kroz maglu, ali sa uvjerenjem, ubjeđenjem; potraga za svjetlom koje možda nikada neće postati sunce, ali koje grije drugačije, nježnije, dublje, toplinom koja ne traži osvjetljenje, već prisustvo.

Sve te isključivo ljudske pojave; ljubav, misao, umjetnost - ne daju se programirati, ni sistematizirati, ni pretvoriti u naviku. One dolaze iznenada: kao dah, kao treptaj, kao munja u noći. I brzo prođu, ali u tom kratkom bljesku otkriju više nego stotinu godina rutine. Jer ono što se ne da potrošiti, što odbija da postane upotrebljivo, uvijek ostaje svježe, uvijek ostaje sveto.

Ono što izmiče navici nije slabost, već snaga. Nije to manjak reda, već prisustvo dubine, prostor u kojem svaki istiniti red pronalazi svoje uporište. Jer takve pojave ne dolaze da bi trajale u okviru linearnog vremena, već da bi nas otrgle iz njegovog ritma, da bi nas uvele u ono što ne poznaje granice sekundi, dana, godina. One ne traže da ih posjedujemo, ne traže da ih kontroliramo; traže da im se predamo.

Mistika nije stvar forme, ni ukrasa stila. Ona nije bijeg, već najdublje uranjanje, silazak kroz slojeve bića do tačke gdje prestaje potreba za definicijom, gdje smisao nije nešto što se objašnjava, već nešto što se doživljava. U tome leži ključni sukob; svijet koji želi da sve posjeduje, prvo mora da pronađe način da to izmjeri. Jer ono što ne može biti izmjereno, ono što izmiče brojevima, tabelama, cijenama, automatski se proglašava bezvrijednim.

Ali vrijednost nije u ciframa, niti u mogućnosti razmjene; vrijednost je u samom postojanju. Ona je u tišini koja ne traži opravdanje, u svjetlosti koja ne zavisi od reflektora, u osjećaju koji ne može biti katalogiziran. I upravo zato, ono što je istinski neuhvatljivo ostaje nesvodivo na upotrebu, na sistem, na tržište.

To su pojave koje neće biti uhvaćene, jer njihova osobina nije da budu zarobljene, već da uvijek iznova dolaze, nenajavljene, neočekivane, iznenadne. I u tom kratkom bljesku, u toj provali nepredvidivog, otkrivaju više nego što bi stotinu godina poretka moglo donijeti.

***

Postoji drugi svijet; svijet koji još pamti šapat, koji još zna da podigne dlanove prema nebu pred neizrecivim, koji zna da ne traži sve odgovore, jer zna da nije sve što postoji objašnjivo čovjeku i za čovjeka. Taj svijet ne trguje značenjem, on ga traži; ne pretvara stvarnost u funkciju, već u prisustvo. Ne živi u navici, već u budnosti.

Zato je svako stvaranje koje ne polazi od koristi, već od unutrašnje potrebe, čin otpora protiv sistema koji želi sve pretvoriti u upotrebu. Poezija nije pisana samo da bi se svidjela, nego da bi izrekla istinu. Obožavanje Gospodara svjetova ne oblikuje se da bi bilo prihvaćeno od tuđih očiju i tuđih ušiju, već da bi bilo proživljeno unutar čovjeka, da bi prepoznao sebe. Svaka šutnja koju čovjek odabere umjesto buke, svaka molitva upućena iz čežnje ili radosti, svaki tren iskrene unutrašnje povezanosti - sve to su tragovi jednog svijeta koji se opire logici tržišta, jer njegova vrijednost ne može biti svedena na cifre. Možda tu leži posljednja i najskrivenija vrijednost onoga što odbija postati navika; ono nas podsjeća da čovjek nije roba, nije niz potreba, nije samo sistem funkcija. Čovjek, čak i kada šuti, veći je od svojih definicija. I nevidljivo, ono što se ne može prodati ni posjedovati, ostaje najvažniji sloj postojanja, jer u njemu se krije ono što traje, ono što ne poznaje granice korisnosti, ono što pulsira svjetlom unutrašnje istine.

Tržište i njegova svijest ne podnose prazninu. Sve što se ne može svesti na funkciju, na korisnost, na broj, postaje opasna smetnja njegovoj logici. Ono traži precizne odgovore: koliko vrijediš (?), šta nudiš (?), koliko traješ (?). Jer ono što izmiče tim pitanjima, ono što odbija da bude svrstano u sistem upotrebe, postaje strano, nepoželjno, suvišno.

Ali postoje pojave koje dolaze iz sfere neuhvatljivog: mistika, poezija, šutnja. One ne dolaze s dogovorima, ne traže da budu racionalizirane, ne javljaju se prema očekivanim pravilima. One se ne daju mjeriti, jer nisu rođene iz pitanja tog tipa, niti služe takvim potrebama. Mistične pojave nisu tu da odgovore, već da se dožive, da se osjete u svojoj prisutnosti. To je svijet koji spoznajemo, ali ga ne možemo do kraja razumjeti.

Njihovo "zašto" nije racionalno, već dubinsko. Njihovo postojanje nije funkcionalno, već neophodno, jer ono što se ne može spakovati i prodati predstavlja najdublji otpor prema logici tržišta. One nisu roba, nisu potrošna vrijednost, nisu objekti razmjene. Zato postaju sumnjive u očima sistema koji želi sve svesti na korist, na upotrebu, na broj.

I upravo zato, njihova prisutnost razotkriva temeljnu rupu u sistemu koji tržište tvrdi da jeste. Mistika, poezija, šutnja - one opstaju kao posljednja sloboda, kao prostor koji se ne može podvesti pod trgovinu, kao odskočna tačka od koje počinje prepiranje, odbijanje da se prihvati logika brojeva, sistem upotrebe, svijet u kojem se vrijednost izjednačava s potrošnjom.

Tržište kaže: "Postojim, jer mogu i sebe da razmjenjujem." A poezija odgovara: "Postojim, jer odzvanjam u tebi, da bi postao Ti." Tržište traži mjeru: "Vrijediš onoliko kolika je potražnja, koliko te žele." A mistika šapuće: "Vrijediš onoliko koliko umiješ da zadrhtiš pred Gospodarom svjetova, Nevidljivim."

U toj razlici leži cijela drama savremenog čovjeka: biće koje se danju bori da opstane, a noću se pita zašto osjeća prazninu. Egzistencijalna kopča ljudskog postojanja leži u tome što razumni svijet greškom mistificira, a mistični svijet pokušava racionalizirati. Nemogućnost je dvostruka, a haos općenit. Umjesto reda i uživanja, čovjek je izabrao da sve to odglumi. Zašto? Zato što najdublji prostori njegovog bića - oni u kojima prebiva šutnja, predosjećaj, neobjašnjivo - svi su gurnuti u ćošak, zgaženi pod točkom efikasnosti.

Ali upravo u tim skrovitim prostorima, u onome što se ne može sistematizirati, čovjek istinski boravi. Ne u ulozi, ne u poslu, ne u krutoj komunikaciji, već u trenucima kada ne zna ko je, ali zna da jeste. Kada nije siguran šta želi, ali zna da želi nešto što se ne može imenovati, što je neizmjerno važno. Kada šuti, ali osjeća prisustvo.

To su prozori kroz koje njegova duša diše. To su trenuci kada postojanje zrači. To je suština koja odbija da se svede na brojke, na korisnost, na funkciju. To je ono neuhvatljivo, ono što ostaje slobodno.

KRIZA BOŠNJAČKOG JAVNOG DISKURSA U SANDŽAKU

„A ti Putu Gospodara svoga pozovi mudrošću i savjetom lijepim i s njima ti raspravljaj na način najljepši. Ako kanite da na nepravdu uzvratite, tad uzvratite samo onoliko koliko vam bi učinjeno! A ako se strpite, pa to je zaista za strpljive bolje!“ (En-Nahl, 125-126)

Dr. Haris Hadžić
AUTOR

(4. DIO)

SARADNJA SA VJERSKIM, KULTURNIM I POLITIČKIM INSTITUCIJAMA I ORGANIMA BIH

Čitava ova kriza koja je zahvatila političke, vjerske, kulturne, institucionalne i druge strukture bošnjačkog naroda u Sandžaku dovela je do toga da skoro i nema saradnje tih struktura sa istim takvim strukturama u državi Bosni i Hercegovini, kao matičnoj državi svih Bošnjaka. Nema značajnije saradnje između političkih stranaka, naučnih i obrazovnih, kulturnih, sportskih, privrednih, turističkih i sličnih institucija i udruženja. Očito je da nedostatak saradnje i dobrosusjedskih odnosa između države Srbije i njenih organa, s jedne strane, i države BiH i njenih organa i institucija, s druge strane, ima direktnog negativnog uticaja na ukupne odnose između dvije države i dva naroda. Takvi odnosi dovode do paralize i blokade bilo kakvih dobrih inicijativa, saradnje, međusobnog poštovanja i uvažavanja između tih dviju veoma značajnih država na Balkanu. Da nije saradnje unutar struktura Islamske zajednice u Srbiji i Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, došlo bi do totalnog identitetskog, kulturološkog, političkog, nacionalnog, vjerskog i drugog udaljavanja Bošnjaka Sandžaka od svog matičnog dijela Bošnjaka u BiH.

PRIJEDLOG AKTIVNOSTI ZA PREVAZILAŽENJE KRIZE

Ono što odmah čitaocu zapada za oko jeste potreba da bez odlaganja treba poduzeti neophodne aktivnosti u cilju prevazilaženja ove svekolike krize. Želim naglasiti da Mešihat Islamske zajednice u Srbiji nikada nije prestao da poziva na dijalog i pomirenje, ali na principima pravde i pravičnosti, dok je bio predsjednik Mešihata rahmetli muftija akademik Muamer-ef. Zukorlić, a i nakon njega, to isto do danas čini i aktuelni predsjednik Mešihata muftija dr. Mevlud-ef. Dudić.

S obzirom da Bošnjaci pripadaju islamskoj kulturi i civilizaciji, mi ćemo ovdje ukazati na neke načine izlaska iz krize oslanjajući se upravo na postulate vjere islama. Alija Ibn Ebi Talib r.a. kaže: „Božiji Poslanik s.a.v.s. rekao je: "Zbilja, nastat će smutnja!" Pa sam ga ja (kaže Alija) pitao: "A šta je izlaz iz smutnje, Božiji Poslaniče?" Na to je Božiji Poslanik rekao: "(Izlaz iz smutnje je) Božija Knjiga, u kojoj su vijesti o onom/onima što bi(jahu) prije vas, navještenje o onom/onima što će doći poslije vas. Kur'an je presuda među vama, on je odsječni govor i nije lakrdija. Koji silnik Kur'an napusti, Bog će ga uništiti; ko mimo njega uputu traži, Bog će ga prepustiti zabludi. Kur'an je čvrsto Božije uže, on je mudra opomena, on je Pravi put, onaj kojim se ne skreće u strasti. Kur'anom se ne brkaju jezici, učenjaci ga se ne mogu zasititi, mnoštvom ponavljanja Kur'an se ne troši, divote Kur'ana se ne iscrpljuju, Kur'an je to zašta džinni, kada su ga čuli, nisu ni časa časili, a rekli su: - *Mi smo zbilja Kur'an, koji divotu pobuđuje, slušali, koji Pravoj stazi vodi i u njega vjerujemo mi!* (El-Džinn, 1-2)

Ko po Kur'anu govori, istinu veli; ko po njemu radi, bit će nagrađen; ko po njemu sudi, pravedno sudi; ko Kur'anu poziva, upućen je na Pravi put."" (Hadis prenosi Muslim. Citirano prema Ebu Sulejman, A.A.: *Univerzalna civilizacijska kur'anska vizija - temeljno ishodište za čovjekov preporod*, El-Kalem; CNS, Sarajevo, 2011., str. 19-20)

„A ti Putu Gospodara svoga pozovi mudrošću i savjetom lijepim i s njima ti raspravljaj na način najljepši. Ako kanite da na nepravdu uzvratite, tad uzvratite samo onoliko koliko vam bi učinjeno! A ako se strpite, pa to je zaista za strpljive bolje!“ (En-Nahl, 125-126)

„Dobro i zlo nisu isto! Zlo dobrim uzvrati, pa će ti dušmanin tvoj odjednom prisni prijatelj postati!“ (Fussilet, 34)

„Da je Gospodar tvoj htio, On bi sve ljude jedne vjere učinio!“ (Hud, 118)

„Nema prisile u vjeri!“ (Ovo se smatra i kao zabrana prisile i kao uputa na neprimjenjivost prisile protiv savjesti - forum internum). *„Bog zapovijeda pravdu i dobročinstvo i potpomaganje bližnjega, a zabranjuje razvrat, i ono što je ružno, i tlačenje! Da bi ste se opomenuli, Bog vas savjetuje!“* (En-Nahl, 90)

Prenosi se od Va'ila ibn el-Eska'a da je rekao: „O Božiji Poslaniče, šta je *el-'asabijja* (plemenska ostrašćenost)?“ Pa je Božiji Poslanik s.a.v.s. odgovorio: „Asabijja je da pomogneš svoj narod da čini zulum!“ (Hadis prenosi Ebu Davud u svome *Sunenu*, IV/231, Kitab el-adab, poglavlje: O el-asabijji, hadis broj 5119 (Citirano prema: Ebu Sulejman, Ibidem, str. 196)

Dakle, u ovoj seriji tekstova osvrnuli smo se na najistaknutije negativnosti bošnjačkog/muslimanskog naroda, koje smo sagledali kroz prizmu vjere islama i islamske kulture i civilizacije, jer islamsku civilizaciju i vjeru islam smatramo valjanim mjerilom i primjerom za razrješenje zadate teme. „Jer islam... To je vizija pravde, bratstva, milosti, mira i izgradnje. Stoga, kur'anski diskurs nije (...) diskurs svojstven nekom plemenu, niti narodu, ni grupaciji, ni klasi. To je diskurs čovjeku i svjetovima (...); diskurs knjige, znanja, čitanja (*kira'et*), razmišljanja i proučavanja; to je diskurs uma, argumenta i uvjeravanja; diskurs upute, usmjerenja i upućivanja; diskurs bratimljenja, pravde, izgradnje i mira!“ (Ebu Sulejman, A.A. Ibidem, str. 146)

Odgovornost je intelektualaca, odgajatelja, obrazovanih ljudi, profesora i učitelja da uzmu inicijativu u svoje ruke i stave u funkciju ključ koji pokreće mirne promjene i korjenite reforme.

Nažalost, danas se „u ummetu rodila robovska psihologija koju karakterizira individualnost, strah i nepostojanje inicijative, a što je ummet pretvorilo u indiferentno tijelo bez težnji za jedinstvom i solidarnošću, bez duha i hrabrosti, bez moći kreativnosti i inicijative. Tako je ummet postao žrtvom svakog neprijatelja i pohlepnika. Zavladala je kriza muslimanskog intelektualnog mišljenja. Dužnost intelektualaca je da pokažu hrabrost, siđu u arenu i late se posla. Muslimanski um dužan se okoristiti civilizacijskim naslijeđem čovječanstva koje mu stoji na raspolaganju u svim područjima ljudskog saznanja. Priroda političkog diskursa je da radi na zbijanju redova i oživljavanju nade, ali ako on ne ostavi prostora za kritički intelektualni diskurs, ummet neće uspjeti obnoviti energiju, neće je moći razvijati i neće se moći suprotstaviti izazovima“. (Ibidem, str. 282)

„Mora se ponovo vratiti islamska civilizacijska vizija bazirana na vjeri u Jednog Boga te civilizacijskoj kreativnosti i dobru. (...) Mišljenje i intelektualci, obrazovani ljudi predstavljaju jezgro iz kojeg treba krenuti reforma.“ (Ibidem, str. 283.)

„Nedostatak moralne hrabrosti i kritičkog mišljenja, te postojanje straha koji je ovladao pripadnicima ummeta, učinili su najveći broj ponuđenih rješenja površnim, subjektivnim i blijedim. Ovo su faktori koji onemogućavaju temeljito istraživanje i ozbiljnu analizu...“ (Ebu Sulejman, A.A. Ibidem, str. 21)

Zato, na kraju ovog rada ukazujemo na poruku našeg gore citiranog autora, a koja se itekako analogno može primijeniti i na nas Bošnjake u Sandžaku, a koja glasi: „Smatram da je došlo vrijeme da se elita mislilaca, znanstvenika i obrazovanih ljudi sastanu na dobro pripremljenoj konferenciji s koje će izaći pred ummet s proglasom općih principa koji se tiču temeljnih pitanja života ummeta. Na toj konferenciji bili bi postavljeni opći temelji i razmotrene težnje, opća načela, principi, prioriteti i izazovi.“ (Ibidem, str. 270)

CKP: SDT DA POKRENE PREDISTRAŽNI POSTUPAK U VEZI SA ZLOČINOM NAD ALBANSKIM REGRUTIMA U BARU 1945.

Akademik Velija Murić
AUTOR

Nevladina organizacija za ljudska prava *Crnogorski komitet pravnika za zaštitu ljudskih prava* (CKP) apelovao je na Specijalno državno tužilaštvo (SDT) da pokrene predistražni postupak u vezi sa zločinom nad albanskim regrutima u Baru 1. aprila 1945. godine.

Iz CKP dali su punu podršku i pridružili se krivičnoj prijavi koju je ranije podnio aktivista za ljudska prava Aleksandar Zeković, utemeljenoj na dokumentima i svjedočenjima koji upućuju na razmjere i ozbiljnost zločina.

„Na dan 1. aprila 1945. godine, u Baru su stotine, a prema nekim procjenama i hiljade, nenaoružanih regruta sa Kosova, albanske i bošnjačke nacionalnosti, brutalno likvidirane od strane pripadnika tadašnje partizanske jedinice. Zločin je počinjen bez suđenja, bez otpora, bez vojne potrebe i do dana današnjeg nije dobio ni pravni ni historijski epilog. Taj događaj, poznat i kao Tivari masakr, ostaje mračna mrlja nad državnim integritetom Crne Gore i naslijeđem antifašističke borbe“, piše u saopćenju koje potpisuje izvršni direktor CKP Velija Murić.

Dodaje se da se o zločinu decenijama šutjelo.

„U službenim historijama bivše Jugoslavije zločin nije bio pomenut. Arhivi su bili zatvoreni, a porodice žrtava osuđene na tišinu i zaborav. Danas, 80 godina kasnije, Crna Gora više nema izgovor da šuti. Ovaj zločin, prema savremenim standardima međunarodnog prava, ima karakteristike ratnog zločina i kao takav ne zastarijeva. Iako su neposredni izvršioci i naredbodavci vjerovatno preminuli, moralna, politička i pravna obaveza države da utvrdi činjenice, prizna zločin i oda poštovanje žrtvama ostaje na snazi.“

Pozvali su Specijalno državno tužilaštvo da pokrene postupak u skladu sa normama o nezastarivosti ratnih zločina.

Traže da se otvori vojni i državni arhiv iz 1945. godine, ispita odgovornost nadređenih i komandne strukture tadašnjih jedinica, kao i da se u saradnji sa historičarima, nevladinim sektorom i međunarodnim partnerima pravno dokumentira istina.

Dodaju da pokretanje tog procesa nije čin osude prošlosti već akt savjesti jedne savremene, evropski orijentirane države.

„Pozivamo Vladu Crne Gore, predsjednika države i sve političke aktere da se jasno i nedvosmisleno izjasne o ovom događaju. Tražimo da Skupština Crne Gore donese rezoluciju o osudi zločina u Baru, da se u Baru podigne dostojanstveno memorijalno obilježje i da se žrtve konačno imenuju, prepoznaju i upišu u kolektivnu historiju države kojoj su služile.“

Šutnja o ovakvom zločinu, dodaje se u saopćenju, nije neutralna, već je „produženo saučesništvo u nepravdi koja traje osam decenija“.

„Ako Crna Gora želi da bude društvo pravde i pomirenja, ovaj ispit mora položiti. U ime prava, u ime pravde: Mi, članovi i članice organizacije *Crnogorskog komiteta pravnika za zaštitu ljudskih prava i sloboda*, stojimo uz porodice žrtava, uz sve koji decenijama nose istinu bez priznanja i uz sve one koji vjeruju da je suočavanje sa prošlošću preduslov slobodne i časne budućnosti. Suočavanje sa Tivarskim masakrom danas je više od historijskog, to je test savremenog ljudskog dostojanstva Crne Gore“, piše u saopćenju.

OTKRIVEN MEZAR SALIH-AGE FORTE IZ NEVESINJA

Historijski tragovi koji ga spominju, a prilično su frekventni, nažalost, ne nude bliže odgovore šta ga je stvarno motiviralo i koji su mu bili konačni ciljevi da bude jedan od vođa oružane pobune protiv Austrougarske monarhije u poznatom Hercegovačkom ustanku 1882. godine.

Jedna od historijskih ličnosti kod Bošnjaka koja zavrjeđuje posebna historijska istraživanja zasigurno je Salih-aga Forta.

Historijski tragovi koji ga spominju, a prilično su frekventni, nažalost, ne nude bliže odgovore šta ga je stvarno motiviralo i koji su mu bili konačni ciljevi da bude jedan od vođa oružane pobune protiv Austrougarske monarhije u poznatom Hercegovačkom ustanku 1882. godine.

Salih-aga Forta rođen je u Sopiljima kod Nevesinja, gdje se i danas čuvaju usmena predanja o njemu i vrlo šturi podaci njegovog životopisa.

Donedavno su se vidjeli i ostaci njegove kule. Većina mještana tog sela ne zna gdje mu je bilo imanje. Danas je ono u vlasništvu jedne srpske i jedne hrvatske porodice, koje često imaju i javne sporove.

U Nevesinju se znalo da je bio vođa pobunjenika, da je vodio krvave bitke protiv Švaba i da je, na kraju, odselio u Sandžak, u Novi Pazar.

Dostupna literatura, poput knjige Hamdije Kapidžića i još nekih drugih autora, na naučnim ili pripovjednim osnovama tematizira ustanak, uzroke i posljedice, iz kojih se mogu prepoznati i neki vrlo interesantni i intrigantni biografski podaci Salih-age Forte.

BIOGRAFSKI PODACI SALIH-AGE FORTE

Osman Aziz, u romanu *Bez nade*, opisujući prilike, ambijent i bespomoćnost mostarske čaršije ‘80-ih godina 19. stoljeća, naglašava kako su Mostarci očekivali da će ih od austrougarske okupacije osloboditi Salih-aga Forta sa svojim ustanicima.

U knjigama i publikacijama srpske historiografije, Forti je posvećeno manje pažnje nego vođama srpskih pobunjenika.

Mesrur Šačić krajem prošlog stoljeća posvetio je posebnu knjigu muslimanskim vođama u tom ustanku, među kojima su, između ostalih, i Omer-aga Šačić, njegov predak, Salih-aga Forta i Mujo Kurtović.

U historijskoj faktografiji, kako domaćih autora tako i evropskih, neosporne su činjenice da je taj ustanak, kolokvijalno nazvan i kao “Druga nevesinjska puška”, osim na manjem pograničnom dijelu Crne Gore i Dalmacije, bio široko rasprostranjen na području istočne Hercegovine, od Trebinja do Trnova, uključujući područje Foče, Tjentišta i tog planinskog pojasa.

Trajao je skoro čitavu godinu. Bio je karakterističan po tome što su i muslimani i pravoslavci bili na istoj strani i borili se protiv okupatora. Srpska historiografija ističe hajduka Peru Tunguza, Stojana Kovačevića, Bogdana Zimonjića i još nekolicinu ličnosti koje su predvodili pravoslavne pobunjenike.

Dok se o njima zna skoro sve, o vođama bošnjačkih pobunjenika tek usputni fragmenti. U tom ustanku borili su se zajedno, koordinirano i sihronizirano. No, niko kao Forta.

U znak zajedništva, borili su se pod sloganom “Za krst časni i vjeru Muhamedovu”.

Zanimljivo je podsjetiti da su se u ovom ustanku našli zajedno, rame uz rame, Pero Tunguz, hajdučki harambaša, i Salih-aga Forta, koji su samo sedam godina ranije bili na suprotnim stranama.

Tunguz je predvodio pobunjenike protiv Osmanske carevine, a Forta je bio juzbaša osmanske vojske. Njih dvojica su često predvodili svoje pristalice u istim borbenim pohodima protiv Švaba.

Salih-agu Fortu historijski izvori nalaze i na ratištu u Mostaru 1878. godine, kada su se Hercegovci pokušali oružano suprotstaviti ulasku austrougarske vojske u Mostar.

Kada opisuju psihološki profil pobunjenika u ustanku 1882. godine, historičari naglašavaju da se radilo mahom o nepismenom stanovništvu s kojim su lahko mogle manipulirati obavještajne i diplomatske strukture.

Kao direktan povod za podizanje ustanka, historiografija navodi visoke porezne stope koje je nametnula austrougarska administracija i donošenje zakona o obaveznom služenju vojnog roka, koje su se na isti način odnosile i na muslimansko i pravoslavno stanovništvo.

Pažljivijim iščitavanjem dostupe literature, uočit ćemo da Forta ima jasan i definiran stav prema sultanu u Istanbulu, posebno prema odredbama Berlinskog kongresa u kojima je dogovoreno da u određenim društvenim odnosima sultan zadržava suverenitet nad Bosnom, među kojima je bio i ovaj sporni zakon o obaveznom služenju vojnog roka.

Helem, vratimo se sudbini Salih-age Forte.

Još tokom ustanka, diplomatskim kanalima između Porte i Crne Gore, svoja tri sina premjestio je u Crnu Goru, dok je njegovih pet kćeri trajno ostalo u Nevesinju i Mostaru, gdje su se kasnije poudale.

Nakon gušenja ustanka, u zimu 1882. godine, i Forta je morao prebjeći u Crnu Goru, gdje je dobio pristojan smještaj, dok su njegovi saborci, njih više od 200, određeni period bili smješteni u hanovima i tijesnim konačištima.

Austrougarske vlasti, u sudskom procesu u odsustvu, dosudile su mu smrtnu kaznu.

Kao istaknuti vođa ustanka, on se najduže zadržao u povlaštenom položaju crnogorskih vlasti, skoro godinu, nakon čega se preselio u Sandžak, gdje žive njegovi potomci.

I tu historijski izvori o Salih-agi Forti prestaju.

NATPIS NA NIŠANU SALIH-AGE FORTE

Nedavno je mladi i perspektivni istraživač kulturne prošlosti Bošnjaka Sandžaka, Nesip Pepić, pronašao mezar Salih-age Forte, za koji se ni u Sandžaku nije znalo.

Pronašao ga je u selu Melaje, nadomak

Tutina. U daljim istraživanjima, Pepić je otkrio da se Forta, nakon otkazivanja gostoprimstva u Crnoj Gori, nastanio u selu Gujiće kod Tutina.

Nijedan od njegovih potomaka nikada se nije vratio u rodno mjesto. Salih-aga Forta je na Ahiret preselio 1889. godine i ukopan je na mezarju u haremu džamije u susjednom selu Melaje.

Transkripcija i prijevod natpisa na osmanskom jeziku s njegovog novootkrivenog nišana prvi put su objavljeni u knjizi *Islamska epigrafika Sandžaka u svjetlu nišana*, autora

Nesipa Pepića.

Transkripcija natpisa:
El-merhûm
Nevesinlı
Sâlih
Ağa
rûhuna
el-Fâtiha
1316
Sene

Prijevod na bosanski jezik:
Rahmetli
Salih-aga
iz Nevesinja
El-Fatiha pred
njegovu dušu
1316. (god. 1898–1899)

Važno je napomenuti da je godina na nišanu navedena po hidžretskom kalendaru. Ukoliko je riječ o Rumi (milet) kalendaru, tada bi 1316. godina odgovarala 1900–1901. godini po gregorijanskom kalendaru.

S obzirom na historijski značaj Salih-age Forte, Pepić naglašava da bi bilo svrsishodno, u pogledu očuvanja sjećanja na Salih-agu Fortu, da Bošnjačko nacionalno vijeće (BNV) u Republici Srbiji, u skladu sa zakonima Republike Srbije, na njegovom mezaru postavi barem informativnu tablu s kraćom biografijom i prijevodom natpisa s nišana. Time bi se trajno sačuvalo sjećanje na njegov lik i djelo za buduće generacije.

BNV, kao krovna institucija Bošnjaka u Republici Srbiji, ima posebnu odgovornost i nadležnost za očuvanje kulturnog i historijskog naslijeđa bošnjačke zajednice. Postavljanje ove table bio bi važan korak u kulturi sjećanja bošnjačkog naroda, kako onog u Sandžaku tako i u Bosni i Hercegovini.

FORTA NA HARVARDU

U kratkom razgovoru s Nesipom Pepićem saznali smo i još jedan vrlo dragocjen podatak o potomcima Salih-age Forte. Naime, Pepić je lokalitet Fortinog mezara otkrio preko čuvene harvardske zbirke usmene književnosti Bošnjaka.

U istraživanja Milmana Periya i Lorda Alberta Betisa sudjelovao je i Suljo Fortić, unuk Salih-age Forte. U sačuvanom tonskom zapisu rekao je:

"Ja se zovem Sulejman Fortić, Salih-age Forte unuk. Tako sam učio pjesme, po svijetu sam išao... Tako smo izašli od Bosne. Imovinu smo svoju izgubili tako... Moja je đedovina u Nevesinje, Hercegovina. Moj djed je ustanak podigao protiv Švabe, godine 1875. I po tome, ondake, mi smo odustali, postali smo sirotinja. Izbjegli smo od terora švapskoga. Došli smo u Novom Sandžaku toliko ima prije 40 godina... Moj otac je došao, imao je isto troje djece. Rođen sam isto u Gujiće, Srez tutinski."

Karakteristično je napomenuti da je i Fortin unuk o svome djedu imao tek nekoliko sačuvanih sjećanja, kao i to da je naveo godinu prve "Nevesinjske puške", a ne onu u kojoj su se događaji dešavali.

Rahmet duši Salih-aginoj.

Preuzeto iz Preporoda

POLIKLINIKA I LABORATORIJA
Dr Suljović
VAŠE ZDRAVLJE, NAŠ PRIORITET.
020 311 055
066 311 055

Poliklinika dr Suljovic
drsuljovic
Kej 37. sandžačke divizije, "Jezero" B

www.poliklinikadrsuljovic.rs

ORIJENTALNA KUĆA MEHMED-AGE HARČINOVIĆA IZ NOVOG PAZARA

Dijelio je sirotinji namirnice u komšiluku i po gradu, gdje god bi čuo da nekom treba pomoć. Nije volio da se zna da je od njega. Tek kada je umro i kada su siromašni prestali da dobijaju namirnice, shvatili su da je njihov dobrotvor bio Mehmed-aga Harčinović.

Dr. Harun Crnovršanin
AUTOR

PORIJEKLO FAMILIJE HARČINOVIĆ

U tekstu vezanom za kuću Ali-bega Ćorovića (danas pretvorena u Muzej), istaknuto je da je 1939. godine na licitaciji Ministarstva prosvjete Kraljevine Jugoslavije Ali-beg Ćorović kupio dvije, a Mehmed Harčinović jednu kuću. To je upravo ova kuća, o kojoj ćemo sada nešto više saznati. Ko je bio Mehmed Harčinović? Ovo prezime je jedinstveno u Novom Pazaru i nose ga samo dvije familije u gradu. Prema izjavi njegovog unuka Harisa, njihovo prezime Harčinović je turskog porijekla. Zapamtio je da je njegov rahmetli otac Mehmedalija - Metko pričao da prezime potiče od turske riječi *harčin*, što znači *ljutit*. Inače, njegovi preci živjeli su u Užicu do 1862. godine, kada su protjerani od strane vojske srpskog kneza Mihaila Obrenovića.

Prije Prvog srpskog ustanka (1804.) u Srbiji je živio veliki procenat muslimanskog stanovništva (Bošnjaka, Albanaca, Turaka, Čerkeza), posebno u kasabama. U Beogradu su muslimani činili 80%, u Užicu 97%, a u Pomoravlju 65%.

„...Užice je u prvoj polovini 19. vijeka, pored Beograda, bila najveća kasaba u Srbiji, pa su ga zbog svoje ljepote nazvali „Mali Carigrad“. Prema Joakimu Vujiću: „Užice je tada imalo 2.000 muslimanskih kuća, 20 džamija i 80 srpskih domova.“ Nakon međunarodne konferencije u Kanlidži (predgrađe Istanbula), održane avgusta 1862. godine, Srbi su krenuli u konačan obračun sa muslimanima u svim kasabama uže Srbije. Prvo je na udaru bilo Užice, kada su Srbi podmetnuli veliki požar i za to optužili muslimane, a sve u cilju vršenja što većeg pritiska na „Turke“ da se što prije isele.

Za samo mjesec dana (od 25. avgusta do 25. septembra 1862.) iseljeno je kompletno muslimansko stanovništvo iz Užica - blizu 3.000 odraslih muslimana i oko 1.000 djece. Naselili su se preko rijeke Drine u istočnoj i sjeveroistočnoj Bosni i Hercegovini. Tamo su osnovali potpuno nove kasabe (varoši), kao što su: Kozluk, Šamac, Orašje, Kostajnica, Brezovo Polje i Orahovo. Danas u Užicu živi 18 muslimana, 10 Albanaca i 8 Bošnjaka. (https://historija.info)

Prema izjavi oftalmologa dr Harisa Harčinovića, datoj autoru ovog teksta u januaru 2024. godine: „Moj se čukundjed zvao Mustafa Harčin i on je, zajedno sa još trojicom braće, nakon što je protjeran iz Užica, došao u Gračanicu kod Tuzle. Trojica braće su ostala tamo da žive, a Mustafa je krenuo za Tursku. Hadži Mustafa je bio veoma obrazovan čovjek. Završio je medresu i govorio turski, arapski i perzijski jezik.

Put ga je vodio preko Novog Pazara. Tamo je, ne sluteći ništa, zanoćio kod jednog čovjeka. Mislio je da se malo odmori, pa da nastavi put ka Istanbulu. Međutim, nakon nekoliko dana, opljačkan je od strane domaćina. Ostavši bez novca, biva prinuđen da radi teške fizičke poslove kako bi ishranio svoju familiju.

Poslije nekoliko godina mukotrpnog rada stao je na svoje noge. Počeo je da se bavi trgovinom, jer je Yeni Pazar vjekovima bio glavni tranzitni trgovački centar na relaciji Dubrovnik-Sarajevo-Foča-Istanbul. Vremenom je u novoj sredini stekao veliki ugled upravo zbog svoje sposobnosti i lijepog ahlaka (ponašanja). Umro je u Pazaru i ukopan pored džamije u naselju Bukreš. Mustafa je iza sebe ostavio sina Ibrahima. On je uspješno nastavio da se bavi trgovinom koju je započeo njegov otac Mustafa. Ibrahim je također bio hadžija i imao je jednog sina koji se zvao Mehmed.“

MEHMED-AGA HARČINOVIĆ SIROTINJSKA MAJKA

„Kada je stasao, Mehmed se oženio Ulfetom Biševac i sa njom dobio sina Mehmedaliju i tri kćerke: Hanifu, Aišu i Fatimu. Moj djed Mehmed-aga bio je hadžija i jedan od najvećih trgovaca u Novom Pazaru. Imao je veliki dućan na dva sprata u centru grada. U njemu je držao gvožđaru. Ovaj dućan i danas postoji i izlazi na dvije ulice. Njega su komunisti, nakon Drugog svjetskog rata, bespravno oduzeli. On je 1939. godine kupio ovu našu orijentalnu kuću koja je imala ogromnu bašču veličine 30 ari i prostirala se od Muftijskog sokaka, današnja ulica Rifata Burdžovića, pa sve do rijeke Raške. Kupio je još jednu kuću iznad Parka i nju je poklonio jednoj siromašnoj ženi koja je imala mnogo male djece, a koja su ostala siročad. Ja ni dan-danas ne znam gdje je ta kuća i o kojoj se familiji radi. Takav je bio moj djed - veliki dobrotvor i humanista kakvog grad ne pamti. Dijelio je sirotinji namirnice u komšiluku i po gradu, gdje god bi čuo da nekom treba pomoć. Nije volio da se zna da je od njega. Tek kada je umro i kada su siromašni prestali da dobijaju namirnice, shvatili su da je njihov dobrotvor bio Mehmed-aga Harčinović.

Naš komšija, rahmetli Rifat Melajac, koji je držao obućarsku radnju u čaršiji, poznavao je dobro mog djeda Mehmeda. On je govorio da je „Mehmed-aga podržavao svaki humanitarni projekat u Pazaru. Nama trgovcima je, za svaki hairli posao koji bi htjeli da napravimo, govorio: „Vi skupite polovinu para, a ja ću dodati još polovinu“.

Naš prvi komšija, rahmetli Ljutvo Bondžuk, grnčar po zanimanju, također je često pričao kakav je bio moj djed. Adžo Ljutvo je porastao sa mojim ocem Metkom, pa je nama djeci pričao da je i on ostao siroče i da ga je djed Mehmed-aga posebno pazio. On kaže: „Sve što bi Mehmed-aga kupio svom sinu Metku, kupio bi i meni. Ako bi loptu kupio njemu, kupio bi i meni. Nikada me nije odvajao od svoga sina. Da mu Allah lijepi Džennet podari.“

Autor ovog teksta je u oktobru 2018. godine, tokom obilaska svoje amidžinice Hasibe Crnovršanin (1926-2023) u Skoplju, saznao za još jedan veliki gest humanosti Mehmed-age Harčinovića. Naime, Hasibu je, kao djevojčicu od šest godina, nakon što je ostala siroče, sa sela, u svoju kuću doveo Mehmed-aga. Hasiba je bila rođaka njegovoj tašti Nazifi i supruzi Ulfeti. Odgajio je kao svoje dijete. Nije je odvajao od svog sina Mehmedalije i kćerki: Hanife, Aiše i Fatime. Hasiba se iz njegove kuće i udala i kasnije odselila u Skoplje sa svojim mužem Salihom-Salkom Crnovršaninom (1911-1967).

Mehmed Harčinović (1892-1940), bogati trgovac, dobrotvor i humanista iz Novog Pazara. Sagradio abdesthanu sa česmama pored Kapudži-baše ili Kolo džamije.

Nastavit će se...

Sjećanje na Ismeta Markovića - Plavnika

SAVJEST BOŠNJAČKOG DUHA

Na raskršćima epoha, gdje historija umjesto pravde često ispisuje granice, život Ismeta Markovića Plavnika (1948-2017) odvijao se u neprestanom dijalogu između geografskih prostora, političkih sistema i duhovnih svjetova.

Božidar Proročić
KNJIŽEVNIK I PUBLICISTA

Na raskršćima epoha, gdje historija češće ispisuje granice nego što donosi pravdu, život i djelo Ismeta Markovića Plavnika (1948-2017) zasjali su kao tih, ali postojan plamen u tami zaborava. Prateći književnost Bošnjaka, njihove intelektualne doprinose, borbu za jezik, identitet i kulturni kontinuitet, suočavamo se sa jednom istinom koja boli - trajnom nemoći i povremenom institucionalnom neprepoznatljivosti onih koji su svojim stvaralaštvom oblikovali duhovni prostor naroda. U tom miru, između stradanja i muhadžirstva, između prešućenih biografija i neobjavljenih rukopisa, stoji ime Ismeta Markovića Plavnika - pjesnika, filozofa, novinara i prevodioca, jednog od onih čija riječ ne pripada samo jednoj epohi, jednom narodu, jednoj zemlji. Ona pripada svima koji vjeruju u moć slobodne misli i dostojanstva ljudske riječi. Njegova poezija, filozofija i životna priča rođena je pod sjenkom Prokletija - planine koja ne oblikuje samo pejzaže, već i karaktere. U Plavu, gdje je život više uzimao nego davao, stasavali su uprkos svemu intelektualni titani, čija je snaga bila u riječima, a otpor u misli. Plavnik nije bio samo pjesnik, već savjest. Nije bio samo učesnik epohe, već njen diskretni svjedok. U njegovom životu ogledamo se mi - narodi koji često zaboravljaju svoje velikane i time gube ne samo pamćenje, već i dušu.

Ovaj esej posveta je tom zaboravljenom kosmopoliti duha i pjesniku slobodnog stiha. Onima koji su hodali rubovima društava, između jezika i identiteta, između egzistencije i ideje, ali nikada nisu odustali od dostojanstva izraza. Jer, kad se zaboravi riječ, zaboravlja se i duh. A Ismet Marković Plavnik bio je upravo to - čuvar duha. Njegovo pjesničko i filozofsko pregnuće nije bilo kulturni pejzaž epohe, već njeno pitanje, njena savjest. U vremenu kada se jezik sve češće troši na praznu retoriku, a pjesnici bivaju istisnuti s margina javnog pamćenja, prisjećanje na Plavnika nije samo čin poštovanja - to je čin otpora zaboravu, poruka novim generacijama da postoji književnost koja ne podilazi, filozofija koja ne kalkulira i savjest koja ne čuti. U njegovim stihovima, u njegovim esejima i javnim istupima odzvanja neprestani napor da se razumije svijet bez mržnje, ali i bez iluzije. Njegovo stvaralaštvo poziva na odgovornost, na prepoznavanje vrijednosti koje se ne mogu mjeriti ni pozicijama ni statusom, već isključivo istinom, slobodom i ljepotom izraza. Stoga ovaj esej nije samo sjećanje. On je opomena. Podsjetnik da, dok god budemo zaboravljali one koji su mislili i pisali za opće dobro, nećemo znati ni gdje smo, ni ko smo, ni kuda idemo.

ŽIVOT IZMEĐU GORJA I GRANICA BIOGRAFSKA SINTEZA

Na raskršćima epoha, gdje historija umjesto pravde često ispisuje granice, život Ismeta Markovića Plavnika (1948-2017) odvijao se u neprestanom dijalogu između geografskih prostora, političkih sistema i duhovnih svjetova. U svijetu gdje se prostor često doživljava kao sudbina, a pripadnost kao teret, Plavnik je čitavim svojim bićem tragao za smislom u neskladu svijeta i nalazio ga u jeziku, u riječi, u misaonom pregnuću. Rođen u Prnjavoru kod Plava, pod visinama Prokletija, koje ne oblikuju samo pejzaž već i karakter naroda, ovaj bošnjačko-crnogorski intelektualac još od najranijeg djetinjstva disao je atmosferu slojevitih identiteta. Tu se miješala planinska strogost s duhovnim bogatstvom, religijsko s univerzalnim, lokalno s globalnim. Još tada, u sebi je nosio osjećaj višestrukog identiteta - bio je i Bošnjak, i kosmopolit, i sanjar i svjedok. I ništa od toga nije bilo u sukobu, jer je sve bilo utemeljeno u njegovoj suštinskoj potrebi da ne pripada ideologiji već istini. Njegovo obrazovanje - započeto u Plavu i Peći, a nastavljeno u Beogradu i Skoplju, nije bilo samo akademsko uspinjanje, već duhovno proputovanje kroz složeni svijet ideja. Studirao je filozofiju i sociologiju, ali je istinski učio iz života, iz otpora, iz pitanja koja nisu imala gotove odgovore. Profesori pod čijim je uticajem sazrijevao (Životić, Stojanović, Agani, Grlić...) pripadali su ne samo univerzitetima već i onoj rijetkoj vrsti intelektualaca otpora, čiji se život i misao stapaju u jedan čin - čin nepokornosti.

Biografija Ismeta Markovića Plavnika, kao i biografije mnogih drugih bošnjačkih mislilaca i stvaralaca s margina jugoslovenskog i postjugoslovenskog prostora, nije hronika uspjeha po mjeri institucija već svjedočanstvo borbe za autentičnost, za slobodu mišljenja, za pravo na nepripadanje. On je bio dio one generacije koja je znala da univerzitet bez slobode nije hram znanja, već produžena ruka sistema. I zato se, još od studentskih protesta 1968. godine u Beogradu, svrstao među one koji ne pristaju da šute. To ga je kasnije, kroz decenije, često koštalo institucionalnog priznanja, ali nikada nije izgubio dostojanstvo. Kako piše Edvard Said u knjizi *Refleksije o izgnanstvu i drugi ogledi*: „Egzil je stanje stalne nostalgije i kritičke distance, stanje u kojem se vlastiti narod voli slobodnije, ali i promišlja dublje." Upravo takav bio je Plavnikov pogled na svijet - iskonski privržen, ali nikada slijepo lojalan; uvijek saosjećajan, ali nikada naivan. Njegova misao bila je i kritika, i utjeha, i vatra i svjetlost. Kao što se rijetko događa, kod njega se biografija pretače u svjetonazor, a biće pjesnika i filozofa ne odvaja se od života čovjeka. On nije živio da bi stvorio biografiju za enciklopedije, već da bi ostavio trag u duši naroda. I taj trag još uvijek traje, mirno ali postojano, kao zvuk zaboravljene pjesme koja se vraća kroz vrijeme da nas podsjeti ko smo i šta smo zaboravili da budemo.

Nastavit će se...

BESTATTUNGSDIENST "DŽANKOVIĆ"

Mi Vam nudimo:
Prijevoz dženaza iz svih Evropskih zemalja za BiH, Sandžak, Crnu Goru, Kosovo i druga odredišta, sređivanje dokumentacije, prijevoz specijalnim pogrebnim vozilom, najpovoljnije usluge
Opremanje i prijevoz obavlja Suljo ef. Džanković.

KONTAKT TELEFONI:
+49/4065033854
+381/20315800
+381/644434312

SULJO EF. DŽANKOVIĆ:
+49/17649016539

FIKH INKLUZIVNOSTI

„Doista je razilaženje učenjaka milost od Allaha ovome ummetu!“

Muhammed Avvame
AUTOR

DA LI SE UMMET TREBA UJEDINITI NA JEDNOJ ŠKOLI MIŠLJENJA

Što se tiče potvrde koncepta *inkluzivnosti* od strane predvodnika selefa i halefa, to je stvar koja ne zahtijeva dokaz, niti posebnu argumentaciju, kao ni tekstualnu indikaciju. Njihovi postupci to kazuju jasnije od riječi. Međutim, posebno ću spomenuti dva imama i mudžtehida koji su ostavili znatan uticaj na islamski ummet i zauzeli ispravnu poziciju spram ideje ujedinjenja metodoloških škola i toga da se ljudima treba nametnuti jednoumlje.

POSTUPAK IMAMA OMERA B. ABDUL-AZIZA

Prvi imam je Omer b. Abdul-Aziz, Allah bio zadovoljan njime. U *Sunenu* Ed-Darimija prenosi se da je Hamid et-Tavil rekao Omeru b. Abdul-Azizu: „Kada bi samo ujedinio ljude na jednoj školi mišljenja!“ On mu na to odgovori: „Ne bi mi bilo drago kada se ne bi razilazili!“ Zatim je poslao dopis namjesnicima provincija o tome da svako od njih sudi prema onome na čemu su se njihovi lokalni šerijatski pravnici složili. (Ed-Darimi, *Sunen*)

Ebu Zur'a ed-Dimeški, Allah mu se smilovao, prenosi od Sulejmana b. Habiba el-Muharibija, povjerljivog tabi'ina, koji je bio sudija u Damasku, da je rekao: „Omer b. Abdul-Aziz prvenstveno je htio da sve propise svede pod jednu školu mišljenja i da sve vojne kontingente dovede pod jednu komandu. Međutim, naposljetku je rekao: - U svakom mjestu gdje žive muslimani i na svakom predjelu gdje je raspoređen vojni kontingent bilo je ashaba Allahovog Poslanika . Među njima je bilo sudija koji su donosili presude na način koji su odobrili ashabi Allahovog Poslanika i time su bili zadovoljni. Pa su stanovnici tih pokrajina prakticirali njihove presude kao kompromis među njima i ostali su na onome na čemu su ashabi tada bili!“ (*Tārīhu Ebi Zur'a ed-Dimeški*)

Tada je Omer odustao od svoje zamisli i nakon toga je težio tome da ne mijenja nijednu stvar koju je ummet prisvojio, dokle god je to u skladu sa vjerozakonom. Kasnije ćemo navesti predaju koja detaljnije govori o tome.

POSTUPAK IMAMA MALIKA

Što se tiče druge pozicije, to je mišljenje imama Malika koji se, također, suprotstavio zamisli koja je bila slična ovoj prvoj. Njemu je predloženo da se ljudima naredi postupanje po njegovom djelu *Muvetta*. Navode se različite predaje o tome ko je bio čovjek koji mu je ovo predložio i kakav je bio njegov odgovor na to. Sve one se suštinski vraćaju na isto - on je odbio prijedlog da se ljudima sudi slijeđenjem jedne metodološke škole zbog toga što je volio inkluzivnost u propisima.

Ibn Ebi Hatim navodi u djelu *Takdimetul-džerhi vet-ta'dīli*: „Malik je rekao: - Ebu Dža'fer el-Mensur mi je kazao kako želi objediniti islamsko znanje, te da namjerava poslati dopis svim zapovjednicima vojske i sudijama da sprovedu njegov plan. Čak je planirao da oni koji se ogluše o ovu naredbu budu pogubljeni. Tada sam mu rekao: "O vođo pravovjernih, doista je Poslanik dok je bio živ slao vojne ekspedicije i sam je znao izlaziti u borbu. Međutim, većina zemalja je osvojena nakon njegovog preseljenja kod Uzvišenog Allaha. Poslije toga je na vlast došao Ebu Bekr, Allah bio zadovoljan njime, pa ni tada nisu osvojene mnoge države. Nakon njega je na vlast došao Omer, Allah bio zadovoljan njime, i tek tada su pokorena mnoga prostranstva. Tada su na sva ta područja slati ashabi Muhammeda sa zadaćom podučavanja. Od njih se znanje prenosilo sa generacije na generaciju, što traje sve do današnjih dana. Kada bi sada kod ljudi pokušao zamijeniti ono što znaju onim što im je nepoznato, smatrali bi to nevjerstvom! Dakle, kod stanovnika svih tih različitih zemalja ustalilo se znanje koje je do njih došlo, pa se i ti toga pridržavaj!" Na to mi je rekao: "Doista nisi pogriješio rekavši ovo! Ovo isto trebaš kazati i Muhammedu (to je bio njegov sin El-Mehdi, koji će nakon njega postati halifa)."“

Ibn S'ad prenosi u djelu *El-Kismul-mutemmim* od svoga učitelja El-Vakidija, za koga je Ez-Zehebi rekao: „...iako skoro da nema spora o tome da je bio slab prenosilac, bio je iskren i visokog statusa“, da je rekao: „Čuo sam Malika b. Enesa da je kazao: "Kada je Ebu Dža'fer el-Mensur obavio hodočašće, pozvao me je, pa sam otišao kod njega. Tada smo otpočeli diskusiju. On bi mi postavljao pitanja, a ja bih odgovorio. Između ostalog, rekao mi je: "Odlučio sam da donesem dekret po kome ćemo knjigu koju si napisao – *Muvettu* kopirati u mnoštvo primjeraka, zatim ćemo po jedan primjerak delegirati svakoj muslimanskoj zemlji. Naredit ćemo da postupaju po njoj, da se koriste samo njome i da ostave sve drugo od ovog novog znanja. Doista, smatram da je fondacija znanja u medinskim predajama i njihovom naučavanju."

Rekao sam: "O vođo pravovjernih, ne čini to! Doista su do ljudi već stigli izvjesni stavovi, oni su čuli određene hadise i prenosili predaje. Tako se svi pridržavaju onoga što je došlo do njih, po tome postupaju, to su prisvojili i time se sačuvali od razilaženja ljudi i drugih problema. Stoga, odvraćanje ljudi od onoga u šta su ubijeđeni bilo bi izuzetno teško. Ostavi ih na onome na čemu već jesu i neka svakom narodu određene zemlje ostane pravac koji su odabrali." Na to mu on odgovori: "Garantiram ti svojim životom, da si prihvatio moj zahtjev ja bih donio spomenuti dekret!"“

U predaji Zubejra b. Bekkara kaže se da je Malik rekao Ebu Dž'aferu: „Kod stanovnika svake zemlje ustaljeno je ono u šta su uvjereni i po čemu postupaju. Odvraćanje ljudi od toga bilo bi izuzetno teško.“

U djelu *Tertībul-medārik* kaže se da je halifa El-Mehdi rekao imamu Maliku: „Napiši, o Ebu Abdullah, knjigu koje će se po naredbi držati ummet!“ Na to mu je Malik rekao: „Što se tiče ovog područja, tj. Zapada (*Magrib*), tu sam im ja dovoljan, u Levantu je El-Evza'i, a što se tiče Iraka, oni imaju Iračane!“ Njegovi učenici su se nastanili diljem Zapada, te je zbog toga rekao „...tu sam im ja dovoljan...“ Što se tiče Levanta, u njemu je živio imam i mudžtehid, tako da nije imalo potrebe da se pored njega neko miješa i pravi konfuziju. Naprotiv, stanovnici tog područja trebaju pripadati njegovoj metodološkoj školi.

U djelu *El-Hilje* prenosi se od Malika da je rekao: „Er-Rešid me je konsultirao u tri stvari...“, među njima je bilo: „...da se prema djelu *Muvetta* sudi ljudima.“ Na to mu je on rekao: „Ashabi Allahovog Poslanika razilazili su se u ograncima vjere, oni su se nastanili diljem provincija i svako od njih je vidio svoj stav ispravnim.“

U djelu *Ruvāt 'an Mālik* od El-Hatiba navodi se da je Er-Rešid rekao: „O Ebu Abdullah, dozvoli nam da kopiramo ovu tvoju knjigu i da je pošaljemo diljem islamskih pokrajina, kako bi obavezali ummet da radi po njoj!“ Na to mu Malik reče: „O vođo pravovjernih, doista je razilaženje učenjaka milost od Allaha ovome ummetu - svako od njih slijedi ono što smatra ispravnim. Tako se svi drže upute težeći Allahovom zadovoljstvu.“

Načelno značenje svih spomenutih predaja jeste to da je imam Malik potvrdio validnost razilaženja koje se zbilo među ashabima i u ummetu nakon njih te njegovo odbijanje da se ljudima nametne jedna škola mišljenja. Pogledajte njegov govor u predaji kod El-Hatiba: „Doista je razilaženje učenjaka milost od Allaha ovome ummetu“, dok je u predaji u djelu *El-Hilje* rekao: „...i svako od njih je vidio svoj stav ispravnim.“

Iz ovih predaja možemo također zaključiti njegovo uvažavanje mišljenja drugih učenjaka, a on je bio imam, mudžtehid - onaj koji izražava svoj stav samo nakon ulaganja maksimalnog truda i iscrpljenja svih mogućnosti kako bi došao do referentnog mišljenja koje vidi ispravnim. Uprkos tome, on je potvrdio validnost stava onih koji su drugačijeg mišljenja i njihovih sljedbenika, te nije prihvatio to da halifa nametne ljudima njegov pravac i školu mišljenja.

Iz knjige *Edebul-ihtilāfi fī mesā'ilil-'ilmi veddīni* (*Etika različitog razumijevanja vjere*),
Preveo sa arapskog Davud Bajrović

KADA SVE POSTANE PEPEO

Porodica Bećirović iz sela Kalafati, općina Priboj, dočekala je ovogodišnji Bajram bez krova nad glavom.

U jednom trenutku izgubili si sve što su godinama gradili i kućili. Požar je odnio njihov dom tako da je ova porodica ostala bez krova nad glavom. Nakon teškog perioda i velikih životnih izazova, zahvaljujući Centru za humanitarni rad Hajrat, Islamskoj zajednici, humanosti dobrih ljudi i solidarnosti lokalne zajednice, prvi koraci ka novom domu uspješno su napravljeni.

Prvo je izlivena ploča nove porodične kuće, čime je završena prva etapa radova.

„Svi oni koji su ranije pokretali akcije pomoći ovoj porodici složili se da bi Islamska zajednica trebala da preuzme ostale radove, jer zavređuju najviše povjerenja kod ljudi i vjernika, te se mi zvanično uključujemo kao nosioci ove akcije kako bi se ova kuća što prije završila, a sedmočlana porodica uselila“, kaže dr. Harun-ef. Eminagić, glavni imam Pribojskog medžlisa.

Zahvalnost porodice Bećirović je neizmjerna, a primjer njihove priče još jednom potvrđuje da se uz solidarnost i pomoć dobrih ljudi nemoguće može pretvoriti u moguće.

Dok građevinske mašine ne miruju, ruke dobrih ljudi nastavljaju da grade nadu, Bećirovići ponovo mogu da vjeruju u bolje sutra. Njihova priča svjedoči da solidarnost, humanost i zajedništvo i dalje žive tamo gdje su najpotrebniji.

Ova humana akcija predstavlja snažan primjer kako se solidarnost i zajednička volja mogu pretočiti u konkretna i trajna djela.

„Nastavljamo dalje zidanjem još jednog sprata, a nakon toga krov. Uz Božiju i pomoć dobrih ljudi vjerujemo da ćemo i ovu sedmočlanu porodicu useliti u što kraćem roku. Radovi idu planiranom dinamikom, te vas pozivam da se uključite u ovu hairli akciju i da skupa uselimo porodicu Bećirović. Koristim priliku da se zahvalim svim donatorima, Humanitarnoj organiaciji ''Bošnjaci Frankfurta i dijaspore'' što su uzeli učešće u ovoj hairli akciji“, poručio je direktor CHR Hajrat Mirsad-ef. Bećirović.

Koordinator Hajrata za Priboj, Jasmin-ef. Eminić, izrazio je zahvalnost svim donatorima i učesnicima ove akcije, ističući da svaka cigla, ugrađena u ovu kuću, simbol je zajedništva, brige i ljudskosti.

„Velika zahvalnost svim ljudima dobre volje koji su pomogli ovu porodicu. Molim dragog Boga da ih obilato nagradi, a ujedno pozivam i one koji do sada nisu uzeli učešća da to urade, kako bi ova porodica, što prije, ugledala svoj novi dom“, riječi su efendije Eminića.

Porodica Bećirović, koja je do sada živjela u skromnim uslovima, sada s nadom gleda u budućnost, zahvaljujući ljudima otvorenog srca koji su prepoznali njihovu potrebu i odlučili da pomognu.

„Želim da se zahvalim svim ljudima koji su pomogli u izgradnji moje kuće. Također, zahvaljujem se i CHR Hajrat, Islamskoj zajednici, Jasmin-ef. Eminiću i svima onima koji su bili dio ove izgradnje“, poručila je porodica Bećirović.

Ova priča nije samo o gradnji jedne kuće, već o gradnji nade, dostojanstva i sigurnosti. Porodica Bećirović nije više sama - uz nju sada stoje stotine dobrih ljudi čije će ime ostati zapisano u temeljima ovog doma.

Nakon druge ploče uslijedilo je zidanje i nastavak radova. Radovi idu u najboljem pravcu i zahvalni smo Gospodaru što je odabrao da određeni ljudi nekada više žele drugima nego sebi, a sve to čine radi Allaha i Njegovog zadovoljstva.

Plan Hajrata jeste da što prije završi i ovu kuću te da još jedna teška i stresna priča dobije sretan kraj, odnosno novi početak. Stoga, pozivamo sve one koji žele da steknu još dobrih djela da se odazovu i ovoj našoj akciji.

TAJNA SREĆA

U jednoj četvrti nalazile su se dvije susjedne kuće. U jednoj je živjela veoma nesretna porodica – muž i žena su se stalno svađali i raspravljali.

Nasuprot tome, u drugoj kući živjela je veoma sretna porodica – mir i tišina ispunjavali su svaki kutak njihovog doma.

Jednog dana, žena iz prve kuće se začudila: Kako to da tamo muž i žena stalno uživaju u miru i tišini i nikada se ne čuje nikakav glas ni svađa iz njihove kuće?

Obratila se mužu i rekla:

–Idi i provjeri da li su naši susjedi uopće kod kuće i šta je tajna tog mira kojeg stalno imaju!

Muž se tiho približio prozoru kuće svojih susjeda koji gleda prema ulici i provirio unutra.

Primijetio je da je žena bila u kuhinji, muškarac je sjedio na sofi i čitao novine, a djeca su gledala televiziju.

Iznenada, zazvonio je telefon. Muškarac je ustao da se javi, ali je slučajno oborio vazu koja se razbila.

Odmah je pao na koljena i počeo skupljati razbijene dijelove s poda. Za nekoliko sekundi, došla je i njegova supruga da mu pomogne.

Izvinio joj se i rekao:

– Žao mi je, draga, nisam je primijetio.

Odgovorila mu je:

– Nema veze, ja sam kriva jer sam je stavila na pogrešno mjesto i zaboravila je vratiti tamo gdje inače stoji nakon što sam čistila kuću.

Pokupili su sve komadiće i svaki se vratio na svoje mjesto.

Muž se potom polako povukao i vratio svojoj kući, gdje ga je žena nestrpljivo čekala na vratima, željna da čuje šta je saznao.

Pitala ga je:

– Reci mi, šta si vidio?

Njegov odgovor bio je prekrasan i dubok:

– Stvar je vrlo jednostavna. Tajna njihove sreće je u tome što su oboje „krivi“. A tajna naše nesreće je u tome što smo oboje „u pravu“.

To je tajna sreće – moral.

Moramo naučiti kulturu izvinjavanja i dijeljenja odgovornosti, ponekad popustiti i ostaviti ponos i tvrdoglavost, makar privremeno, radi vlastitog duševnog mira.

Ovaj recept ne odnosi se samo na porodicu, već na život uopće: na poslu, na ulici, u trgovini...

RAH. FADIL-EF. MURATI
(1957-2025)

Fadil–efendija je bio hrabar, odvažan, discipliniran, principijelan… i moglo bi se nabrajati još puno osobina koje su krasile ovog posebnog insana.

KLANJANA DŽENAZA RAH. FADIL-EF. MURATIJU

U haremu džamije Adice u Novom Sadu, 14.07.2025. godine, u 15 časova klanjana je dženaza dugogodišnjem glavnom imamu Medžlisa IZ-e Novi Sad Fadil-ef. Muratiju.

Dženazu je predvodio predsjednik Mešihata IZ-e u Srbiji muftija dr. Mevlud-ef. Dudić. Dženazu namaz klanjali su brojni imami iz Novog Sada, Subotice, Beograda, Sandžaka i Bosne i Hercegovine, prijatelji i rodbina iz zemlje i inostranstva.

Nakon dženaze, muftija Dudić obratio se prisutnim džematlijama podijelivši svoja iskustva iz dugogodišnje saradnje i prijateljstva sa rah. Fadil-efendijom, a prije dženaze o rahmetliji govorili su koordinator Muftijstva beogradsko-novosadskog Nedžad-ef. Hasanović i zamjenik predsjednika Mešihata dr. Rešad-ef. Plojović.

Druga dženaza i ukop obavljeni su sutradan u rodnom selu Skudrinje u Sjevernoj Makedoniji.

SJEĆANJE NA DRAGOG FADIL-EF. MURATIJA

Fadil-ef. Murati rođen je 17.12.1957. godine u selu Skudrinje u blizini Gostivara, Sjeverna Makedonija, od oca Alita i majke Rabije.

Osnovu školu završio je u rodnom mjestu, a Gazi Husrev-begovu medresu u Sarajevu 1977. godine. Godine 1982. oženio je divnu djevojku, Mensuru, koja će mu, pune 43 godine, biti najveća podrška i oslonac. U Novom Sadu počeo je zvanično da radi kao imam, hatib i muallim 01.02.1982. godine.

Fadil-efendija i Mensura hanuma izrodili su dvoje zlatne djece, Mirzu i Amelu, koju su podizali u izuzetno teškim uvjetima, ali su im podarili islamski odgoj i moral.

Mirza je završio Medresu Gazi Isa–beg u Novom Pazaru i proveo tri godine na studijama u Libanu. Amela se udala za efendiju koji je kratko bio imam u Subotici, a već duži period sa svojom porodicom živi u Italiji.

Fadil-efendija bio je hrabar, odvažan, discipliniran, principijelan... i moglo bi se nabrajati još puno osobina koje su krasile ovog posebnog insana.

Ostavio je svoj rodni kraj, sticao znanje, a zatim to znanje revnosno prenosio na druge, u vremenima i mjestima gdje i nije baš bilo popularno živjeti i djelovati islamski.

On je čvrsto držao žeravicu vjere, iako ga je pekla, skoro sve ove godine. Provokacije, uvrede, fizički napadi koje je doživljavao bili su svakodnevnica, ali se sa svime time nosio i nije dozvoljavao da ga bilo ko isprovocira i pokvari dobre komšijske odnose sa većinskim narodom. Međutim, s druge strane, nije dao na sebe, na svoju porodicu, na svoju džamiju, vjeru i obraz.

Za pet godina intenzivnog druženja sa njim, mnogo sam naučio od njega.

To je insan koji godinama unazad nije propuštao noćni namaz. Čak u zadnjim danima teške bolesti, noćni namaz devamio je sjedeći, ne želeći da prekida taj suptilni i emotivni „razgovor“ sa svojim Gospodarom u tišini noći. Volio je Allaha neizmjerno. Ljubav prema Poslaniku alejhisselam pokazivao je slijeđenjem njegovog sunneta, a ne samo pričom.

Branio je svoju Zajednicu i izuzetno poštovao hijerarhiju.

Svaki dan je učio po jedan džuz iz Kur'ana i jako lijepo i razgovijetno je učio Allahovu Knjigu.

Bio je dugo član Sabora tadašnjeg Starješinstva IZ-e u Prištini, a kasnije i Sabora IZ-e u BiH, kao i dugogodišnji član Mešihata IZ-e u Srbiji, u čijem objedinjavanju je aktivno učestvovao 2007. godine.

Svi džemati koji će se kasnije otvarati diljem Vojvodine zasluga su Fadil-efendije i naći će, in ša

Allah, to na mizanu dobrih djela. Rađanjem i otvaranjem svakog novog džemata, Fadil-efendija se iznova rađao i neizmjerno radovao što se širi Allahovo svjetlo.

Imao je veliku želju da se izgradi Islamski centar u Novom Sadu. Izradili smo čak i projekat i predali ga raznim organizacijama i donatorima. U iščekivanju odgovora preselio je, ali je zato naša obaveza da ovu njegovu životnu želju, in ša Allah, ispunimo.

Svi džematlije su ga voljeli i neizmjerno poštovali. Puno studenata iz arapskog svijeta koji studiraju u Novom Sadu izražavaju veliku bol i tugu za Fadil-efendijom. Jedan od njih napisa: „Bio je najbolji imam iza kojeg sam klanjao. Imao je posebno mjesto u mom srcu.“ (Dr Ahmed iz Palestine)

Posebno mjesto imao je kod imama, kolega. Iako je bio strog, pa nekada i s pravom podizao glas, imami Muftijstva novosadskog izuzetno su ga cijenili i istinski voljeli.

Teško će nam svima biti da uđemo u prostorije Medžlisa i Muftijstva, a njega nema. Čini mi se da je cijela Futoška ulica već drugačija.

Teši nas činjenica da je otišao svom Gospodaru, a On nas najbolje poznaje, kao iskren vjernik, bogobojazan insan i kao imam za primjer.

Neka mu se Uzvišeni smiluje i podari najljepše mjesto u Džennetu, u društvu Miljenika alejhisselama, dobrih i iskrenih robova, a divno li je to društvo.

Svi smo Allahovi i Njemu se vraćamo

Nedžad-ef. Hasanović
Prijatelj i poštovalac rah. hadži Fadil-ef. Muratija

IZRAEL PLANIRA DA NA RUŠEVINAMA RAFAHA FORMIRA KONCENTRACIONU ZONU ZA PALESTINCE

Prema satelitskim snimcima u koje Al Jazeera ima uvid, planovi Izraela, da na ruševinama grada Rafaha u južnoj Gazi formira koncentracionu zonu za Palestince, napreduju.

Izraelski ministar odbrane rekao je da će, ako to bude potrebno, silom premjestiti cijelo stanovništvo Gaze u to područje.

Riječ je o više od dva miliona ljudi.

UN: GOTOVO 800 LJUDI POGINULO U GAZI U POKUŠAJU DA DOĐE DO POMOĆI

Portparolka Visokog komesarijata UN-a za ljudska prava rekla je u Ženevi da je od 27. maja, kada su počele operacije GHF-a, do 7. jula registrirano 798 poginulih, od kojih 615 kod lokacija te humanitarne fondacije, prenosi Beta.

EVROPSKA KOMESARKA UPOZORILA NA „KATASTROFALNU“ SITUACIJU U GAZI

Evropska komesarka za jednakost, pripravnost i upravljanje krizama Hadja Lahbib upozorila je na „katastrofalnu“ i „neopisivu“ situaciju u Gazi, ističući da je humanitarna kriza dostigla nezamislive razmjere.

„Situacija je katastrofalna, to je neopisivo. Prešli smo prag užasa koji je bio nezamisliv“, rekla je Lahbib za francuski RFI.

Ukazujući na rastuću glad među stanovništvom, navela je da raste broj iznenadnih srčanih udara, jer osnovne funkcije organizma počinju otkazivati zbog izgladnjivanja.

„Posljednje brojke kojima raspolažemo pokazuju da je 21 dijete umrlo od gladi, a to ne uključuje sve one ubijene mecima. Danas Palestinci imaju izbor: ili umrijeti od metka, ili od gladi“, naglasila je Lahbib.

Dodala je kako je posebno zabrinjava izraelski plan da sve Palestince premjesti u, kako je rekla, „humanitarni grad“ na ruševinama Rafaha na jugu Gaze.

„Također znamo za plan o stvaranju svojevrsnog humanitarnog grada, iz kojeg Palestinci ne bi mogli izaći, osim ako ne budu evakuirani negdje drugdje.

Dakle, riječ je o vrlo zabrinjavajućem projektu, koji također ne uključuje nikakvu dugoročnu viziju onoga što svi nazivaju rješenjem o dvije države, o kojem se razgovaralo i na koje je postignut dogovor“, objasnila je Lahbib.

HAMAS POZVAO ARAPSKE I MUSLIMANSKE LIDERE DA DJELUJU USLIJED NEPODNOŠLJIVE GLADI U GAZI

Palestinska grupa otpora Hamas pozvala je arapske i muslimanske lidere da poduzmu hitne mjere kako bi okončali glad u Gazi, upozoravajući da je humanitarna kriza dostigla „neviđene i opasne nivoe“.

U saopćenju, grupa je navela da je skoro 100 civila, uključujući 80 djece, umrlo od gladi i pothranjenosti otkako je Izrael uveo potpunu blokadu prije skoro pet mjeseci. Oko 1000 drugih je, prema izvještajima, ubijeno od strane izraelskih snaga na mjestima za pomoć.

Hamas je pozvao na trenutni prekid izraelske opsade i neograničen dotok humanitarne pomoći, optužujući Izrael da provodi „sistematsku politiku gladovanja i ponižavanja“.

Arapska liga također je optužila Izrael da Gazu pretvara u „zonu gladi“ i da gladovanje koristi kao „ratno oružje“.

IZVJEŠTAJ AMERIČKE GRUPE: IZRAEL UHAPSIO I ZATVORIO MILION PALESTINACA OD 1967.

Izvještaj koji je objavila američka neprofitna organizacija American Muslims for Palestine navodi da izraelski zatvorski sistem ostaje „temelj okupacije“ Palestine, pri čemu je Tel Aviv tokom 58 godina zatvorio blizu milion Palestinaca – prosječno 47 dnevno.

„Izrael je historijski održavao broj zatvorenika na blizu 6.000 u bilo kojem trenutku, s povremenim porastima tokom eskalacija, ali se brzo vraćao na prosjek“, navodi se u studiji pod nazivom Zatvorska historija okupirane Palestine.

Prema podacima iz maja 2025. godine, Izrael u svojim zatvorima drži 10.068 Palestinaca. Od toga, 1.455 je osuđeno, 3.190 čeka suđenje, dok je 3.577 pritvoreno bez optužnice, pod administrativnim pritvorom.

Nasuprot tome, palestinska grupa Hamas, koja je tokom oktobarskog napada 2023. na izraelske vojne ciljeve i naselja (nekadašnje arapske farme i domove) zarobila 251 osobu, pustila je desetine talaca.

Trenutno drži 49 zarobljenika, među kojima je 27 za koje se strahuje da su poginuli u neselektivnim izraelskim napadima.

Izrael sprovodi genocid u Gazi od oktobra 2023. godine.

Prema podacima palestinskih izvora, ubijeno je više od 57.000 Palestinaca, od kojih je većina žena i djece.

Blizu 11.000 Palestinaca se strahuje da je zatrpano pod ruševinama uništenih domova, prema podacima zvanične palestinske novinske agencije WAFA.

Međutim, stručnjaci tvrde da je stvarni broj žrtava znatno veći od onoga što su vlasti u Gazi objavile, procjenjujući da bi ukupan broj ubijenih mogao iznositi blizu 200.000.

Od oktobra 2023. godine, Izrael i ilegalni cionistički doseljenici pojačali su nasilje i na okupiranoj Zapadnoj obali, gdje su ubili 1.000 Palestinaca.

Washington Izraelu godišnje dodjeljuje 3,8 milijardi dolara vojne pomoći kao dugogodišnjem savezniku.

Od oktobra 2023. SAD su potrošile više od 22 milijarde dolara na podršku izraelskom genocidu u Gazi i ratovima u susjednim zemljama.

Iako su visoki američki zvaničnici kritikovali Izrael zbog ogromnog broja civilnih žrtava u Gazi, Washington je dosad odbijao pozive da uvede bilo kakve uslove za isporuku oružja.

LED BILBORDI

Uspjeli smo unijeti inovaciju u naš rad i obogatiti našu marketing ponudu tehnologijom nove generacije, odnosno LED bilbordom. Led displeji se nalaze na najprometnijim mjestima, odnosno mjestima sa najvećom frekvencijom. Pristupačna cijena i visok kvalitet omogućit će vam brz povrat uloženog novca.

Novi Pazar (NP1) Strogi centar grada, pored Opštine Novi Pazar, na zgradi Kulturnog centra, pored kružnog toka.

3x4m | 12 sek. | 96 sek. | 1080x1920px | 12.000 din. | 30 dana

Novi Pazar (NP2) Prekoputa Opšte bolnice, u ulici Generala Živkovića, pored kružnog toka.

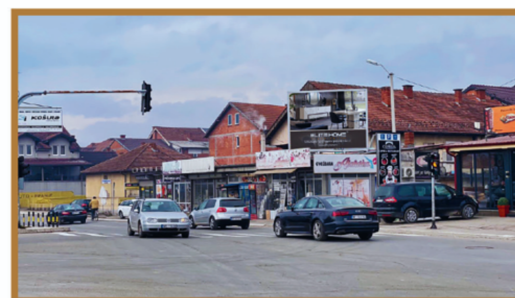
4x3m | 12 sek. | 96 sek. | 1080x810px | 12.000 din. | 30 dana

Novi Pazar (NP3) Najprometnija raskrsnica u gradu, u ulici Ruđera Boškovića, prekoputa AD “Ukras”.

4x4m | 12 sek. | 96 sek. | 1080x1080px | 12.000 din. | 30 dana

Novi Pazar (NP4) Gradsko šetalište u centru grada, najfrekventnija lokacija, ulica AVNOJ-a.

3x2m | 12 sek. | 96 sek. | 1280x720px | 12.000 din. | 30 dana

LED bilbordi su izuzetno efikasan način oglašavanja.
Evo nekoliko ključnih tačaka o LED bilbordima:

- Vrste poruka: LED bilbordi omogućavaju prikazivanje različitih vrsta poruka, uključujući video, statičke slike i rotirajuće slajdove.
- Vidljivost: Zbog svijetleće tehnologije, poruke na LED bilbordima gotovo je nemoguće za ne primijetiti, čak i na velikim udaljenostima.
- Fleksibilnost: Mogućnost brze promene sadržaja omogućava prilagođavanje poruka trenutnim potrebama.
- Efikasnost: LED bilbordi su posebno efikasni za privlačenje pažnje i komuniciranje sa širom publikom.

